

PHILOSOPHISK
ELEMENTAR-CURS.

AF

Joh. Edlf. Snellman.

ANDRA HÄFTET,

L O G I K.

**STOCKHOLM,
ZACHARIAS HÆGGSTÖN,
1840.**

8 PHILOSOPHISK ELEMENTAR-CURS. ANDRA HÄFTET, LOGIK.

FÖRORD.

Ehuru Första Häftet af denna *Elementar-Curs* visst icke rönt den framgång, hvilken förf. förutsatt såsom ett villkor för utgifvandet af de återstående häftena, vågar han likväl tro, att detsamma i hans fädernesland icke förblifvit gagnlöst. Äfven i Sverige synes nu mer, bland de yngre, hogen för ett allvarligare filosofiskt studium hafva vaknat, och förf. hyser det hopp, att också här, genom dessa häften, kunna lätta nybörjarens första inträde på speculationens fält och bidra till att allmänna sprida lusten för en vetenskap, hvars frukter företrädesvis endast kunna uppskattas efter den på hennes inhemtande använda möda. Ingen torde med skäl kunna bestrida, att Tysklands bemödanden uti Philosophi och Theologi, under de tvänne sednaste decennierna, i Sverige snart sagdt äro en *terra incognita*. Hvilka följder detta förhållande skall medföra uti ett land, hvars hela vetenskapliga bildning är grundad på och så nära sammanhänger med den egentliga Germaniska culturen, är icke svårt att inse. Denna väsendtliga lucka i Sveriges vetenskapliga litteratur måste blifva så mycket mer af vikt, som i närvarande tidpunkt Tysklands Philosophi äfven i Frankrike vunnit insteg samt på dess vetenskap och konst utöfvat ett icke obetydligt inflytande.

Hvad särskildt denna Logik angår, så finner den i saken bevandrade läsaren, att hon, i likhet med det hela af arbetet, är byggd på Hegelska systemets läror. Men han ser äfven, att densamma i utförandet går sin egen väg och i många hufvuddelar afviker från Hegelska Logiken. Hit höra: Läran om Begreppet, som till större delen äfven motsvarar den Hegelska objectiva Logiken; läran om Reflexions-Omdömet samt om Reflexions- och Förnufts-Slutledningen. Dessa afvikelser kunna icke här försvaras. Endast angående Omdöme och Slutledning vill förf. här anföra, att den af Hegel gjorda åtskilnaden, mellan Reflexions- och Nödvändighets-Omdöme, står utan allt sammanhang med öfriga delar af Logiken; äfvensom det måste förefalla betänkligt, att den vetenskapliga methoden, Philosophiens egen method, skulle ligga utom Slutledningens, den förnuftiga bevisningens, gränser. Hvad helst om förf:s djerfhet i behandlingen af nu nämnda stycken må sägas, vågar han likväl göra anspråk på det erkännande, att hon icke är ett på lösa sanden byggt hugskott. Det bristfälliga må finna en ursäkt, icke mindre i nödvändigheten för förf., att i möjligaste måtto sammantränga sin framställning, än i den omständigheten, att ingen annan bearbetning af Hegelska Logiken ännu finnes, än den förf. här och i ett äldre arbete (tryckt i Helsingfors, 1837) vågat företaga.

Stockholm, i Augusti, 1840.

INLEDNING.

§. I.

Logiken är vetenskap om den Rena Tanken, d. ä. om tanken i och för sig, utan afseende på Subjectet, som tänker, eller Objectet, det föremål, som tanken uttrycker.

Ann. Logiken har sitt namn af det Grekiska *lóγος*, hvars betydelse, *ord, förnuft*, äfven uttrycker den rena Tankens natur: att i sig vara förnuftig, oberoende af det tänkande Subjectets tillfälliga menande. – Vetenskapen om det tänkande Subjectet är Psychologi. Natur-Philosophien och den Objectiva Andens Philosophi äro vetenskaper om gifna concreta föremål och utreda, hvad begreppen Natur, Stat m. fl. innebära. En sådan utredning af begreppens concreta innehåll tillhör icke Logiken, som endast betraktar begreppens allmänna natur, deras sammanhang med och åtskillnad från hvarandra. Ännu mindre kan i Logiken blifva fråga om begreppens öfverensstämmelse med den sinnliga erfarenheten. Ty denna är helt och hållet Subjectiv, beror af den erfärande individen. Det enskilda, sinnliga föremålet kan aldrig i ord uttalas, utan blott uppvisas för sinnet. – Det är derföre också icke ett object för tanken, utan för åskådningen. Då detsamma tänkes, uppfattas det icke såsom enskildt, utan såsom tillhörande en allmän klass af föremål, ett släkte o. s. v.

§. II.

Att tänka, Tänkandet, är icke blott en act, ett görande, af den tänkande (det Tänkande Subjectet), utan denne är tillika bunden vid tankens egen inre natur, d. ä. *Tänkandet såsom actus är Tankens egen utveckling.*

Ann. Man fordrar sålunda till ett förnuftigt samtal icke ett oberoende och godtyckligt prat, utan ett förnuftigt sammanhang i orden och ett i det afhandlade ämnets egen natur grundadt bedömande. Detta vill icke säga annat, än att man erkänner sig böra vara bunden af tankens egen natur och till ett förnuftigt tänkande fordrar en bestämdhet och reda i begreppen, som icke får bero af den tänkandes subjectiva tycke, utan bör vara objectivt gällande, vara beroende af begreppens egen betydelse. – I Psychologien betraktas Tänkandet såsom en act hos den tänkande Individen, den Subjectiva Anden, och utgör ett moment i dennes utveckling till personlighet. I Logiken åter är endast fråga om den rena tankens egen utveckling.

§. III.

Tanken är sålunda den process, som utgör tänkandet. Men denna process består i en mångfald af momenter, af bestämda *tankar*. Tänkandet är öfvergång från den ena bestämda tanken till den andra. Denna öfvergång är tankens egen, och *hvarje bestämd Tanke inbegriper derföre en mångfald af tankar, som han ur sig utvecklar, och är sålunda en allmän notion, ett Begrepp.*

Ann. Vi hafva ofvanföre nämt, att det sinnligt enskilda icke är föremål för tanken. Ty det sinnligt enskilda kan i oändlighet bestämmas, har en oändlighet af kännemärken, genom hvilka det skiljes från *alla* andra enskildheter i tid och rum. Men tanken innebär endast det i dessa enskildheter gemensamma och allmänna, uttrycker en allmän kvalitet, egenskap o. s. v. samt omfattar derföre en mångfald af enskildheter. Huru stort detta *omfång* är, eller hvilka enskildheter ega den allmänna natur, som tanken uttrycker, beror af den bestämda tankens förhållande till andra bestämda tankar. Detta förhållande, uttryckt i nya bestämda tankar, utgör ett *innehåll* hos den bestämda tanken, hvarigenom denna öfvergår i en ny bestämning. Såsom framdeles skall utredas, är denna öfvergång icke för *sjelfva* tankens natur likgiltig.

Det är tvärtom genom honom, som den bestämda tanken får sin betydelse. Det är alltför vanligt, att förbise detta och anse all bestämd tanke vara af samma natur. Men det behöfves icke mycken uppmärksamhet för att finna, huru t. ex. färg och form äro bestämningar af helt annat slag än slägte och art, samt huru dessa alla skilja sig från sådana bestämningar som skönhet, dygd, rätt, förnuft o. s. v.

Märk! I det följande användes den allmänna termen *Notion* om alla bestämda tankar, utan afseende på deras särskilda beskaffenhet. Med *Begrepp* utmärkes deremot de särskilda slagen af tankar, såsom Abstracta, Reflexionsbegrepp o. s. v. *Bestämning* är äfven ett uttryck för den bestämda tanken, men ett uttryck, som alltid utmärker ett dennas förhållande till en annan bestämd tanke, och hvilket derföre äfven för skilda ståndpunkter i den logiska utvecklingen har sin skilda betydelse.

10

§. IV.

Tankens uttryck är ordet. *Hvarje Ord uttalar* derföre icke det individuala, sinnligt enskilda, utan *det Allmänna, en det* Enskildas allmänna kvalitet, egenskap, väsendtliga natur, ändamål, idé, o. s. v.

20

Anm. Då jag t. ex. säger: detta är en vext, en blomma, en gul blomma; hon tillhör det eller det slägtet, den eller den arten o. s. v., – äro alla dessa bestämningar af det enskilda föremålet allmänna notioner, hvilka omfatta en mängd enskildheter. Likaså är förhållandet, om man säger: detta är en fri handling, en nyttig, sedlig handling o. s. v. – Äfven de ord, hvilka företrädesvis synas uttrycka det enskilda, äro tvärtom de mest allmänna bestämningar. Sådana äro t. ex. Detta, Nu, Här. – Ty alla enskilda föremål äro ett Detta, alla punkter i Rummet ett Här, och alla i Tiden ett Nu. – Dessutom är hvarje Nu och Här i oändlighet delbart samt innefattar en oändlig mångfald af skilda Nu och Här. Äfven det mest individuala, det tänkande individuum, Jag'et, är en gemensam *Notion* för *alla* tänkande individer.

30

FÖRSTA AFDELNINGEN. LÄRAN OM BEGREPPET.

A. DET ABSTRACTA BEGREPPET.

§. 1.

40

Då vi göra Tanken till föremål för vår Eftertanke, är *Tanken ett för oss gifvet, omedelbart object*. Han utgöres af en mångfald notioner, hvilka vi väl skilja från hvarandra; men denna åtskilnad är blott tillfällig och godtycklig, så länge hon icke beror af Tankens egen natur, d. ä. så länge Eftertanken icke uti *denna* funnit någon regel för notionernas åtskilnad och sammanhang.

Anm. Minnet upptager och bibehåller en mångfald af notioner, hvilka det såsom skilda ord äfven särskiljer från hvarandra; eller, rättare, Minnet är denna samling af notioner (se Psychologien, §. 33). Men deras sammanställning i minnet är blott mekanisk och tillfällig, icke insedd och nödvändig. Denna tillfällighet visar sig, historiskt, uti det tillfälliga af den uppfostran och undervisning, individen erhåller. Omedvetet för individen röjer sig likväl tankens magt deruti, att det likartade i minnet ordnar sig tillsammans. Och det är detta, af individens tillgörande oberoende, sammanhang

50

mellan notionerna, som utgör tänkandets rot och början.

Ehuru sålunda tänkandet utgör ett moment i den subjectiva Andens utveckling och framgår ur minnet, bör likväl Logiken icke anses för en del af Psychologien. – Ty uti Logiken fattas Tankandet såsom Tankens egen utveckling, icke blott såsom den tänkande individens, Subjectets, eftertanke.

§. 2.

10 *Eftertanken har derföre, såsom sjelfva ordet innebär, att följa Tankens egen utveckling i spåren. Detta sker, då Eftertanken tillser, hvad Tanken i sig innehåller, analyserar, upplöser, densamma.*

Anm. Sjelfva denna analys måste derföre vara Tankens egen, äfvensom det måste tillhöra Tankens natur, att vara omedelbar, gifvet object. Insigt häruti kan dock icke vinnas förr än genom sjelfva analysen. Så, om jag analyserar en gifven notion, t. ex. notionen Ande, och definierar denna såsom frihet, har denna definition sin grund i sjelfva den ifrågavarande notionen, sådan denna framgått ur en föregående analys. Notionen Ande är väl 20 sålunda icke omedelbar, utan förmedlad genom denna föregående analys; men, om jag med frihet här förstår Andens natur att endast hänföra sig till sig sjelf, att bero blott af sig, har sjelfva Notionen den betydelse, att i sig vara omedelbar, af intet annat vara förmedlad. Det återstår likväl för Eftertanken, för oss, en förmedling. – Men, då Eftertanken går tillbaka uti serien af de Analyser, genom hvilka Notionen Ande framgått, kommer han ytterst till en notion, hvilken af ingen föregående Analys är beroende, och som utgör början i tankens utvecklingsprocess. För att nu icke förfara tillfälligt och godtyckligt, bör således äfven Eftertanken börja sin Analys från denna början. Hvilken hon är, 30 skall i det följande utredas.

Märk! Vi beteckna med uttrycket: *i sig*, en notions betydelse i sig sjelf, oberoende af det tänkande Subjectets uppfattning och af alla andra notioner. Detta uttryck utmärker således en notion, omedelbart fattad. Uti nyss anförda exempel kan derföre sägas, att Anden i-sig, omedelbart fattad, är frihet.

§. 3.

40 Frågan är nu den, hvilken notion som bör utgöra början; först bör analyseras. Men, om man i sjelfva verket icke förutsätter någon subjectiv och tillfällig åtskilnad mellan notionerna, är den ena i sig, hvad den andra är. Hvar och en Notion är endast sig sjelf.

Anm. Enligt hvad ofvan blifvit anfördt, är det Tankens utveckling, som utgör tänkandet, och hvilken Eftertanken följer. Frågas nu efter en utgångspunkt för denna utveckling, efter det första momentet (rörelsen) i densamma, så får denna icke bero af någon förutsättning. Då få icke heller Eftertankens tillfälliga distinctioner gälla. Men sålunda är det ligkiltigt, om jag gör den ena eller andra notionen till betraktelsens utgångspunkt. Om notionen blomma t. ex. vet jag endast, att hon är sig sjelf, likaså om 50 notionerna färg, sanning. Jag kan om dem endast utsäga, att blomma är blomma, färg är färg o. s. v. Ty hvarje annan definition på dessa notioner vore min subjectiva utsago, om hvilken jag icke kunde veta, huru vida hon är sann och grundad i Tankens egen natur.

§. 4.

Emedan sålunda, då vi betrakta Tanken i sig, den ena notionen sammanfaller med den andra, är denna *Tankens Bestämningslöshet det första momentet i Tankens utveckling*. Vi säga Bestämningslöshet, emedan all bestämd Tanke här försvinner, och den ena bestämda tanken är detsamma som den andra.

Anm. Att, såsom i nyss anförda exempel, säga: blomma är blomma, är detsamma som att säga: A är A. Ty predicatet i denna sats ger ingen kunskap om Subjectet, och detta har i sig, utan afseende på den tänkandes menande derom, ingen från andra notioner skild betydelse. Hvarje notion är samma A är A. – Således är denna för alla notioner gemensamma betydelse den första, hvartill Tankens analys leder. – I detta hänseende kan man säga, att det är likgilltigt, med hvilken notion analysen börjar. Men det sanna är, att blott en notion utgör början, nämligen den notionen, som utsäger, att alla bestämda tankar omedelbart sammanfalla, och som således innebär en förnekning af all bestämd tanke. Att Eftertanken i sin betraktelse utgår från en mångfald af notioner, gäller blott för den tänkande individen. Ty denna mångfald har icke här sin grund uti tanken i-sig. Hon beror af ett blott subjectivt menande; hvarföre äfven det subjectiva menandet förblandar den ena notionen med den andra samt i allmänhet intet begrepp eger om tankens natur och den bestämda åtskilnaden mellan de olika slagen af bestämda tankar.

10

20

a. Abstractionen.

§. 5.

Tanken är det bestämningslösa: är nu den första satsen i Logiken. Denna sats innebär dock icke en definition, på *hvad* tanken är, utan säger endast, att *Tanken är*. – Ty han förnekar just all bestämd tanke, således all definition, Bestämning. Derföre är äfven uti den satsen: *Tanken är*, sjelfva Subjectet: Tanke, öfverflödigt och betydelselöst. *Vara är här den notion, som uttrycker tankens natur och utgör början i Tankens utveckling.*

30

Anm. Det måste här naturligtvis gälla om satsen: *Tanken är Tanken*, eller det *Bestämningslösa är det Bestämningslösa*, detsamma som i nästföregående *Anm.* blifvit sagdt om satsen: *blomma är blomma*. Att vi uttryckt tankens första moment i form af en sats, har skett, för att lätta uppfattningen deraf. Det är lätt insedd, att *Tanken* har ingen annan betydelse här, än det *Bestämningslösa*, och att således satsen är lika betydande med den: att det *Bestämningslösa är det Bestämningslösa*, eller: *A är A*. – Detta uttrycker derföre blott, att *Tanken* omedelbart är lika med det bestämningslösa *Vara*, med det *Är*, uti hvilket mångfalden af notioner sammanfaller. Den motsägelse, som ligger deruti, att en bestämd notion, Varandet, anses bestämningslös, är nödvändig och har i det följande sin upplösning.

40

50

§. 6.

Varandet är Tanken såsom bestämningslös, således *Abstraction ifrån, uteslutande af, all bestämd Tanke*. *Abstractionen* är derföre *Tankens egen natur, att utesluta all bestämning*.

Anm. Uti denna uppfattning af Tankens natur framträder redan

Tanken såsom process, utveckling, såsom abstractionens *actus*. Man fattar vanligen abstractionen, likasom äfven tänkandet öfver hufvud, blott subjectivt och anser abstractionen bestå uti den tänkandes godtyckliga uteslutande af vissa bestämningar i en gifven notion, för att sålunda öfvergå till, eller bilda, en ny, mer allmän, notion. Genom ett sådant förfarande kommer man väl slutligen till en notion, som icke mer innehåller några bestämningar, och från hvilken således icke vidare kan abstraheras, d. ä. till det bestämningslösa Vara. – Men hela denna abstractionsprocess är godtycklig och förutsätter en oändlighet af notioner, hvilka kunna utgöra länkar i den kedja af Abstractioner, som slutar med Varandets notion. Så kan jag t. ex. genom att utesluta vissa bestämningar hos notionen blomma, såsom färg, blomblad o. s. v., bilda, såsom det heter, notionen vext, och vidare notionen organism etc.; men jag kan lika så väl från notionen färg, genom Abstraction, öfvergå till ljuset, solen, från denna notion till värmet, elden o. s. v. i oändlighet. Utaf de många bestämningar eller känнемärken, en notion innehåller, är det nämligen oafgjordt, från hvilken eller hvilka jag bör abstrahera. Såsom vi deremot här fattat abstractionen, är hon tankens egen process, och den yttersta abstractionen, varandet, sammanfaller med den bestämda Tanken i sig, med hvarje notion, blott på sig hänförd. Sålunda blir den högsta Abstractionen, det bestämningslösa, enahanda med den mest individuala bestämning, med bestämningen i-sig, d. ä., den första länken i Abstractionens kedja är omedelbart den samma som den sista.

§. 7.

Men, då nu Tanken, såsom Varande, utesluter all bestämning, är han äfven sjelf af bestämningen begränsad, definierad, bestämd. Detta utgör Tankens nödvändiga öfvergång ur Bestämningslöshet till bestämd tanke, Bestämning.

Anm. Denna öfvergång är klar, om vi blott besinna, att det Bestämningslösas enda betydelse är, att icke vara Bestämning: eller, med andra ord, Tanken är Vara, endast genom att icke vara någon bestämd tanke. Hela den mångfald af notioner, som utgöra bestämda tankar, i motsats mot det obestämda vara, är sålunda en förutsättning, genom hvilken Varandet får betydelse och definieras, ehuru blott negativt, så att Varandet icke är någon enda bestämd tanke. Tanken, såsom Vara, är icke notionen färg, blomma etc.; men äfven om dessa kan intet annat sägas, än att hvar och en af dem icke är någon af alla de öfriga. Ogh denna samma definition får Varandet, då dess betydelse analyseras. Detta är också upplösningen på den motsägelse, hvarom ofvanföre (Anm. §. 5) nämdes, att nämligen en bestämd notion skulle uttrycka frånvaron af all bestämning. Upplösningen är nu den, att det bestämningslösa icke kan tänkas och uttalas annorlunda, än i en bestämd Tanke och i en bestämd notion. Allt Vara är ett bestämdt vara. Detta innehåller likaså en förklaring, hvarföre det sinnligt enskilda, såsom sådant, är utsägligt och endast i en bestämd notion kan utsägas: emedan nämligen det sinnligt enskilda är det bestämningslösa och, likasom detta, endast kan fattas såsom lemnadt, såsom det, hvarifrån Tanken öfvergått i Bestämning. Ty denna betydelse har nu äfven för oss det bestämningslösa Vara. Det kan icke såsom sådant tänkas och uttalas, utan

har sin betydelse, att vara utgångspunkten, början, i Tankens utveckling, endast såsom ett lemnadt, af Tanken redan genomgången, moment.

b. Den Abstracta Bestämningen.

§. 8.

Genom nu gjorda analys af Tankens natur är utreddt: 1:o att och hvarföre Tanken är bestämd Tanke, och 2:o hvari den bestämda Tankens bestämdhet består, d. ä. hvad Bestämning är. Tankens natur är nämligen den: att ur Bestämningslöshet framgå i bestämning; och Bestämningen är uteslutande, negation, af Bestämning, d. ä. den bestämda Tanken har sin betydelse genom att *icke vara, negera*, någon annan bestämd tanke. Resultatet af denna analys är, att den bestämda tanken i-sig är bestämningslös, men genom sin bestämningslöshet är till andra bestämda tankar negativt hänförd och, såsom en sådan negation, är bestämd.

Anm. Härtill hafva vi såsom exempel anført hvilka notioner som helst. Nu har den bestämda Tanken för oss fått en bestämd betydelse, nämligen den, att vara negation af andra bestämda tankar. Det är således endast så beskaffade notioner, som här kunna tjena till exempel. Att äfven på annat sätt bestämda notioner finnas, hör icke hit. Ty tanken har ännu för oss icke utvecklat sig till någon annan bestämdhet än den anförda.

§. 9.

Emedan den bestämda Tanken, på denna ståndpunkt, är blott negation, är uteslutande, är han Abstract Bestämning. Han är, såsom bestämd tanke, en allmän notion; ty, såsom negation af en eller flera bestämningar, sammanfaller han med, eller omfattar, alla eller flera andra bestämningar. Han har vidare sin bestämdhet, sin betydelse, endast negativt, genom att icke vara en eller flera andra Bestämningar.

Exempel. Sådana notioner äro alla de, hvilka uttrycka sinnenas varseblifningar, såsom Färg, Form, Toners styrka eller svaghet, hårdhet eller vekhet för känseln o. s. v. — äfven antal af föremål, enkla materier o. s. v., med ett ord alla *qualitativa, quantitativa* och *Mått-* (på en gång *qualitets-* och *quantitets-*) Bestämningar. Sådana både *qualitativa* och *quantitativa* notioner äro t. ex. de, hvilka beteckna de så kallade enkla kropparna. T. ex. Kalium är en kropp, hvilken sjelf utgör sin *qualitet*. Men denna *qualitet* kan icke bestämmas annorlunda, än genom denna kropps negativa förhållande till andra kroppar i en sammansatt kropp. Detta förhållande åter har intet annat uttryck än det quantum af kalium, som i ett visst quantum af en annan enkel kropp upptages, med denna ingår en förening. Att denna förening förklaras genom *affinitet*, är ett sätt att tala; ty *Affiniteten* utgöres just af detta *quantitativa* förhållande. Kalii *affinitet* är sålunda dess *quantitativa* förhållande, i en förening, till Syre, Chlor, Jod o. s. v. Mer utvecklade *Måttsbestämningar* äro vigt, *specifique tyngd*.

Anm. 1. Alla notioner, som uttrycka nyss anförda förhållanden, äro af den beskaffenhet, att de beteckna en mångfald, äro *allmänna* och tillika blott *negativt* kunna bestämmas. Så innefattar t. ex. den röda färgen en *mångfald* af färgnuancer och har endast den bestämdhet, att *icke vara* det gula, det blå o. s. v. Likaså är t.

ex. den runda formen i oändlighet varierande, och dess bestämdhet är, att *icke* hafva några hörn eller vinklar. Så kan antalet 5 beteckna föremål, qualitativt *hvilka som helst*, samt äfven *hurudana som helst* till form och *utsträckning*, och detta antal bestämmes genom att *icke* vara 1, 2, 3, 4, 6, o. s. v. Så är vidare vigten ett *gemensamt* mått, som, beroende af quantitet och kvalitet tillika, är bestämdt genom sitt *negativa* förhållande till ett annat mått, t. ex. luftens vikt, eller, för den specifiqua tyngden, både luftens och vattnets.

10 *Ann.* 2. Hvad särskildt de quantitativa bestämningarna angår, så synes det väl, som skulle dessa i matematiken ega en positiv bestämdhet. Men t. ex. geometriens alla axiomer och definitioner bero af arithmetiska bestämningar, och således ytterst af den negativa bestämdhet, Talet (*numerus*) eger. Äfven den arithmetiska Enheten (*Unitas*) kan endast negativt bestämmas, likaså den geometriska punkten, såsom det, hvilket *icke* har några delar o. s. v.

20 *Ann.* 3. Vid de anförda exemplen bör man *icke* tänka sig t. ex. färgen eller formen såsom färg och form *hos ett visst föremål*. Ty då tillägger man något, hvarom här ännu icke är fråga, nämligen den från notionen färg eller form skilda notionen om föremålet. *Den abstracta bestämningen är sjelfva det sinnliga föremålet*, sådant detta är för tanken, såsom tänkt. Derigenom skiljer sig också kvaliteten ifrån egenskapen. Egenskaper, sådana som brännbar, giftig o. s. v., kunna väl skiljas från det föremål, som *har* dessa egenskaper; men kvaliteten utgör sjelfva föremålet, som, då denna kvalitet borttages, äfven är ett annat föremål. Föremålet kan nämligen, oberoende af kvaliteten, väl föras till ett *visst slag af* föremål, men är *detta föremål, endast genom denna bestämda*

30 *qualitet eller quantitet.*

§. 10.

Emedan *den bestämda tanken*, såsom Abstract bestämning, endast genom *negation* har sin bestämdhet, är han i *oändlighet* bestämbar. Ty den bestämda Tanken är, hvad han är, icke blott genom att skilja sig från *en* annan bestämd tanke, utan dessa båda skilja sig äfven från en tredje bestämd tanke, och så i oändlighet. Här af följer: att *den Abstracta bestämningen är en oändlig serie af negationer*, och att således *den bestämda Tanken*, såsom abstract bestämning, *icke är bestämd,*

40 *utan för hvarje ny negation äfven blir en annan bestämd tanke.*

Exempel. Att hafva bestämdt begrepp om en färg eller form, är, att skilja den från alla andra färger och former. Men dessa variera i oändlighet, och, för att säga, hvad t. ex. den gula färgen är, måste man stadna vid ett ungefär, såsom att den ligger mellan den brandgula och gröna färgen. Likaså borde man, för att definiera ett tal, skilja detta från den oändliga serien af tal. Man säger t. ex., att Talet 2 är två enheter, men måste definiera enheten såsom hälften af 2 eller såsom två halfta, fyra fjerdedelar o. s. v. Alla dessa notioner sakna derföre en fullkomlig bestämdhet, äro till sin natur mer eller mindre obestämda notioner och uttryck.

50

I sjelfva verket blir den bestämda Tanken, såsom abstract Bestämning, genom hvarje ny negation *en* ny bestämd tanke. Den gula färgen t. ex., fattad blott såsom negation af den röda, sammanfaller ännu med den blå o. s. v., såsom negation af den röda och blå med den gröna, o. s. v. i oändlighet, samt får derföre

för hvarje negation en ny betydelse, blir en annorlunda bestämd Tanke.

Anm. Det är klart, att en notion är desto allmännare, ju färre negationer hon innehåller, och tvärtom. Men derföre är ock en abstract allmännare notion desto mer obestämd. T. ex. Den röda färgen är en allmännare notion än karminrödt, men innefattar också ett större antal färg-nuancer, än detta, och är derföre ett mindre bestämdt uttryck för ett bestämdt fall. I afseende på ofvan anförda, till sin natur abstracta, Bestämningar, har nu det abstracta Tänkandet sin sanning och är nödvändigt. Men, att anse äfven alla andra nottioner lika med dem, är att helt och hållet misskänna tankens natur. Så, om man t. ex. fattar notionen *Djur* endast såsom en abstract allmännare notion än *Fogel*, denna såsom abstract allmännare än notionen *Örn*, är det tanklöst, att anse den första af dessa nottioner för högre och väsendtligare än de båda sednare. Ty han uttalar då det enskildas (denna örnens) natur mindre, än någon af dessa.

10

§. 11.

Vi hafva i det föregående funnit: att Tankens natur är, att vara bestämd Tanke, men likaså, att Tankens första Bestämning (den abstracta) saknar Bestämmdhet. För att vidare fortgå i vår analys, hafva vi, om vi villja undvika all godtycklighet och endast följa Tankens egen utveckling, ingen annan utgångspunkt, än resultatet af den härtills skedda analysen.

20

Anm. Det här anförda är det blott negativa uti Resultatet af Tankens utveckling: att nämligen alla nottioner, som uttrycka sinnenas varseblifningar, äro obestämda och kunna tydas i oändlighet. Vid detta Resultat måste vi nu låta det bero, i afseende på dessa nottioner. Att de sakna bestämmdhet för tanken, innebär, att de äro uttryck endast för åskådningen, för den sinnliga varseblifningen. *Färg, form o. s. v. kunna aldrig definieras, utan blott monstras, uppvisas för syn och känsel.* Äfven den mathematiska Definitionen och Demonstrationen grunda sig ytterst på en sådan monstration. Men resultatet har äfven en positiv sida, hvaraf framställningen börjar i nästa §. Öfver allt i Logiken är det ett sådant positivt resultat af föregående utveckling, som utgör början till en ny.

30

§. 12.

Detta Resultat är, att *Bestämningen, såsom blott negation, är obestämd. Men den negerande och den negerade Bestämningen förutsätta hvarandra ömsesidigt.* Det är: den bestämda Tanken, som bestämmes genom att icke vara andra bestämda Tankar, förutsätter dessa såsom bestämda. Dessa äro åter å sin sida bestämda, genom att icke vara den förra, och förutsätta således denna såsom bestämd.

40

Exempel. *A* är bestämd, genom att vara negation af *b. c. d.* o. s. v. *B* åter är bestämd, såsom negation af *a. c. d. o. s. v. A* och *B* förutsätta således hvarandra såsom skilda bestämningar redan före den ömsesidiga negationen. Den röda färgen är icke den blå, icke den gula o. s. v. Men den blå färgen är denna färg, genom att icke vara den röda, den gula o. s. v. Likaså i afseende på öfriga ofvanföre exempelvis anförda nottioner.

50

Anm. Att sålunda rent kvalitativa nottioner sinsimellan, och de quantitativa sinsimellan, förutsätta hvarandra, inses lättare. Svå-

10 rare är att finna, huru äfven de qualitativa förutsätta de quantitativa, och tvärtom. Vi kunna här endast genom ett par exempel upplysa detta förhållande. Den gula färgen t. ex. är otaliga nuancer af det gula, så att hvarje gult föremål har sin bestämda nuancering, i hvarje punkt af föremålet. Den gula färgen kan derföre endast fattas såsom ett *antal* af (alla) nuancer, och hvarje nuance såsom *en grad* af det gula. Denna notion förutsätter således de quantitativa notionerna antal och grad. Vidare kan den arithmetiska Enheten (*Unitas*) icke fattas rent quantitativt annorlunda, än t. ex. såsom hälften af 2, tredjedelen af 3 o. s. v. (se Ex. §. 10), och dessa tal åter såsom två och tre Enheter; genom hvilken utsago hvarken den enas eller andras betydelse är uttalad. Man säger också derföre, att Enheten är ett *föremål*, Två tvänne föremål *af samma slag*, o. s. v. Likaså säges den mathematiska Proportionen vara ett förhållande hos storheter af samma *slag*. Men dessa nottioner: *ett föremål*, *samma slag*, äro på denna abstractionens standpunkt rent qualitativa, emedan här föremålet ingenting annat är än sin kvalitet. Måttbestämningar, hvilka alla uttrycka både en kvalitet och quantitet, innebära denna det

20 quantitativas och qualitativas ömsesidiga förutsättning för hvarandra; t. ex. Syret är bestämdt genom sitt quantitativa förhållande till Väte, Qväfve, Kalium, Barium o. s. v. (se §. 9, Ex.). Men detta quantitativa förhållande förutsätter redan Syre och Väte, Syre och Qväfve, Väte och Qväfve o. s. v. såsom *skilda* kroppar, d. ä. såsom negativt till hvarandra hänfödda, skilda kvaliteter.

c. Abstractionens Upphäfvande.

30 §. 13.

Såsom blott abstract, d. ä. såsom blott negation af andra bestämda Tankar, är således den bestämda Tanken obestämd. Men å andra sidan är han, såsom förutsättning för denna negation, sin egen förutsättning, d. ä. *den bestämda Tanken förutsätter sig sjelf såsom bestämd, för att kunna vara abstract bestämning, vara negation af andra bestämda Tankar. Den bestämda Tanken är således bestämd, icke derföre, att han är blott negation, negativt hänför sig till andra bestämda tankar, utan derföre, att han hänför sig till sig sjelf.*

40 *Exempel.* Notionen *A* är bestämd, emedan hon icke är *b*; denna är bestämd, emedan hon icke är *a*. Hvardera af dessa förutsätter således sig sjelf och är derigenom en negation af den andra. Formalt uttryckt, är sålunda hvardera negation af negation, negerar sin egen negation. Men negationen af *icke-A(B)* är *A*; negationen af *icke-B(A)* är *B*. Hvardera notionen är derföre, genom denna dubbla negation, återförd på sig sjelf.

50 *Anm.* Här gälla icke mer de förut anförda exemplen. Ty, ehuru den bestämda Tanken är enkel negation, är hänförd till andra bestämda Tankar, är detta en secundär bestämdhet, för hvilken den bestämda Tankens hänförande till sig sjelf, dess bestämdhet i sig sjelf, ligger till grund. Men en sådan secundär betydelse hafva icke de nottioner, som utgöra exempel på den abstracta bestämningen. Dessa nottioner måste vi således lemna derhän, såsom ett slag af bestämda Tankar, hvilkas betydelse i det föregående är utredd. I det följande öfvergå vi till nya nottioner, med en ny betydelse, till Reflexionsbegrepp.

§. 14.

Tanken hänför sig till sig sjelf, är i sig sjelf bestämd. Detta är Tankens Reflexion på sig, dess återböjande på sig sjelf. Det är ett återböjande, emedan det framgått ur Tankens hänförelse till ett annat, till andra Tankar, från hvilka Tanken blifvit på sig återböjd. Tanken är derföre Reflexion på sig, genom att vara Reflexion i ett annat, likasom afspegla sig i detta andra. Hvarje bestämd Tanke har nu sin betydelse, genom att vara denna dubbla Reflexion, och härmed har det abstracta begreppet öfvergått till Reflexionsbegrepp.

*Anm. 1. Närmaste grunden till denna öfvergång ligger uti den abstracta bestämmningens ofullkomlighet. Ty så obestämda notioner tillfredsställa icke fordran på Tankens förnuftighet. Redan en ytlig eftertanke fordrar mer skarpa och sanna bestämmningar. Vid forskningen efter grunden till denna obestämdhet finnes han ligga deruti: att den bestämda Tanken redan är förutsatt såsom bestämd före den negation, hvarigenom han blir abstract bestämmning. Någon annan bestämdhet måste således ligga till grund för abstractionen. För oss, för eftertanken, är denna till grunden liggande bestämdhet ett *posterius*, resultat; men, emedan hennes betydelse är den, att ligga till grund för den abstracta Bestämningen, är hon i sin sanning ett *prius*. Hon är likväl icke ett *prius* i Tankens utveckling, utan endast till sin betydelse, – *har prioriteten* för den abstracta Bestämningen, *men är icke den tidigare i Tankens utvecklingsprocess.**

Anm. 2. Skilnaden mellan den i denna §. nämnda Tankens Reflexion på sig och Tanken i sig är i hela den skedda utvecklingen framställd. Det sednare momentet är Tanken såsom omedelbart object för Eftertanken, utan afseende på Tankens Bestämning, negationen. Reflexionen åter är Tanken såsom förmedlad och innefattar äfven negationen såsom moment.

Allmän Anmärkning. Vi hafva ofta i det föregående begagnat ordet *negation*. Det har då haft betydelsen af: uteslutande, särskiljande. Så har det blifvit sagdt, att den abstracta bestämmningen har all sin betydelse genom att *negera*, utesluta, andra bestämmningar. Om nu definition här anses lika med uttalandet af den bestämdhet, den bestämda betydelse, en notion eger, och den abstracta bestämmningen har all sin betydelse, sin bestämdhet, genom negation, är negation liktydigt med *definition*. Härifrån den gamla satsen: *omnis determinatio negatio*. Men vidare säges i det föregående, att den abstracta bestämmningens bestämdhet är obestämd, d. ä. att hon, såsom blott bestämd genom en negation, *icke är bestämd*. Detta är således en ny definition eller *en ny negation, som negerar den förra*. Sålunda är uttalandet af denna insigt i den abstracta bestämmningens natur en *negation af negation*. Derigenom är den första definitionen *upphäfv*en, och *negation af negation*¹ är derföre detsamma som *upphäfvandet af en bestämdhet*. Men sjelfva ordet: *upphäfva*, har den dubbla betydelsen af: *göra slut på något och upptaga något*. Då derföre den abstracta Bestämningens bestämdhet säges vara upphäfven, betyder detta: att denna bestämdhet är *såsom sådan* tillintetgjord, upphört att vara bestämdhet, men tillika: att hon i den nya bestämdhet, Tanken fått (i Reflexionen), är upptagen. Hon är likväl der

¹ Äfven i det följande hafva vi för korthetens skull nyttjat ordet *upphäfva*, och detta har då alltid här anförda betydelse.

upptagen såsom negerad, oväsentlig, bestämdhet (såsom Tankens Reflexion i ett annat).

Vi hafva här utvecklat negationens betydelse, som vore definierad endast vårt görande. Men, om negationen fattas i sin sanning såsom Tankens egen act, är den abstracta bestämningen sjelf *en negation* (af andra bestämningar), likasom han är en definition på det bestämningslösa; och den bestämda Tanken, såsom Reflexion i sig, är *negation af negation*.

10

B. REFLEXIONS-BEGREPPET.

a. Reflexionen.

§. 15.

Reflexionen, det andra hufvudmomentet i Tankens utveckling, är, såsom abstractionens resultat, tills vidare endast *formal* och innebär: att tanken, hänförd på sig sjelf, är Grunden till sin bestämdhet, och att han, först genom denna ursprungliga bestämdhet, äfven negativt hänförs sig till (skiljer sig från) andra Tankar. Hvad den på sig hänfödda Tanken är till sitt *imehåll*, äfvensom hvilken den derpå grundade bestämdhet är, hvarigenom Tanken skiljer sig såsom bestämd Tanke från andra bestämda Tankar, allt detta är föremål för här följande Analys.

20

30

Exempel. Detta vill säga, att t. ex. notionen *blomma* icke är bestämd, icke har sin bestämda betydelse, genom att skiljas ifrån djur, sten o. s. v. Ty, utom det, att denna notions bestämdhet sålunda beror på en oändlig serie af dylika negationer, *förutsätter* denna process, att notionen *blomma* i sig sjelf är bestämd, för att kunna skiljas ifrån stenen, djuret m. m. (se §. 13, Ex.). Men fordran på denna blommans egna, af de öfriga oberoende, betydelse framgår först genom jämförelsen med dem, ehuru denna betydelse tillika bör vara ursprunglig, ligga till grund för sjelfva jämförelsen.

40

50

Ann. Vid de olika föreställningar, man gör sig om Reflexionens natur, plägar likväl den vara den rådande, att Reflexionen består, dels i ett utgrundande af en saks inre natur, dels i en betraktelse öfver hennes häraf beroende förhållande till andra saker. Dessa tvänne sidor utgöra också i sjelfva verket Reflexionens tvänne momenter. Det behöfves endast, att uppfatta dem såsom Tankens egna och tillse, hvad de i och för sig betyda. Ty, att anse Reflexionen för blott ett visst sätt hos den tänkande individen att uppfatta en sak, förer till samma ytlighet, som den formala abstractionen. Till en början finna vi, att den abstracta Bestämningen icke tillåter ett sådant förfarande. Hvad som utgör t. ex. den gula färgens inre natur, är lika omöjligt att afgöra, som att utan afseende på andra former bestämma, hvari den runda formen består. Äfvenså inses lätt, att en af sjelfva tankens natur oberoende Reflexion är helt och hållet regel-lös och måste stadna vid en blott försäkran, att den i fråga varande saken är så eller så beskaffad och i följe deraf förhåller sig till en viss sak på ett sätt, till en annan på ett annat, o. s. v. i oändlighet.

§. 16.

Vi hafva ofvanföre benämnt Reflexionens tvänne momenter: *Tankens*

Reflexion på sig och dess Reflexion i ett annat. Af dessa momenter har *det förra* betydelsen, att utgöra *Tankens ursprungliga bestämdhet*, det som gör tanken till bestämd Tanke; *det sednare* åter att vara en *secundär bestämdhet*, som, emedan hon utgör en oändlig serie, aldrig gör Tanken bestämd. *Det förra är till grunden liggande, Väsentlig bestämdhet, det sednare en blott relativ och Oväsentlig.*

Anm. (Se §. 12, m. Ex. och §. 13.) Om vi återgå till Resultatet af Läran om det Abstracta Begreppet, innehöll detta: att den abstracta Bestämningen är obestämd, ty han är en *oändlig serie* af negationer. Genom denna bestämdhet är väl den ena bestämda Tanken en annan än den andra; men denna deras åtskilnad är outsäglig. – Detta resultat innehöll vidare: att Tanken, redan före denna i oändlighet gående negation, *måste vara bestämd*, och att han således, hänförd på sig, har *sin sanna bestämdhet*, i förhållande till hvilken Tankens bestämdhet genom blotta negationen är en *härledd bestämdhet*.

10

§. 17.

Båda dessa momenter äro lika nödvändiga momenter i Reflexionen, såsom en tankens utvecklings-act. Ty *det väsentliga*, till grunden liggande, momentet har denna sin betydelse endast derigenom, att *det utgör grunden för det Oväsentliga*. *Det Oväsentliga åter är detta, emedan detsamma i det Väsentliga har sin grund.* Det är denna ömsesidiga förutsättning hos Reflexionens momenter, som gör *sjelfva Reflexionen* till bestämd, till *bestämd Tanke*.

20

b. Reflexions-Begreppet, såsom Allmänhet och Bestämning.

§. 18.

Den bestämda Tanken har således såsom reflecterad en dubbel bestämdhet. Den är 1:o *Väsentligt bestämd Tanke*. Såsom sådan är han genom sin Reflexion på sig bestämd Tanke och *uttrycker det Allmänna och bestående* i den 2:o *Oväsentligt bestämda Tanken*, hvilken, såsom en serie af negationer, Reflexion i ett annat, *är en vexlande mångfald af Bestämningar*. I den förra bestämdheten uttalar den bestämda Tanken *Tingens Väsene*; i den sednare *sjelfva Tinget*.

30

Exempel. Sådana äro alla de notioner, hvilka uttrycka *Tingens beståndsdelar*, i motsats mot *sjelfva Tinget*. Tinget betraktas härvid såsom en sammanfattning af dessa Beståndsdelar, hvilka utgöra det i Tinget *väsentliga*, det bestående *Innehållet*, hvaremot *sjelfva Tinget* är en *oväsentlig tillfällig form*. Så utgöra t. ex. de ofvan omnämnda enkla kropparne (se §. 9), då de fattas såsom beståndsdelar af ett Ting, ett bestående innehåll, som endast tillfälligt existerar i den ena eller andra formen. Vidare de notioner, som utmärka *ett slag*, i motsats mot *det enskilda Tinget*. För släktet kan icke ens Inbildningen skapa sig någon bild, utan det har sin existens uti individen. Språket har icke skilda uttryck för denna åtskilnad. Man skiljer sålunda t. ex. endast mellan *hus i allmänhet* och *ett enskildt hus, örn i allmänhet* och en *enskild örn* o. s. v. Notionen: Hus, för sig, såsom uttryck för ett slag af Ting, utmärker de *väsentliga* egenskaperna hos hvarje hus, oberoende af dessas vexlande form. Det är denna betydelse af väsentlighet, som utgör notionens bestämdhet. Deremot är samma notion, då hon anses utmärka ett hus, såsom ett, från alla andra enskilda,

40

50

skildt Ting, otillräcklig och beroende af en oändlig mångfald bestämdheter, hvilka, i förhållande till notionens allmänna betydelse, äro oväsentliga och tillfälliga.

10 *Ann. 1.* Genom den enkla negationen är den bestämda Tanken i oändlighet bestämbar. För hvarje negation förändras sjelfva den bestämda Tanken, får en ny bestämdhet, en ny betydelse, och blir derigenom en ny bestämd Tanke. Denna föränderlighet gör en sålunda bestämd Tanke till en oväsentlig bestämdhet. Den väsentliga bestämdheten har den bestämda Tanken icke genom denna negation, utan genom att hänföra sig på sig, vara samma bestämda Tanke i alla vexlingar, såsom det i denna vexlande bestämdhet bestående samt för alla de vexlande Bestämningarna gemensamma och allmänna. Båda dessa bestämdheter hafva sin betydelse genom detta sitt ömsesidiga förhållande, som sålunda utgör det bindande i öfvergången från den abstracta bestämning-
20 en till ett nytt slag af bestämda Tankar. Att den abstract bestämda tanken icke uttrycker den oväsentliga bestämdheten, har sin grund deri, att den Abstracta Bestämningen icke är förmedlad af en för densamma till grunden liggande bestämdhet, utan är omedelbar. Det är därför, de nämnda enkla kropparne här, såsom Tingets beståndsdelar, hafva en annan betydelse, än den de ega i sig sjelfva, såsom omedelbara sinnliga föremål. Den bestämda Tanken betecknar också här, i sin oväsentliga bestämdhet, det sinnliga föremålet, icke såsom en omedelbar kvalitet, utan såsom ett existerande Ting, en sammanfattning af många egenskaper. Notionen *ett hus* betecknar ett sinnligt föremål, men detta såsom en enskild existens af alla de egenskaper, hvilka sammanfatta den Allmänna Notionen hus.

30 *Ann. 2.* Den abstracta Bestämningen är såsom en bestämd Tanke allmän. Men i honom sammanfalla omedelbart Allmänhet och Bestämning. Allmänhet och Bestämning utgöra deremot skilda bestämdheter hos den bestämda Tanken såsom Reflexionsbegrepp.

Ann. 3. De notioner, hvilka blott utmärka ett visst slag af föremål, utgöra en sammanfattning af beståndsdelar, egenskaper och förmågor, som finnas hos de till slaget hörande Enskilda. Släktet har en högre betydelse än blotta Slaget, som framdeles skall visas, ehuru det här blott uppfattas såsom utmärkande ett visst slags föremål.

40

§. 19.

Men sålunda uttrycker den bestämda tanken en dubbelhet i sjelfva Tinget. *Samma Ting* blir nämligen än väsentligt Ting, än oväsentligt Ting. *Sjelfva den bestämda Tanken sönderfaller därför i tvänne notioner, tvänne bestämda Tankar*, af hvilka den ena betecknar det väsentliga Tinget, den andra det oväsentliga. *Deras åtskilnad är endast den, att den förras bestämdhet är, att ligga till grunden för den sednare, att utgöra villkoret för den sednares bestämdhet.*

50 *Ann.* De allmänna väsentliga notioner, som ofvan blifvit exempelvis anförda, beteckna öfver hufvud endast *Lagen*, den allmänna regeln, för det existerande Enskilda. Men de uttrycka äfven, att denna Lag existerar i det Enskilda, samt att, hvad detta är utom densamma, är oväsentligt och tillfälligt. Det är sålunda, som *det Allmänna*, lagen för existensen, *är ett existerande villkor för Bestämningen*, det existerande Enskilda.

§. 20.

Den bestämda Tanke, hvars bestämdhet utgör villkoret för en annan bestämd Tanke, är likväl villkor, endast genom att förutsätta den bestämda Tanke, hvars villkor han är. Den sednare måste därför hafva sin bestämdhet oberoende af den förra, och dess bestämdhet måste å sin sida utgöra ett villkor för den förras. Då dessa bestämdheter förhålla sig såsom Allmänhet och Bestämning (se §. 18), blir Resultatet det: att Allmänhet och Bestämning i den bestämda Tanken förutsätta hvarandra.

*Exempel. Förmåga, kraft, äro sådana notioner. Förmågan är samma innehåll, som dess Product; kraften som dess Yttring. Dessa notioner uttrycka samma sak, på tvänne sätt. Skilnaden är blott den, att denna sak fattas *än såsom villkor*, *än såsom det betingade villkorliga*. T. ex. Centripetalkraften är intet annat än sjelfva det fenomen, hvori denna kraft yttrar sig. Notionen: kraft, uttrycker här endast, att det enskilda fenomenet tillhör en allmänhet af likartade fenomen, uttalar således Bestämningen såsom Allmän. Det enskilda fenomenet åter, såsom kraftens Yttring, innehåller allt hvad kraften betyder, men uttrycker samma allmänhet, hvilken kraften är, uti en Bestämning. Likaså är en Saks orsak sammanfattningen af *alla* de villkor, genom hvilka saken är hvad hon är. Men först derigenom, att saken är, är Orsaken *hennes* orsak. Sjelfva saken är därför villkor för sin Orsak, är Orsakens orsak. T. ex. Solen är ljusets orsak; men ljuset är solens eget väsende, hvarigenom denna är, hvad hon är, en sjelflysande kropp, och ljuset är sålunda ett villkor för solen.*

10

20

§. 21.

Men derigenom har äfven all skilnad upphört mellan Tankens väsendtliga och oväsendtliga bestämdhet. Den bestämda Tanken har därför i sig en dubbel bestämdhet, såsom Allmänhet och Bestämning, derigenom att dessa båda, i den bestämda Tanken, förutsätta hvarandra, och båda äro lika väsendtliga. Båda uttrycka också detsamma, samma sak, och äro därför identiska (se §. 19).

30

Exempel. Den i §:n uppgifna betydelsen är den sanna för Släktbegreppet. Ty detta betecknar så väl hela Släktet som hvarje individ. Men detta sålunda: att Släktet icke blott är en sammanfattning af individens egenskaper o. s. v., utan att Släktet är allt, hvad individen är, och individen är intet annat än Släktet. Ty såsom blott serie af individer vore Släktet aldrig. Individernas antal är för detsamma likgiltigt. Det är så väl en Individ som alla Individer.

40

*Anm. Innehållet och Formen, det Allmänna slaget och det enskilda Tinget, Kraften och Ytringen, Orsaken och Verkan, förutsätta hvarandra ömsesidigt. Det är denna gemensamma bestämdhet, som vi uti §§. benämt *samma sak*, ty det är genom henne, de båda slags notionerna hafva *samma betydelse*. Men först Släktbegreppet är den notion, som uttalar denna gemensamma bestämdhet, det Allmännas och Bestämningens ömsesidiga förutsättning.*

50

c. Reflexionens Upphäfande.

§. 22.

Eller rättare: är hvardera uppfattningen för sig lika oväsentlig. *Den bestämda Tanken, såsom blott Allmänhet, är abstract och innehållslös. Den bestämda Tanken, såsom blott Bestämning, är grundlös, har en godtycklig bestämdhet, är obestämd. Den sanna bestämda Tanken är den, hvars bestämdhet det är att, såsom det allmänna, utgå i Bestämningen, men åter upphäfva denna och i honom vara med sig identisk Allmänhet.*

10

Anm. Frågan är nämligen: innehålla dessa notioner, som uttrycka ett Slag, en Förmåga, Kraft, Orsak, någon bestämdhet? Nej, de äro bestämda, hafva en bestämd betydelse, endast genom notionen om de enskilda Ting, Yttringar och Verkningar, uti hvilka de uppenbara sig, hafva verklighet. De hafva således, för sig fattade, ingen bestämdhet. Men åter: när således de notioner, som utmärka det enskilda Tinget, o. s. v., gifva de förstnämnda betydelse och bestämdhet, hvad är det bestämmande hos sjelfva dessa notioner? Hvarifrån hafva de en bestämd betydelse? Svaret blir: de äro äfvenså för sig betydelselösa och hafva bestämdhet endast i förhållande till de förstnämnda. *Denna ömsesidiga förutsättning är nödvändig, och i henne ligger Reflexionens sanning. Men hon innebär äfven, att både den Väsentliga och Oväsentliga bestämdheten, Allmänhet och Bestämning, äro lika väsentliga. De bestämda Tankar, på hvilka hänsyftas i §:n, äro t. ex. Sanning, Rätt, Förnuft o. s. v. Sanning i Allmänhet och en sanning äro identiska. Sanningen har sitt lif i sig, är en bestämd sanning, men upphäfver denna och är äfven en annan bestämd sanning.*

20

30

§. 23.

Detta Resultat innebär *blott fordran* på ett nytt slag af bestämda Tankar, hvilka hvarken, såsom den abstracta bestämningen, äro i oändlighet bestämbara och derföre i sjelfva verket obestämda, eller ega en dubbel bestämdhet, af den art, att den ena bestämdheten förutsätter den andra, utan att någondera är den bestämmande, såsom Reflexionsbegreppet. Men Regeln för uppfyllandet af denna fordran är tillika i resultatet gifven: att nämligen den bestämda Tankens bestämdhet är blott en: *det Allmännas enhet med Bestämningen.*

40

Allmän Anmärkning. Man skiljer vanligen mellan en Saks uppfattning *in abstracto* och *in concreto* samt menar då med det förra Saken, uppfattad i sitt begrepp för Tanken, och med det sednare det sinnliga varseblifvandet. Men likaså plägar man åtskilja mellan abstracta och concreta begrepp samt förstår då med de förva de notioner, hvilka icke hafva ett motsvarande sinnligt object, och med de sednare dem, som hafva ett sådant object. Båda dessa distinctioner bero på en falsk åsigt af Tankens natur. För det första är det tanklöst, att anse det sinnliga och förgängliga för concretare, än tankens oförgängliga bestämningar. För det andra gör man de begrepp företrädesvis till abstracta, hvilka hafva all sin betydelse genom sitt positiva förhållande till någon annan notion. Så anser man Kraft, Orsak och så vidare för blott abstracta notioner, ehuru just dessa hafva sin betydelse endast genom att hänföra sig till sin Yttring eller Verkan. Likaså med Reflexionsbegreppet i allmänhet. *Abstracta notioner* äro de, hvilka, genom att abstrahera från alla andra notioner, genom att

50

utesluta, negera, dessa, hafva sin betydelse. De deremot, hvilka hafva sin betydelse genom att positivt hänföras till andra notioner, såsom dessas orsak, kraft, egenskap, förmåga o. s. v., äro *Reflexionsbegrepp*. Likaså de, som i sig hafva en dubbel betydelse, att nämligen utmärka *slaget*, släktet, och tillika det Enskilda, individen, såsom skilda existenser. Icke mindre orätt är det, att mäta begreppet efter ett förutsatt, sinnligt, object. Ty mellan Tanken och Åskådningen finnes intet annat förhållande, än att åskådningen är det *lemnade*, det outsägliga, hvars negation den bestämda Tanken är, såsom det uttalade ordet. Ordet uttalar icke det sinnliga såsom en sinnlig enskildhet, utan såsom allmänhet, en allmän kvalitet, ett slag o. s. v. Det Abstracta, likasom Reflexionsbegreppet, är väl ett uttryck för det yttre och sinnliga, men uttrycker icke detta, sådant det är för åskådningen, utan sådant det är för Tanken.

10

C. FÖRNUFTS-BEGREPPET.

§. 24.

20

Likasom vid öfvergången från det Abstracta Begreppet till Reflexions-Begreppet, hafva vi äfven här att börja med analysen af det Resultat, den föregående utvecklingen lemnat. Detta resultat var: *att den bestämda Tanken är Allmänhet och Bestämning*, men *en Allmänhet, som öfvergår i Bestämning*, har samma bestämdhet som denna, och *en Bestämning, som upphäfver sig och är Allmänhet*.

Anm. Resultatet af Reflexions-Begreppets utveckling, sådant det i §:n är uttryckt, är väl blott formalt. Men häri ligger dock regeln för den bestämdhet, som Förnufts-Begreppet bör ega. Då man säger, att den bestämda Tanken är *enhet* af Allmänhet och Bestämning, innebär detta, att dessa tvänne momenter tillkomma den bestämda Tanken, men sålunda, att det ena momentets bestämdhet är det andras; att det Allmänna öfvergår i Bestämningen, samt att Bestämningen upphäfver sig, som sådan, och är Allmänhet. Häri är äfven regeln gifven för sjelfva beskaffenheten af den Allmänhet och Bestämning, som tillkommer Förnufts-Begreppet. Uttrycken Allmänhet och Bestämning äro de enda, som här motsvara dessa momenters inbördes förhållande, ehuru de på Abstractionens och Reflexionens standpunkt kunnat uttydas och ersättas af andra ord, såsom Negation, Väsentlig och Öväsendtlig Bestämdhet.

30

40

a. Det Omedelbara Förnufts-Begreppet.

§. 25.

Det omedelbara Resultatet af Reflexionsbegreppets analys innebär, att den bestämda Tanken har sin bestämdhet derigenom, att dess momenter Allmänhet och Bestämning förutsätta hvarandra. Men, att Bestämningen förutsätter det Allmänna (såsom sin grund), var redan resultat af läran om det Abstracta Begreppet. Det enkla resultatet af Reflexionsbegreppets analys, som derföre utgör det omedelbara Förnufts-begreppet, var blott det, *att det Allmänna förutsätter Bestämningen. Förnufts-begreppet är derföre en bestämd Tanke, hvars bestämdhet det är, att dess moment af Allmänhet förutsätter momentet af Bestämning*

50

(se §§. 20, 21); och, då här den bestämda Tanken är med Bestämningen Identisk Allmänhet, såsom ock Allmänhet och Bestämning har samma bestämdhet (se §. 24), vill detta säga: *att den bestämda Tanken såsom Allmänhet öfvergår, eller utgår, i Bestämning.*

Exempel. Sådana begrepp äro Lif, Rätt, Sanning o. s. v., hvilka icke ur bestämningen, de individualt lefvande, den rättsenliga handlingen, den ena eller andra sanna satsen, hemta sin betydelse, utan hvilka äro i sig bestämda, och hvilka äro lefvande tankar, som verkliggöra sig sjelfva, utgå i Bestämning, samt i denna förblifva Lif, Rätt, Sanning.

Ann. Den åtskilnad, som i §:n blifvit gjord mellan det omedelbara resultatet af Reflexionsbegreppets Analys och resultatet af det Abstracta Begreppets utveckling, har sin grund deri: att endast det förra Resultatet är det, som bildar öfvergången till Förnufts-begreppet, ehuru äfven det sednare *för oss* deri innehålles, såsom en redan vunnen insigt i Tankens natur. Att vidare här »*förutsätta*» har samma betydelse som »*utgå i*», beror af enheten, identiteten mellan Allmänhet och Bestämning; d. ä. deraf, att det ena momentet till sin bestämdhet sammanfaller med det andra. Förnufts-begreppet, såsom Allmänhet, förutsätter sin Bestämning; men Bestämningen har ingen annan bestämdhet (betydelse), än det Allmänna, och denna förutsättning är derföre samma bestämdhets öfvergång från Allmänhet till Bestämning.

b. Förnufts-Begreppets Dialektik.

§. 26.

Den i Bestämning utgångna Begrepps-Allmänheten *särskiljer sig från sig* såsom *blott* Allmänhet, Allmän-begrepp. Men å andra sidan är Bestämningen *identisk* med det Allmänna. Den bestämda Tanken således, såsom Förnufts-begrepp, både *icke är* och *är* identitet af Allmänhet och Bestämning. *Denna motsägelse utgör Förnufts-Begreppets Dialektik.*

Exempel. I §:n gjorda korta exposition visar en motsägelse i sjelfva Förnufts-begreppet. Men klart är, att, då Begreppets momenter äro de anförda, Begreppet, såsom deras identitet, skiljer sig från både det ena och det andra af dem. Notioner, som uttrycka denna motsägelse, äro t. ex. nytta, lycksalighet, fullkomlighet, i allmänhet alla de notioner, som blott uttrycka en saks relativa motsvarighet mot ett förutsatt begrepp (ett ändamål). Dessa notioner angifva icke sjelfva Allmän-Begreppet, till hvilket Bestämningen (den bestämda saken, handlingen o. s. v.) hänföres, men uttrycka dennas motsvarighet och icke motsvarighet mot det förra. Detsamma, som är nyttigt i ett afseende, är onyttigt i ett annat, nyttigt i den enas tycke och onyttigt i den andras. Sålunda kan allt vara nyttigt och allt onyttigt, fullkomligt och ofullkomligt, o. s. v.

Ann. Af det anförda finnes, att denna ståndpunkt i Förnufts-begreppet utgör det subjectiva godtyckets, menandets, bedömandets ståndpunkt. Denna är i Begreppets natur gifven och innebär, att äfven Begreppen Rätt, Sanning o. s. v. i sina bestämningar bero af det tänkande och villjande Subjectets göra och låta, men att de då kunna nedsättas till en blott relativ bestämdhet.

§. 27.

Det sanna i denna motsägelse är, att Förnuftsbegreppet, då det utgår i (*är*) Bestämning, åter upphäfver (*icke är*) denna bestämning; d. ä. att Förnuftsbegreppet är en Process af Bestämningar, af hvilka hvar och en är en med Allmän-Begreppet identisk Bestämning, och åter som sådan negeras, men i denna sin *negation* (en annan Bestämning) är samma Allmänhet. *Som en sådan Process är Bestämningen det Allmänna.*

Anm. Blir det fråga om, hvarifrån t. ex. Rättsbegreppet har sin bestämdhet, sin bestämda betydelse, så kan derpå svaras, att det är bestämdt, genom att ega en förnuftig verklighet i Samhället, historien o. s. v. Men Rättsbestämningarna äro föränderliga, olika för olika nationer och tider. Rättsbegreppet kan därför icke bestämmas utaf dessa, utan det måste redan i sig vara bestämdt. Dess natur är därför, att vara i sig bestämdt, men tillika utgöra en fortgående Process af sig upphäfvande Rättsbestämningar.

10

§. 28.

Då vi sagt, att Förnuftsbegreppet såsom Allmänhet utgår i Bestämning (§. 25), men att denna i Bestämning utgångna Allmänhet skiljer sig från det ursprungliga momentet af Allmänhet (§. 26), *förhåller sig* ju äfven *det Allmänna*, såsom detta ursprungliga moment, *negativt till Bestämningen*, skiljer sig från denna. *Sjelfva momentet af Allmänhet är* därför *negation, Bestämning, och dess utgående i Bestämning är öfvergång från Bestämning till Bestämning, Process af Bestämningar. Som en sådan Process är* därför äfven *det Allmänna Bestämning.*

20

Anm. Detta är den andra sidan af Förnufts-Begreppets utveckling. Allmänbegreppet för sig är nämligen icke ett *abstractum*, som skulle stå utom sin verklighet, Processen af Bestämningar, utan Allmän-Begreppet *är* samma process som bestämningen. Så är Rättsbegreppet icke en blott allmän Definition på det Rätta, utan det är den *actus*, process, utveckling, som utgöres af sjelfva Rättsbestämningarna.

30

c. Det Immanenta Begreppet.

§. 29.

Således äro *både Allmänhet och Bestämning samma Process, och hvardera momentet är inom sig identitet af Allmänhet och Bestämning.* I denna utveckling är Förnuftsbegreppet *Immanent Begrepp*. Det är den bestämda Tanke, som icke blott uttrycker, att det Allmänna är med Bestämningen identiskt, utan äfven att denna identitet utgör så väl Bestämningens som det Allmännas bestämdhet.

40

Exempel. Exempel utgöra de förutnämnda notionerna: Sanning, Rätt, äfvenså Förnuft, Skönhet, Ande, Stat o. s. v. Sanning t. ex. är icke blott sanning i allmänhet, utan en bestämd sanning. Men det sanna i en bestämd sanning är dess öfverensstämmelse med all sanning, sanning i allmänhet; och sanning i allmänhet är åter samma den bestämda sanningens och all sannings öfverensstämmelse. Sådana begrepp, emedan de uttrycka en i bestämningen *inneboende*, i denna sig förverkligande Allmänhet, äro *Immanenta Begrepp.*

50

§. 30.

Uti det immanenta begreppet är identiteten mellan Allmänhet och Bestämning utvecklad sålunda, att hvardera af dessa Tankens momenter för sig endast har betydelsen att vara denna Identitet.

Detta är den högsta bestämdhet, hvar till analysen af Tankens Natur förer. Den immanenta Tanken uttrycker därför *Tankens sanna natur*. Denna är Bestämningens och det Allmännas utvecklade identitet.

10 *Anm.* Att här ingen vidare utveckling kan ske, finnes deraf, att det immanenta Begreppets båda momenter, Allmänhet och Bestämning, hvardera äro samma Identitet af Allmänhet och Bestämning, som det immanenta Begreppet sjelft. En Analys af någotdera bland dessa momenter skulle därför leda till samma Resultat, som det redan vunna, blifva en repetition af den redan skedda utvecklingen.

Tankens Begrepp, eller Begreppet κατ' ἐξοχήν.

§. 31.

20 Resultatet af den hittills skedda Tankens utveckling blir således detta, att *Tanken är identitet af Allmänhet och Bestämning*, men är denna Identitet, genom att vara den Process, den actus, hvaruti det Allmänna öfvergår i Bestämning, och Bestämningen upphäfver sig samt är det Allmänna. Det är denna dubbla öfvergång, som utgör det Immanenta Begreppet, och densamma, fattad såsom öfvergång, Process, är *Begreppet κατ' ἐξοχήν*, *Tankens Begrepp*. Denna act, denna process, utgör Begreppets tredje moment, Begrepps-Enskildheten, hvilken således är sjelfva förknippningen af Begreppets tvänne öfriga momenter, Bestämningen och det Allmänna.

30 *Anm. 1.* För upplysandet af denna Begreppets natur finnes intet annat Exempel än Tanken sjelf. – Tanken får dock icke fattas blott såsom den tänkandes, Subjectets, tanke, ehuru äfven Subjectets tänkande är samma process som Tanken såsom begrepp. Men äfven det förnuftiga Objectet, den objectiva verkligheten, är denna Process; ty det är endast genom en sådan det subjectivas, Tänkandets, och det objectivas, det Tänkta, identitet, som det Immanenta Begreppet har sin betydelse. Ty på den frågan: hvad är förnuftigt, sannt, rätt? kan intet annat svar gifvas, än: förnuftet är verkligheten, nämligen den förnuftiga verkligheten, och denna
40 är det verkligas öfverensstämmelse med begreppet förnuft. Likaså sanning och rätt. Med ett ord: det är förnuftigt, sannt och rätt, att förnuft, sanning och rätt äro förverkligade: och det verkliga är denna det förnuftigas, sannas och rättas verklighet. Denna dubbla Process utgör äfven den förnuftiga Tanken, Tanken i sin sanning. Begreppet, Tänkandet, är icke en godtycklig föreställning hos den Tänkande, utan denna föreställnings öfverensstämmelse med verkligheten, med det tänkta Objectet. Det verkliga Objectet är icke en tillfällig existens, utan det existerandes öfverensstämmelse med tänkandet, med begreppet såsom den Tänkandes tänkande.
50

Anm. 2. Om därför Begreppet exempelvis uppfattas såsom *Tänkandets Process* hos det Tänkande Subjectet, bör dervid icke glömmas, att det tänkta objectet är samma process. Nu består subjectets tänkande uti en öfvergång ifrån den ena bestämda Tanken till den andra. Tanken i *allmänhet*, Tänkandet, utgår i en

bestämd Tanke, men är icke blott denna ena bestämda Tanke, utan äfven andra bestämda Tankar. Tänkandet öfvergår således från den ena bestämda Tanken och upphäfver sin bestämning. Det är denna Process, som gör Subjectet till tänkande Subject, Enskildhet, Individ. Men Objectet är samma Process. Objectet är icke en bestående Bestämning, utan öfvergång från Bestämning till Bestämning och sålunda en allmänhet.¹ Derigenom är objectet Verkligt, Enskildt, Individuellt Object. Denna Objectets Natur har i föregående utveckling framträdt olika på Tänkandets olika ståndpunkter, men alltid såsom Bestämningens upphäfvande. På Abstractionens ståndpunkt var Objectet öfvergång från Bestämning till Bestämning i oändlighet; på Reflexionens, öfvergång från den oväsendtliga Bestämmdheten i den väsendtliga; på Förnufts-Begreppets ståndpunkt, öfvergång från Allmänhet till Bestämning, men till en med det Allmänna identisk, sig upphäfvande, Bestämning. Det är klart, att detta blott exempelvis kan fattas om Objectet i sig, emedan utvecklingen varit den *Rena Tankens*; men denna utveckling är, som sagdt, så väl det tänkande Subjectets som det tänkta Objectets.

Allmän Anmärkning. Benämningarne *Abstract Begrepp*, *Reflexions-Begrepp* och *Förnufts-Begrepp* fordra en närmare förklaring, hvilken vi tills nu uppskjutit, för att genom jämförelse kunna göra densamma tydligare. *De uttrycka öfver hufvud, hvar och en för sig, hela den Process, som utgör utvecklingen af deras natur.*

Så betyder *Abstract-Begrepp* icke hvar och en kvalitet, o. s. v., som sådan, icke den ena eller andra enskilda notionen. Ty ingen sådan notion uttalar, hvad saken i sin förnuftiga Verklighet är, d. ä. de innehålla intet *Begripande*. Men, då en sådan notion fattas såsom uttryck för hela *Abstractionsprocessen*, d. ä. såsom *Abstractionens actus*, såsom en *Abstractions-Bestämning* och såsom sig *Upphäfvande Bestämning*, då utgör hon äfven ett uttryck för Begreppet såsom *Abstract*, ehuru hon tillika innebär, att Begreppet, såsom *Abstract Begrepp*, är ett otillräckligt, ändligt, sig upphäfvande begripande.

Detta röjer sig ännu tydligare i *Reflexions-Begreppet*. Ty detta har till sitt uttryck dels en notion i *tvänne* särskilda *bemärkelser*, dels *tvänne* skilda *notioner* (se §§. 18, 19). Dessa *båda* utgöra *Reflexions-Begreppet*, då de tillika fattas såsom utgörande själva *Reflexions-processen*.

Sålunda är det ett egentligare uttryck, att kalla de notioner, som utmärka färg, form o. s. v., för *Abstracta Bestämningar* eller blott *Abstracta Notioner*. Likaså kunna de notioner, som uttrycka *Reflexions-Allmänhet* och *-Bestämning*, benämnas: *Reflecterade-Allmänna* och *Reflecterade-Bestämda Notioner*.

Annorlunda förhåller det sig med *Förnufts-Begreppet*. Denna benämning är tautologisk, emedan allt *begripande* bör vara *förnuftigt*, ehuru vi här använt honom till skilnad från det *Abstracta* och *Reflexions-Begreppet*. Hithörande notioner kunna derföre benämnas blott *Begrepp*. Ty en sådan notion utsäger allt, hvad saken är. T. ex. det Rätta uttalar allt, hvad hvarje rättsenlig handling innebär, och om denna kan intet annat sägas, än att hon är Rätt; hvarföre äfven öfver dessa notioner icke finnas några

¹ Detta visar sig empiriskt i alltings föränderlighet och förgänglighet; – men själva förgängligheten är det eviga.

andra, som innehålla ett mer bestämdt begripande.

För öfrigt finnes, att de Abstracta notionerna utmärka det *blott sinnliga* och *förgängliga*. De Reflecterade-Bestämda notionerna uttrycka också det *sinnliga*, men *såsom en uppenbarelse af något bestående*, för hvilket åter de Reflecterade-Allmänna notionerna äro ett uttryck. De egentliga Begreppen, Förnuftsbegreppen, uttala deremot icke något blott sinnligt, icke heller något, som skulle utgöra en från det sinnliga skild, bestående värld, utan *den bestående Process, som utgör det sinnligas förgänglighet*. Ty det är t. ex. Sanningens bestånd, att hvarje tid har sin sanning, känner och erkänner sanningen, samt att denna, under det satser och systemer, individer och nationer, ramla och förgås, förtlefver och utvecklar sig i ständigt nya former.

ANDRA AFDELNINGEN. LÄRAN OM OMDÖMET.

§. 32.

Begreppet, Tankens begrepp, är Enhet af sina momenter, Allmänhet och Bestämning. Denna Enhet är Process och utgör, såsom sådan, begreppets tredje moment: *Enskildheten*. Detta tredje moment är *Tankens sanna Bestämndhet*. Tanken är derföre bestämd Tanke, men en bestämd Tanke, som är process, hvars bestämndhet är process, öfvergång.

Förklaring. Begreppets moment af *Enskildhet* är tankens process, dess utveckling, är *sjelfva Tänkandet*. Att tänkandet icke är en blott handling af den tänkande, är derföre *uttaladt* i Begreppet. Här är nämligen uttaladt, att Tanken är *sjelfva tänkandet*. Detta är här Tankens bestämndhet, d. ä. *Tanken är bestämd Tanke såsom tänkandet*.

Anm. Bestämd Tanke har nu derföre i det följande icke blott betydelsen af en notion, ett bestämdt ord, utan utmärker tillika en Tankens process, en öfvergång från notion till notion, således *ett förhållande mellan flera notioner*. Begrepps-Enskildheten kan äfven fattas såsom det Tänkande Subjectet, den tänkande Individen, eller såsom det enskilda Objectet; men då böra så väl Subjectet som Objectet fattas såsom process, öfvergång från bestämning till bestämning.

§. 33.

Den bestämda Tanken är derföre Omdöme. *Omdömet är Begreppsbestämndhet*, d. ä. *det uttrycker den bestämda Tanken såsom process*, såsom Tankens Actus, Tänkandet. – Den bestämda Tanken, såsom process, är öfvergång från en bestämd Tanke till en annan, men en öfvergång, som uttrycker Begreppets bestämndhet, d. ä. Begrepps-Enskildheten, Enheten af Allmänhet och Bestämning. Omdömet är derföre ett uttryck af denna Enhet, och *dess allmänna Schema* är: *Bestämningen är det Allmänna*.

Förklaring. Den bestämda Tanken är, i stället för en notion, nu mer en bestämd Tankens act, ett bestämdt sätt att tänka. – Hvarje notion är för det tänkande Subjectet icke blott *denna* notion, utan den tänkande gör sig, som man vanligen säger, om denna notion ett visst begrepp. Här betraktas äfven de skilda notionerna ur denna synpunkt, men med den skilnad likväl, att detta sätt att uppfatta en notions betydelse icke är subjectivt, utan beror af

Tänkandets natur.

Ann. Man kan fatta skilnaden mellan Lära om Begreppet och följande Afdelningar af Logiken sålunda: att i den förra utredes notionernas skilda betydelse, i de sednare den Tankens Act bestämmes, hvarigenom dessa notioner uppkomma och bildas. – I dessa sednare afdelningar finnes derför det egentliga beviset, hvarför icke flera eller färre slag af notioner gifvas än de anförda. – Derför utvecklade t. ex. närvarande Lära om Omdömet de skilda slagen af Omdömen, det ena ur det andra, och visar sålunda notionernas *genetiska* uppkomst, det är, huru dessa *frambringas* uti och genom Tänkandet.

10

§. 34.

Omdömet utveckling är väl å ena sidan en fortsättning af den Tankens *analys*, som utgör Lära om Begreppet. Men, emedan *hvarje Omdöme* uttrycker en Tänkandets process, den ena bestämda Tankens öfvergång i den andra, *uttrycker* detsamma äfven en *förknippning*, *Synthesis* af bestämda Tankar.

Förklaring. Det anses med rätta för tanklöst, att använda ord och notioner, för hvilka man icke gjort sig någon reda. I dagligt tal begagnar likväl något hvar en mängd ord, hvilkas bestämdhet han ofta föga utredt. – Men i en vetenskaplig bevisning eller i hvarje annan framställning, som gör anspråk på att vara öfvertygande, fordras, att alla förekommande notioner äro noga bestämda. Det är med en sådan bestämdhet uppfattad, som hvarje notion innebär ett Omdöme. Till denna bestämdhet kommer den Tänkande, såsom Eftertanke, genom att analysera de skilda notionerna. Men en sådan *Analys* förutsätter en *Synthes*, genom hvilken hvarje notion fått den bestämdhet, som Eftertanken analytiskt ur densamma utvecklar. – *Ju, hvarje Analys är*, emedan den gifna notionen derigenom får en ny bestämdhet, *tillika en Synthes*; d. ä. denna nya bestämdhet förknippas derigenom med den gifna notionen, med denna, sådan hon var före analysen. – Men omdömet är ett uttryck för denna förknippning, hvars tillvaro i Analysen icke är uttälad, uti den bestämda Tanken, utan endast af en yttre betraktelse kan uppfattas.

20

30

§. 35.

Då Omdömet allmänna Schema är: Bestämningen är det Allmänna, *utgöres Omdömet af tvänne bestämda Tankar, hvilkas öfvergång i hvarandra Omdömet uttrycker*, och hvilka genom denna öfvergång hafva sin betydelse. Dessa bestämda Tankar hafva fått benämningen: Subject och Predicat, af hvilka det förra utmärker Bestämningen, det sednare det Allmänna. – Eller: *Subjectet är den bestämda Tanke, hvars öfvergång i en annan Omdömet uttrycker; Predicetet är den bestämda Tanke, uti hvilken den förra öfvergår.* – *Uttrycket för sjelfva öfvergången är Copulan*: är; hvilket *Vara* har en olika betydelse, allt efter det olika förhållande mellan Subject och Predicat, som det uttrycker.

40

Ann. Hvad här blifvit kalladt Omdömet Allmänna Schema, är den gemensamma formeln för omdömet både natur och uttryck, Omdömet i ord utsagdt. Detta Schema är likväl icke constant, så vida äfven omdömen finnas, hvilka uttryck är: Bestämningen är Bestämning, samt: det Allmänna är Bestämning. – Men dessa Omdömen innebära, just emedan de upphäfva Omdömet allmänna form, äfven sjelfva Omdömet upphäfvande, dess öfvergång i

50

ett nytt slag af Omdöme. – Den sednare förklaringen öfver Subjectets och Predicats natur är derföre ett allmännare gällande Schema för Omdömet samt uttrycker Subjectets och Predicats inbördes förhållande äfven i dessa, från det anförda Schemat afvikande, Omdömen. – Subject och Predicat äro för öfrigt benämningar, som vunnit häfd i Logiken. – De kunna som sådana bibehållas, ehuru deras betydelse förändras med sjelfva Omdömet.

10 *Märk!* Hvarje grammatikalisk *Sats är icke* derföre äfven ett *Omdöme*. En berättande sats, t. ex. klockan är elfva, är ett Omdöme endast i sådant fall, att han vore ett afgörande öfver sjelfva satsens sanning eller falskhet, d. ä. i fall fråga vore att *bedöma*, t. ex. hvad timtal det i en viss tidpunkt är. *Ett Omdöme utgör* alltid ett sådant *bedömande*. *Hvarje Omdöme är sålunda en Definition*, ehuru icke i den mening, att det vore ett blott utsägende, af hvad *en gifven* notion är, beroende af en om denna notion *förut fattad* mening, opinion. Genom definitionen, bestämmandet, framgår tvärtom först sjelfva den definierade notionen. – T. ex. Omdömet: Gud är helig, är ett omdöme, en definition, endast derigenom, att det ger ordet Gud en *betydelse* (den af Helighet). – Såsom ett blott uppräknande af en bland de hos Gudomen förutsatta egenskaper, är detta en Sats, ett talesätt, icke ett omdöme. Definitioner äro derföre af jemnt lika många slag som Omdömena. Alla Omdömen äro definitioner, äfven i det hänseende, att de äro uttryck för begreppets natur, Begreppsbestämtheter.

A. DET ABSTRACTA OMDÖMET

30 a. Positiva Omdömet.

§. 36.

Omdömet, emedan det är Begrepps-bestämthet, i en bestämd Tanke uttalar Begreppets natur, *är omedelbar enhet af Allmänhet och Bestämning*. Denna enhet är omedelbar, ty hon är det gifna, omedelbara, resultatet af Tankens utveckling såsom Begrepp. Hvarken Subject eller Predicat hafva derföre här ännu någon annan betydelse än den, att med hvarandra sammanfalla, utgöra en omedelbar Enhet.

40 *Förklaring.* Begreppets natur är väl i det föregående utvecklad; men denna utveckling är så till vida formal, att begreppets momenter: Allmänhet, Bestämning, Enskildhet, endast beteckna Begreppet såsom Tänkandets allmänna process, utan att uppvisa denna process i de bestämda Tankarna. Omdömet utveckling är nu ett sådant uppvisande, huru denna process framträder i den bestämda Tanken, d. ä. huru genom honom de skilda lagen af bestämda Tankar uppstå. Resultatet, hvarifrån betraktelsen bör utgå, är Begreppets moment af Enskildhet, och detta innehåller blott: att Bestämningen är det Allmänna. Då detta Resultat uppfattas, sådant det är, innebär det endast detta *Vara*, nämligen att Bestämningens *Vara* är det Allmänns *Vara*.

50 *Märk!* Då här och i det följande talas om *Begreppet*, förstås dermed *icke ett* Begrepp, en bestämd Tanke, utan *Tankens Begrepp*, *Begreppet κατ' ἐξοχήν*.

§. 37.

Då nu Omdömet allmänna Schema är: Bestämningen är det Allmänna, kunna vi använda detta äfven för det omedelbara omdömet. *Bestämningen*, Omdömet *Subject*, har här ingen annan betydelse än den, att vara det Allmänna, och detta, *Predicatul*, har till betydelse, att omedelbart sammanfalla med Bestämningen. Omdömet är sålunda Positivt Omdöme, ty det är af sig sjelf beroende, uttrycker icke någon förmedling.

Förklaring. Det Positiva omdömet är lika litet en blott jakande sats, som omdömet i allmänhet är en Sats. Det positiva ligger icke i uttrycket, i orden, utan i sjelfva den Synthes, som utgör Omdömet. Uttrycker Omdömet en skilnad mellan Subject och Predicat, så äro dessa negativt till hvarandra hänfödda, förmedla hvarandra, och Omdömet är icke positivt, ehuru väl det kan vara jakande uttryckt. Det Omdöme, hvars Subject och Predicat omedelbart äro ett, uti hvilket dessa med hvarandra sammanfalla, är det enda, som icke innebär någon negation, och som derföre är positivt.

Anm. I anseende dertill, att det Positiva Omdömet icke uttalar någon skilnad mellan Subject och Predicat, är det likgilltigt, hvilkenderas ställe Bestämningen och det Allmänna företräder. Det är först längre fram, denna skilnad inträder, och predicatul får betydelsen, att i förhållande till Subjectet vara det Allmänna. Det allmänna Schema't är derföre här använt endast för likformighetens skull, men har ingen inverkan på sjelfva Omdömens natur, är ett för detta likgilltigt uttryck, i hvars ställe man äfven kan säga: Subjectet är predicatul.

§. 38.

Det Positiva Omdömet utsäger således, att Bestämningen omedelbart är det Allmänna. Dess *Subject* har i sig ingen betydelse, är ett tomt ord. Dess *Predicat*, som ger Subjectet betydelse, som utsäger, hvad Subjectet är, har till betydelse att omedelbart sammanfalla med Subjectet.

Förklaring. Exempel för det Positiva Omdömet predicator äro alla Abstracta Bestämningar (se §. 9, följ.). Skilnaden i dessas betydelse här, såsom Omdömet Predicator, och den, de äga uti Analysen af den bestämda Tanken, består deri: att dessa *notioner här uttalas i Omdömet natur* och sålunda sjelfva utgöra en Begreppets, Tänkandets, bestämdhet. Dessa notioner utgöra derföre äfven sjelfva Tänkandets predicator. Sålunda framstå de icke blott såsom ett slag af bestämda Tankar, jemte andra slag, utan såsom Tänkandets första act, uti hvilken detta uttalar sin natur.

Anm. För det tänkande Subjectet utgöra dessa notioner äfven historiskt de första, uti hvilka den tänkande anden yttrar sig. De hafva den natur, att anden icke vet sig skiljd från dem såsom sina Tankar, utan omedelbart är ett med dem. Men likaså äro de äfven omedelbart samma sak som det object, de beteckna, och hvilket derföre är ett sinnligt Object. Det är blott denna sednare sida, som visar sig vid Tankens analys. Här framstår äfven den förra; och dessa notioner äro derföre en product af Tänkandets *actus*, hvilken likväl icke kan fattas särskild från sjelfva producten. Ty det kan väl sägas, att dessa notioner äro de första bestämda Tankar, hvilka den tänkande anden frambringar; men å andra sidan är den tänkande anden intet annat, än dessa bestämda Tankar, fattade uti sin lefvande utveckling, d. ä. sin i det

föregående utvecklade, oändliga bestämbarhet.

§. 39.

Men det positiva Omdömet *predicat* är genom sjelfva sin betydelse: att nämligen vara en bestämd Tanke, som omedelbart sammanfaller med det i sig Bestämningslösa (Subjectet), äfven skildt från Subjectet. Subjectet är sitt predicat, men är också icke detta predicat. Det positiva Omdömet öfvergår i det Negativa.

10 *Förklaring.* Denna öfvergång kan fattas sålunda, att predicatet, emedan det är en allmän notion, utgör predicat för en mångfald af Subjecter och således icke sammanfaller med detta ena Subject. Som i det positiva Omdömet Subjectet har sin betydelse, sin bestämdhet, genom predicatet, är detsamma i-sig, utan afseende på predicatet, bestämningslöst; Predicaten åter är en bestämd Tanke. Det innebär en motsägelse, att den bestämda Tanken är ett med det Bestämningslösa. Uttrycket: Bestämningen är det allmänna, användt för det positiva omdömet, är, som sagdt, blott formalt, och Bestämning betecknar här det i-sig Bestämningslösa.

20 *Anm.* Likasom det Positiva Omdömet *predicat* har sin betydelse genom sjelfva Omdömet, förknippningen af Subject och predicat, likaså beror af denna förknippning detta Omdömes nu anförda öfvergång till Negativt Omdöme. Ty förknippningen af Subject och predicat, såsom ett med hvarandra, måste förutsätta en förutgående åtskilnad dem imellan, hvilken åtskilnad det Negativa Omdömet uttalar. För den yttre betraktelsen kan Omdömet utveckling i allmänhet uppfattas såsom beroende derpå: att hvarje Subject har en mångfald af predicator, äfvensom hvarje predicat tillkommer flera Subjecter; hvarföre predicatet aldrig utsäger *allt*, hvad subjectet är.

30

b. Negativa Omdömet.

§. 40.

Det Negativa Omdömet utsäger: att Bestämningen icke är det allmänna, d. ä. att Subjectet har en annan bestämdhet än predicatet. Dess Subject är ifrån predicatet åtskildt. Dess predicat har den betydelse, att vara en annan bestämd Tanke än Subjectet, att bestämmas af Subjectets bestämdhet.

40 *Förklaring.* I allmänhet uttrycker det Negativa Omdömet en åtskilnad mellan Subject och Predicat. Men det innehåller äfven, emedan det är ett Omdöme, ett bedömande, att Predicaten icke tillkommer Subjectet, utan att detta har ett annat predicat, ehuru obestämdt, hvilket. Så innebär t. ex. Omdömet: detta är icke gult, att det ifrågavarande Subjectet har en annan färg, än den gula. Sjelfva predicatet får härigenom sin betydelse: t. ex. det gula är en annan färg, än den färg, som tillkommer det Subject, hvars färg det gula icke är.

50

§. 41.

Emedan nu Subjectet i det Negativa Omdömet får en annan bestämdhet än Predicats, och sjelfva Predicaten endast har betydelse såsom negation af denna bestämdhet, innebär detta: att Subjectet eger ett annat Predicat, än det Negativa Omdömet. Derigenom uppkommer åter ett positivt Omdöme, men hvilket äfvenledes åter blir negativt, emedan

äfven det nya predicatet är skildt från sitt Subject, och så i oändlighet.

Förklaring. T. ex. omdömet: detta är icke gult, innebär, att Subjectet *detta* är en annan färg, t. ex. den röda. Här förutsättes således det positiva omdömet: detta är rödt. Men det röda är icke *detta*, icke detta röda, det är: predicatet är skildt från Subjectet och måste negeras genom omdömet: detta är icke rödt, utan t. ex. grönt, o. s. v. i oändlighet. Då vidare det ursprungliga predicatet, här det gula, har sin betydelse genom att icke vara Subjectet, här det röda, det gröna, o. s. v., blir predicatet i oändlighet bestäm-

14

Ann. 1. I denna det positiva och negativa Omdömet's ömsesidiga öfvergång uti hvarandra framstår den Tänkandets Act, hvarigenom den abstracta Bestämningen har sin betydelse. I läran om det Abstracta Begreppet uppvisas väl, att den abstracta Bestämningen är den bestämda Tankens första bestämdhet; men betraktelsen utgår dervid från den bestämda Tanken såsom ett gifvet Tänkandets *innehåll*. Här åter framgår den bestämda Tanken sjelf ur Tänkandet, såsom *actus* (allt tänkande), Tankens Begrepp. Om således detta här skall anses som en förutsättning, något gifvet, är denna förutsättning blott den, att Tänkandet, Tanken, såsom Tänkandets process, gifves, utan att derigenom några bestämda Tankar, notioner, äro gifna.

20

Ann. 2. Här är också stället att närmare upplysa, huru Begreppet och Omdömet utmärka både det tänkande Subjectets sätt att tänka och det tänkta Objectets sätt att blifva bestämdt Object. Det är nämligen detsamma, att uttyda t. ex. omdömet: detta är gult, med: detta gifna, sinnliga föremål *är* notionen det gula, som att säga: detta mitt, den Tänkandes, *Vara* (i detta nu) är notionen det gula. Detta omdöme utsäger således icke mindre, hvad den Tänkande är, såsom tänkande, än hvad objectet är såsom tänkt. Att den tänkande är en mångfald af äfven andra bestämda Tankar, likasom Objectet en mångfald af andra Bestämningar, utsäges i det negativa omdömet. Båda äro omedelbart denna vexling af position och negation. Historiskt (phenomenalt) visar sig detta hos barnet, hvars första notioner äro abstracta bestämningar, notioner om sinnliga föremål, och hos det sinnliga Objectet, som är en ständig vexling af qualiteter. T. ex. ett gult föremål är icke i detta *nu* samma gula färg som i ett annat *nu*, utom det, att det i hvarje punkt är en annan nuance af det gula, och att åter hvarje punkt är en oändlighet af punkter.

30

40

c. Oändliga Omdömet.

§. 42.

Uti denna vexling af Positiva och Negativa Omdömen är det bestående: att hvarje Predicat för Subjectet negeras, och således Subjectet hänföres endast på sig sjelft. Här af uppstår ett omdöme, som är både Negativt och Positivt, det Oändliga Omdömet. *Det Oändliga Omdömet utsäger negativt, att Subjectet är intet predicat; det är derföre i och med detsamma positivt: Subjectet är Subjectet.*

50

Förklaring. Det rena resultatet, af det Positiva och Negativa Omdömet's ömsesidiga förhållande, är, att det ena af dem öfvergår i det andra, att derföre så väl det ena som det andra åter negeras.

Subjectet är t. ex. icke det gula, utan det röda; icke det röda, utan det gröna o. s. v.; d. ä. Subjectet är ingen allmän färg, utan blott *sin* egen, uteslutande färg, detta Subjectets färg. Härvid bör anmärkas, att, i alla dessa exempel på kvalitativa bestämningar, negationen i allmänhet lyder: *icke denna* t. ex. färg, och att således det jakande uttrycket för denna negation äfven kan vara en blott nuance af den ifrågakarande färgen. Likaså i öfriga exempel.

10 *Märk!* Det Oändliga Omdömet har äfven blifvit kalladt *Limiterande Omdöme*, emedan det *begränsar* Subjectet, utesluter det samma från allt predicat. Det är äfven *Identiskt Omdöme*, emedan deri ligger den betydelse, att Subjectet *är* intet annat, än *sig sjelft* = A är A.

§. 43.

Det Oändliga Omdömet saknar nu Omdömet's allmänna form: Bestämningen är det Allmänna, hvilken i det positiva och negativa omdömet förefinnes, ehuru blott för en yttre betraktelse. Ty predicatet i dessa är en *allmän* notion; Subjectet deremot ett Detta; den allmänna notionen i ett *bestämt* Omdöme. Det Oändliga Omdömet deremot utsäger, att
20 Bestämningen är sig sjelf, att *Bestämningen är Bestämning*, och är derföre intet Omdöme.

Förklaring. Detta bör sålunda fattas, att det Oändliga Omdömet, såsom *Abstract* Omdöme, icke mer är något Omdöme. Ty att t. ex. säga: detta är detta gula, är ett uttryck, som icke utan monstration, utan sinnlig varseblifning, kan förstås. Detta gula är det i ord utsägliga, obeskrifliga. Den satsen: detta är detta, kan icke heller sägas utgöra något *bedömande*; ty genom en sådan sats har man ingenting utsagt om Subjectet.

30 §. 44.

Men derigenom är icke Omdömet, som sådant, upplöst, utan blott det Abstracta Omdömet. Endast dess predicator frånsägas Subjectet i det Oändliga Omdömet. Detta innebär ännu, att *Subjectet, hänfördt på sig sjelft, är sitt predicat*, d. ä. att Bestämningen, på sig reflecterad, är det Allmänna.

Uti detta Omdöme finnas således ännu dessa tvänne Momenter: 1:o att *Subjectet är uteslutande*, negativt hänfördt till andra Bestämningar; samt, 2:o, att *det är på sig hänfördt och uti denna reflexion på sig har sitt predicat*.

40 *Anm.* Detta resultat är det samma, som resultatet af det Abstracta Begreppets Analys. Det skiljer sig från identiteten af Subject och Predicat i det positiva Omdömet derigenom, att denna identitet är omedelbar, då deremot Subjectet i det oändliga Omdömet är på sig återböjdt ur sina predicator, d. ä. genom dessas upphäfvande såsom predicator.

B. REFLEXIONS-OMDÖMET.

50 a. Det enkla Reflexions-Omdömet.

§. 45.

Reflexions-Omdömet's Subject är icke mer ett förutsatt detta, utan den till andra Bestämningar negativt hänförd, uteslutande, Bestämningen. Dess predicat åter är Subjectets egen inre natur, den Allmänna, väsendt-

liga *Beschaffenhet*, som *Subjectet* är inom sig, på sig *reflecterad*. Vi benämna denna *Reflexion Enkel*, emedan *Subjectet* här är ett gifvet *Subject*, och endast *predicatum* beror af *Reflexionen*.

Förklaring. *Reflexions-Omdömet*s *Subject* är det negativa momentet, dess *predicatum* det positiva momentet, i det Oändliga *Omdömet*. Det förra är hvad i *Läran om Reflexions-Begreppet* blifvit kalladt den bestämda *Tankens Reflexion* i ett annat, det sednare är den bestämda *Tankens Reflexion* på sig. *Predicatum* är nödvändigt *predicatum*, emedan det utmärker en väsendtlig *beschaffenhet* hos *Subjectet*, som detta eger, oberoende af något annat än sig sjelft.

10

Märk! Väsendtlig *beschaffenhet* är icke detsamma som *qualitet*. Den förra är, såsom *Predicatum*, *Subjectets Reflexion* på sig, den sednare sammanfaller omedelbart med *Subjectet*.

1) *Det Singulära Omdömet.*

§. 46.

Den uteslutande *Bestämningen* är ett enskildt *Ting*. Den väsendtliga *Beschaffenheten* är en *Tingets Beståndsdel*, dess innehåll. *Reflexions-Omdömet* är derföre ett *Singulärt Omdöme*, hvars *Subject* är ett enskildt *Ting*, och hvars *predicatum* är en *Tingets Beståndsdel*.

20

Märk! Ehuru, här och i det följande, *Subjectet* är en *Enskildhet*, en *individualitet*, står det likväl till *predicatum* endast i förhållande af *Bestämning* och *Allmänhet*. Denna *Enskildhet motsvarar icke Begrepps-Enskildheten*, hvilken utgöres af *sjelfva Omdömet*.

Förklaring. Det *Abstracta Omdömet*s *predicatum* utmärka icke en *Beståndsdel*, ty denna sammanfaller icke med föremålet, som deraf består. *Subjectet* är derföre icke heller här ett obestämdt *Detta*, utan en från andra *enskilda*, genom ett bestämdt innehåll, bestämda *egenskaper* o. s. v., *skild Enskildhet*. T. ex. detta *Ting* är *Träd*; detta *Ting* är *Sten*; detta *Ting* är *Neusubstans* o. s. v. Hit kunna äfven föras alla de *predicatum*, som blott utmärka ett visst slag, såsom: detta *Ting* är *papper*; detta är *kläde* o. s. v. *Subjectet* i dessa *omdömen* är ett enskildt *Ting* och kan äfven betecknas med *skilda notioner*, t. ex. detta *bord* är *sten*, *träd* o. s. v. *Predicatum* är en *sjelfva Tinget tillhörande* *beschaffenhet*, men är samma *Tingen* genomgående innehåll, utan afseende derpå, om det förekommer i detta ena, eller äfven i andra *Ting*. *Tinget* har likväl, oberoende af andra *Ting*, denna *beschaffenhet*, är såsom *reflecterad* på sig detta innehåll.

30

40

Anm. Det *Abstracta Omdömet* går ut på att utveckla, hvad *Subjectet* är, emedan detta omedelbart är betydelselöst. I *Reflexions-omdömet* deremot är *Subjectet* gifvet, ett enskildt *Ting*; men *predicatum* uttrycker här omedelbart icke, att det är det allmänna, emot *Subjectet*, såsom en *Bestämning*. *Predicatum*s väsendtlighet är en fordran, som utvecklingen af *Reflexions-omdömet* bör förverkliga. I det *Abstracta Omdömet* sker *Subjectets* utveckling genom *Predicatum*s gifna betydelse; i *Reflexions-omdömet* utvecklas tvärtom *predicatum* genom den gifna betydelsen hos *Subjectet*.

50

§. 47.

Uti det *singulära Omdömet* är väl *Predicatum* en *Beståndsdel* hos ett *Ting*. Men *Tinget* är detta *Ting* genom att utesluta andra *Ting*, förhålla sig negativt till dessa. Dessa andra *Ting* hafva åter andra *Beståndsdelar*. Det *Singulära Omdömet* förutsätter derföre ett *Omdöme*, hvars

predicat uttrycker en Beskaffenhet hos Tinget i förhållande till andra Ting, en Egenskap.

Förklaring. Subjectet i det Singulära Omdömet, det Enskilda Tinget, är enskildt genom att negera, att utesluta, alla andra enskilda Ting. Det förutsätter derföre dessa. Nu uttala väl det Singulära Omdömet Predicater en beskaffenhet hos Tinget, men icke en sådan, som uttrycker detta Tingets förhållande till andra enskilda Ting. Genom denna beskaffenhet skiljes icke det enskilda Tinget från andra Ting. Det enskilda Tinget kan bestå af många-
 10 handa materier; t. ex. detta bord af sten eller träd, denna bok af papper eller pergament o. s. v. Men i de enskilda Tingens åtskilnad från hvarandra ligger äfven nödvändigheten att öfvergå till predicator, som uttrycka denna åtskilnad.

§. 48.

Men sålunda upphör äfven Subjectet att vara ett enskildt Ting. Ty det enskilda Tinget får, genom sitt förhållande till flera andra Ting af olika beskaffenhet, sjelft en mångfaldig beskaffenhet. För hvarje ny beskaffenhet åter blir äfven Tinget ett Annat Ting. Det ifrågavarande förut-
 20 *sätta Omdömet Subject blir derföre: flera enskilda Ting.*

Förklaring. Då Tinget betraktas i förhållande till andra Ting, förhåller det sig till dessa såsom till Ting af den ena eller andra beskaffenheten. Utgör denna beskaffenhet en egenskap hos Tinget, d. ä. uttrycker hon ett förhållande mellan Tingen, så måste det enskilda Tinget för hvarje nytt förhållande äfven ega *en annan beskaffenhet*, vara annorlunda beskaffadt, och således vara *ett annat Ting*. Hvarje egenskap tillkommer derföre flera enskilda Ting, desto flera, ju färre förhållanden hon uttrycker, och tvärtom. T. ex. egenskapen att flyga tillhör *flera* Enskilda (Foglarne).
 30 En Enskild (en Svan) eger äfven denna egenskap. Men i förhållande till en annan Enskild (Örn) eger han egenskapen att simma. Detta nya förhållande gör, att den förra Egenskapen omfattar flera Enskilda (foglar) än den sednare. Se nedanf.

2) Det Particulära Omdömet.

§. 49.

Det Particulära Omdömet är det Omdöme, som utsäger: att flera enskilda Ting hafva en beskaffenhet, som icke eges af flera andra Ting. Dess Subject är det enskilda Tinget såsom mångfald. Dess predicat är en
 40 *uteslutande Egenskap; ty predicatet tillkommer Subjectet endast i förhållande till andra Subjecter och uttrycker derföre ett Tingens förhållande till och inverkan på hvarandra.*

Förklaring. Subjectet i detta Omdöme uttryckes genom bi-orden Flera, Några, Vissa, o. s. v. Predicater är en Egenskap, som uteslutande tillkommer vissa Ting. T. ex. Några Ting (stenar) äro magnetiska; Flera (vexter) äro giftiga; Vissa (menniskor) äro ondsinta, o. s. v. Hit höra äfven de i föregående §. anförda exemplen. Här uttrycker Subjectet alltid en mångfald af Ting. De äro väl i-sig af ett bestämdt slag, t. ex. vexter, djur etc.; men dessa
 50 notioner äro här anteciperade och utmärka endast en från andra skild *mångfald* af Ting. Predicatorerna i dessa omdömen äro notioner, hvilka uttrycka en *vissa* Ting *uteslutande* tillkommande Egenskap, då deremot det Singulära Omdömet predicator endast utmärka en Beskaffenhet hos *ett* enskildt Ting, utan afseende derpå, huruvida denna äfven tillkommer andra enskilda Ting eller

icke. Dessa predicator uttrycka vidare vissa Tings förhållande till andra, t. ex. magnetisk: att dessa Ting attrahera jern; giftig: att Tingen skada djur; flyga, simma: skilda sätt att förändra läget i förhållande till andra Ting, i rummet o. s. v.

Anm. Hvarje, *positivt uttryckt*, Particulärt Omdöme förutsätter ett annat, *negativt uttryckt*, Particulärt Omdöme; t. ex. vissa vexter *äro* giftiga; andra vexter *äro icke* giftiga. Det Positiva och Negativa Omdömet förefinnas sålunda till formen inom Reflexions-Omdömet. Men de *äro* icke här hvarandra upphäfvande, utan hvarandra förutsättande Omdömen. Detta är en utveckling af den betydelse, det positiva och negativa omdömet ega uti det Oändliga Omdömet, såsom limiterande och identiskt Omdöme. Det negativt uttryckta Particulära Omdömet är negativt endast i förhållande till det motsvarande positivt uttryckta omdömet, men är i sig likaså positivt som detta. Ty det uttrycker endast, att andra enskilda Ting hafva en annan uteslutande egenskap. För korthetens skull begagnas här orden: *hafva, ega* o. s. v., såsom copula, i stället för *vara*. De *äro* också utmärkande för Reflexions-Omdömet, hvars subject är skildt från predicator och, såsom Ting, *har* en egenskap. Men det Abstracta Omdömens Subject *är* en kvalitet, sammanfaller med sitt predicator.

10

20

§. 50.

Men det Particulära Omdömens *predicator*, emedan det är en uteslutande Egenskap hos en mångfald af enskilda Ting, *tillkommer* icke blott en obestämd mångfald af Ting, utan *en mångfald, som begränsas af andra klasser* af enskilda Ting. *Hvarje Subject*, i ett Particulärt Omdöme, *är därför en sluten Totalitet* af enskilda Ting.

Förklaring. Om man betraktar det Particulära Omdömens subject i dess förhållande till predicator, utmärka dess bi-ord: flera o. s. v., *en viss klass* af enskilda föremål, hvilka hafva en *gemensam* Egenskap till predicator. T. ex. några djur framföda ungar, är ett Omdöme, hvars predicator uteslutande tillkommer en viss klass af Ting, och hvilket är gemensam Egenskap för *alla* till denna klass hörande enskilda Ting.

30

Anm. Ehuru förhållandet mellan Subject och predicator är det hufvudsakliga i allt Omdöme, kan likväl detta förhållande uppfattas endast genom en betraktelse af antingen Subjectets eller Predicatorens betydelse. Här, i det enkla Reflexions-Omdömet, är, såsom ofvan blifvit nämnt, betraktelsen fäst vid Subjectet. Ty Reflexions-Omdömens predicator är Subjectets Reflexion på sig, Subjectets egen natur. I det Particulära Omdömet är det Subjectets natur, att vara uteslutande, som äfven gör predicator till en uteslutande Egenskap.

40

§. 51.

Denna Totalitet är i det Particulära Omdömet en blott fordran. Ty *förhållandena mellan de skilda klasserna af enskilda Ting äro Oändliga*, och bestämmandet af hvarje klass blir här en progress i oändlighet. Likaså motsvara icke *det particulära Omdömens predicator* en sådan totalitet; ty de *uttrycka endast ett visst, bestämdt förhållande*.

50

Förklaring. De några Ting, som hafva en gemensam Egenskap, förhålla sig negativt till andra Ting med en annan Egenskap. Men dessa relationer *äro* otaliga, och dessa några Ting hafva därför en oändlig mångfald af Egenskaper, som uttrycka sådana förhållan-

den. T. ex. de vexter, som äro giftiga, kunna dessutom hafva egenskapen att färga grönt, att utmagra jorden o. s. v., hvilka predicater, alla, uttrycka dessa vexters förhållande till andra icke-giftiga, icke-färgande Ting, samt derföre äfven uttala dessa vexters inverkan på djurorganismen, på de Ting, hvilka af dem färgas gröna, på jordmånen o. s. v.

§. 52.

10 En sådan *fordran* på en Totalitet hos Subjectet, hvilken uti det Particulära Omdömet ännu icke är uttryckt, innebär: att detta Omdöme *förutsätter ett annat omdöme, hvars Subject är de enskilda Tingen såsom tillhörande en bestämd Totalitet af Ting. Dettas Predicat måste då vara en Beskaffenhet, som icke blott afser Subjectets yttre förhållanden till andra Ting, utan uttalar de i denna Totalitet inbegripna Tingens Inre Väsande.*

20 *Förklaring.* Det Particulära Omdömet predicator äro blott *relativa*, uttrycka förhållanden. De äro äfven hvar för sig i oändlighet bestämbara, emedan serien af de Ting, som utgöra Subjectet, icke är en avslutad Totalitet, utan blott en progress dertill, en fordran derpå. Så är t. ex. notionen tyngd en egenskap, som är blott relativ, och derföre är äfven det Lätta Tinget tungt i förhållande till andra Ting. Likaså är förgift i vissa förhållanden sin motsats, det helsosamma o. s. v. Men för Tingen, såsom en i sig sluten Totalitet, kunna icke dessa relativa predicator gälla, utan här inträder fordran på ett Predicat, hvilket tillkommer Tingen, såsom tillhörande denna Totalitet, hvilket utgör hvarje Tings Väsendliga natur. Både Subject och Predicat i det Particulära Omdömet hänvisa derföre på ett nytt Omdöme, med så beskaffadt Subject och Predicat, som ofvan blifvit anfördt.

30 *Anm.* Det Singulära Omdömet motsvarar, hvad vi uti Lärnan om Reflexions-Begreppet kallat den bestämda Tankens Reflexion på-sig. Men denna öfvergår, i det Particulära Omdömet, till Reflexion i ett annat. Denna är derföre, såsom en Tänkandets act, blott *yttre Reflexion*, ehuru likväl icke i den mening, att hon vore det tänkande Subjectets Reflexion öfver ett gifvet yttre Object. Ty denna yttre Reflexion är Tankens egen, beror af förhållandet mellan de notioner, som utgöra Omdömet predicator. Hon är derföre icke blott det tänkande Subjectets *sätt att tänka*, utan äfven Objectets *sätt att vara*, sådant detta är som tänkt, icke blott

40 åskådadt Object.

3) *Det Universala, eller Kategoriska, Omdömet.*

§. 53.

Det Universala Omdömet utsäger: att det Enskilda har en Beskaffenhet, som tillkommer det samsamma, såsom en Totalitet af Enskilda. Detta Omdömes Subject är det Enskilda, såsom Totalitet, såsom Alla Enskilda; dess predicator är Tingens Inre Väsande, den Beskaffenhet, Tingen ega i och för sig, såsom utgörande en inom sig sluten Totalitet, utan förhållande till andra, utom denna varande, ting.

50 *Förklaring.* Ett sådant Omdöme är t. ex.: Alla djur hafva begär. Subjectet i detta Omdöme: Alla djur, utmärker icke en blott mångfald, såsom det Particulära Omdömet subject, utan en avslutad Totalitet, som begränsas af *sjelfva Predicaten*. Ty detta uttrycker en Beskaffenhet, hvilken gör Subjectet till *hvad det är*, och hvars betydelse icke beror af Subjectets förhållande till andra

Ting. Ty begäret, driften, tillhör alla djur, utan afseende på deras förhållande till andra Ting eller till hvarandra. Ett sådant predicat tillkommer äfven det enskilda Tinget såsom Totalitet sålunda, att det har samma betydelse såsom predicat för det Enskilda som för Alla. Begäret är samma Beskaffenhet hos individen, som hos alla djur. Den Totalitet, som utgör Subjectet, är derföre icke en summa af enskilda Ting, utan det Enskilda såsom alla enskilda. Vidare exempel på sådana Omdömen äro: Alla djur hafva *fri* rörelse; Alla Organiska väsenden hafva egenskapen att fortplanta sig; Alla metaller den att bilda oxider; Alla menniskor äro tänkande – o. s. v.

10

Anm. 1. Epithetet Alla, hvilket i detta omdöme utmärker subjectet, betyder, såsom är anfördt, icke en summa af de Enskilda. Ty Allheten, såsom summa af Enskildheter, är en oändlig progress. En sådan Totalitet tillhör Abstractionen. Hon blir aldrig fulltalig och är derföre liktydig med: Några, Flera, Många, o. s. v. Reflexions-Allheten beror deremot icke alls på antalet af de Enskilda. Ty här utgöra *en* eller *flera* Enskilda *samma Totalitet*, d. ä. den ena Enskildas väsende är detsamma som fleras. Totaliteten beror icke ensamt af Subjectet, utan af Subjectets och Predicats inbördes förhållande, af sjelfva Omdömet. Och detta uttrycker, att hvarje Enskild är samma Totalitet. Detta skall nedanförelse, vid den närmare utredningen af Subjectets och Predicats förhållande, blifva tydligare.

20

Anm. 2. Det Universala Omdömet är en återgång från den yttre Reflexionen, från Tingets Reflexion i (förhållande till) andra Ting, och uttrycker åter en Tingets Reflexion på sig. Men Tinget är här denna Reflexion på sig, genom sin Reflexion i andra dylika Ting; d. ä. Tingets Reflexion i andra Ting är detsamma, som dess Reflexion på sig, emedan dessa *andra* Ting endast äro *samma* Predicat, som Tinget sjelft. Predicats i det Universala Omdömet är nämligen icke en egenskap hos Tinget, i förhållande till andra Ting. Det uttrycker icke heller en Tingets inverkan på andra Ting, utan Tingets eget inre väsende, en Egenskap, som *yttrar sig inom sjelfva Tinget*. Ty, att t. ex. begäret har ett yttre föremål, hör icke till dess betydelse, såsom en djursjälens Beskaffenhet. Emedan likväl denna Tingets Reflexion på sig är dess återgång till sig från Reflexionen i andra Ting, gäller predicatet icke blott det enskilda Tinget, som sådant, utan både det enskilda Tinget och andra Ting.

30

Märk! Den vanligen så kallade *Reflexions-Allmänheten* är derföre blott *den yttre Reflexionens* Allhet, ett större eller mindre antal af Enskilda.

40

§. 54.

Vid närmare betraktande af det Universala Omdömet finnes: att dess *Subject och Predicat sammanfalla*, d. är uttrycka samma sak. Ty: *Alla Enskilda* är detsamma som *hvarje Enskild*. Och, då här det Enskilda icke betraktas i förhållande till andra Enskildheter, förefinnes här *ingen* åtskilnad *mellan de Enskilda*. Hvar och en af dem är samma Predicat, samma Inre Väsende, och det Enskilda är intet annat än detta, har i sig ingen annan betydelse, än den predicatet uttrycker. – *Predicats uttrycker derföre detsamma som Subjectet*, eller: är endast ett annat uttryck för Subjectet.

50

Förklaring. De anteciperade uttrycken: Alla *djur*, alla *menniskor*, hvilka redan tjänat till att utmärka de skilda Några uti det

10 particulära Omdömet, hänvisa alla till ett nytt Omdöme, hvilket utgör en förutsättning för detta Omdöme. Men de ega här ingen annan betydelse än predicatets. Sålunda betyder t. ex. *Alla djur hafva begär*, intet annat än: *alla begärande äro begär*. Ty notationen: *djur*, har för oss ännu ingen annan betydelse, än den att vara begär. Vidare utmärker detta: alla djur, så väl en Enskild, som flera enskilda. Likaså har predicatet: *begär*, den betydelse, att vara både *ett djur* och *flera djur*; d. ä. ett begär och flera begär. Det universala Omdömet är sålunda, i afseende på innehållet, fullkomligt Tautologiskt. Det Universala Omdömet predicer uttrycka alla en *förmåga* hos Subjectet, *den allmänna princip*, som utgör det enskildas lif och utveckling. Egenskapen hos Tinget är Tingets sätt att inverka på *andra* Ting. Men förmågan förutsätter icke ett *något*, hvarpå hon inverkar, utan *förmågan producerar*, skapar ur sig sjelf, *utvecklar sig*. Förmågan är derföre ett predicat, som tillkommer Subjectet, oberoende af andra Subjecter, men som karakteriserar detsamma, ger det en bestämd karakter, hvilken utmärker, till hvilket slag af föremål Subjectet hör.

20 §. 55.

Men imellan Subject och Predicat, dessa tvänne uttryck för samma sak, finnes ännu en åtskilnad i betydelse. Predicatet är nämligen en Subjectets beskaffenhet, som är Subjectet helt och hållet. Men denna Beskaffenhet, Predicatet, har tillika betydelsen att vara det *Ursprungliga*, *Villkoret för Subjectet*, hvarigenom Subjectet är, hvad det är; hvaremot Subjectet är det *Secundära* och *Betingade*. Predicatet är det enskildas Inre Väsande, hvilket uppenbarar sig, har sin yttre exsistens, i Subjectet.

30 *Förklaring.* Begäret är en *förmåga* hos djuret; Tänkandet, såsom förstånd, en *förmåga* hos människan. Men här, der notationerna: *djur*, *människa*, icke hafva någon annan betydelse än predicatets, vill detta säga: att t. ex. begäret är en *förmåga* att uppenbara sig sjelf såsom det Enskilda (djuret); likaså: att Tänkandet är *förmåga* att existera såsom den tänkande (människan).

§. 56.

40 Uti alla Arter af det Enkla Reflexions-Omdömet är sambandet mellan Subject och Predicat *nödvändigt*, så vida Subjectet *inom sig* är den Beskaffenhet, hvilken Predicatet uttrycker. Men i det Universala Omdömet är Predicatet *samma sak* som Subjectet, d. ä. Subjectet *är* här *intet annat* än sitt Predicat. Denna *Identitet* utgör ett icke blott af yttre Reflexion beroende nödvändigt samband mellan Subject och Predicat. Predicatet är icke blott en Beskaffenhet inom Subjectet, utan *Subjectets hela Beskaffenhet*. Detta *inre Nödvändiga sammanhang*, mellan Subject och Predicat, gör det *Universala Omdömet* till *Kategoriskt Omdöme*, Nödvändighets-Omdöme.

50 *Förklaring.* Tingets Beståndsdelar och Egenskaper tillhöra väl nödvändigtvis Tinget; men, om den ena eller andra egenskapen i Tinget uppfattas, är tillfälligt. Principen deremot, som gör Tinget till hvad det är, som gör, att Tinget tillhör en bestämd Totalitet af Ting, beror icke af den ena eller andra uppfattningen. Tänkandet t. ex. är icke en bland människans egenskaper, utan är det, som gör människan till människa, till en med öfriga individer af släktet *lika* individ. Tänkandet är vidare icke ett visst slags tänkande hos den ena individen, ett annat hos den andra, utan är samma

princip, samma *actus*, hos den ena, som hos den andra individen, och som hos hela släktet.

Öfvergången från det Universala Omdömet (se §. 55) beror derpå, att här Subjectet icke mer är *gifvet*, utan förutsätter Predicatum såsom sitt villkor. Sjelfva det Nödvändiga förhållandet mellan Subject och Predicat återstår, så att det sednare betingar det förra; men ingendera är det gifna, endast förhållandet dem imellan är gifvet.

b. Det Hypothetiska Omdömet.

10

§. 57 a.

Hypothetiska Omdömet är det omdöme, som *utsäger, att af tvänne existenser det enas vara är det andras vara*, d. ä.: att, om *A* är, så är *B*. Detta Omdöme förutsätter intet såsom gifvet. Det uttrycker endast ett förhållande mellan tvänne, af hvilka det ena är villkor för det andra, men utan att bestämma, det någotdera af dessa tvänne är.

Märk! I Hypothetiska Omdömet benämnes villkoret *Hypothesis*, *Försats*, det Betingade *Thesis*, *Eftersats*. Om *A* är (Försats), är *B* (Eftersats).

20

1) Det rent Formala Hypothetiska Omdömet.

§. 57 b.

Omedelbart är nu det *Hypothetiska Omdömet Rent formalt* och innehållslöst. Som sådant utsäger det, att *all Exsistens är ett förhållande af Villkor och Villkorligt, af Grund och Följd*. Detta omdöme är en definition på Exsistensen och uttalar dess allmänna natur: att det ena Exsisterandes Vara har sin grund i det andras.

Förklaring. Det förhållande, detta Omdöme uttrycker, är förhållandet af *Grund och Följd*. Man säger: allting har en grund, det vill säga, det ena Tinget har sin grund i det andra. Detta fattas vanligen sålunda: att ett Ting har Grund för sin Exsistens, då denna Grund erkännes af det Tänkande Subjectet. T. ex. i omdömet: om solen skiner, så är det ljust, skulle solens sken vara en grund för den nödvändiga följden ljust, sålunda, att det förra antagandet äfven gör det sednare för den tänkande nödvändigt. Såsom beroende af *erfarenhetsbevis*, är detta antagande en Slutledning. Såsom omdöme utsäger det endast: att solens sken är *ett* villkor för ljust; eller blott: att solens sken, det ena exsisterande, är (föremålets) belysning, det andra exsisterande.

30

Anm. I det anförda exemplet beror den rätta åsigten deraf, att man icke förutsätter det tänkande Subjectet och det tänkta objectet, såsom skilda från sjelfva Tanken. Hvad denna i sig innebär, är det enda nödvändiga. Ljust har t. ex. en mångfald af grunder. Så kan man äfven säga: om ögat ser, är det ljust. Likaså har solens sken mångfaldiga följder; t. ex. om solen skiner, smälter snön. Men till alla dessa combinationer måste tilläggas en mångfald af andra villkor. T. ex. solens sken ger ljus, om det icke afbrytes af ett ogenomskinligt föremål. Eller: detta antagandes sanning gäller blott detta bestämda föremål, hvarpå solen skiner, men *intet annat*. Men likaså kan man säga: om det är ljust, skiner solen; nämligen i den mening: om *intet annat* sken upplyser föremålet. Det enda sanna i allt detta är derföre, att dessa anförda existenser till hvarandra stå i förhållande af villkor och villkor-

40

50

ligt. Detta är Existensens natur.

§. 58.

Att det ena Existerandes Vara är grundadt i det andras, innebär äfven, att Existensen är ett mångfaldigt sammanhang af villkor och villkorligt. *Hvarje* Existens är Grund för *hvarje* annan, och hvarje Existens har derföre en *Totalitet af villkor*, hvilken utgör dess Grund. Men denna Totalitet af villkor beror af det *ena Existerandes* förhållande till en *Totalitet af Existenser*. Dessa åter hafva *Alla* ett förhållande till det *ena Existerande*, hvilket utgör deras Grund. *Sålunda hafva de enskilda Existerande en gemensam Grund* till sitt villkor.

Förklaring. Då, hvad det formalt Hypothetiska Omdömet utsäger om all existens, uppfattas för *hvarje* Existerande, utgöres detta af tvänne momenter: det ena dess bestämdhet såsom *grund*; det andra dess bestämdhet att vara *följd*. I sin allmänhet är Existensen det ena Existerandes förhållande till det andra. Men detta förhållande tillkommer dessa *båda* och utgör deras gemensamma grund. T. ex. solskenet, såsom grund för ljuset, har sjelfva detta förhållande till grund för sin existens, likasom detta förhållande äfven utgör ljusets grund. Det existerandes bestämda Grund är derföre: att detsamma har en grund; om uti förhållandet till en eller flera Existenser, är likgilltigt. Således är det också en Följd af denna Grund. Det enskilda Existerande har sålunda den med Totaliteten af Existerande gemensamma Grund, att de stå till hvarandra i ett förhållande af Villkor och Villkorligt.

Anm. Den antagna formen för detta omdöme: Om grunden är, så är följden, är likgilltig. Ty detta uttrycker: att Grundens Vara är Följdens Vara, samt att hvarje Existens är detta förhållande.

2) *Det Reala Hypothetiska Omdömet.*

§. 59.

Hypothetiska Omdömet är således icke blott rent formalt, utan har bestämdhet, är *Realt* genom att uttrycka det Existerandes gemensamma, allmänna natur. Det utsäger, som sådant: *att det Existerande är betingadt af ett för Totaliteten af Existerande gemensamt villkor*, d. ä. att det Existerande är *Yttring* af en *Kraft*, som framgår i en Totalitet af Existenser.

Förklaring. Ett sådant, för Existensen såsom Totalitet af Existerande gemensamt, villkor uttrycker notionen: Kraft, Förmåga. I den vanliga formen uttryckt, skulle detta Omdöme lyda: Om Kraften är, så är Ytringen; om Förmågan är, så är Producten; d. ä. Kraftens Vara är Ytringens Vara. Exempel äro: de Magnetiska, Elektriska, Attractions-, Repulsionskrafterna; Tankeförmågan, Begärförmågan o. s. v. Dessa notioner uttala en allmän natur hos det Enskilda, hos de skilda producterna af kraften eller förmågan; nämligen den, att vara den ena eller andra Kraftens Ytringar. T. ex. de elektriska fenomenerna förklaras vara yttringar af den elektriska kraften, och denna omfattar en Totalitet af yttringar.

§. 60.

Här inträder uti omdömet åter skilnaden mellan Subject och Predicat, såsom Bestämning och Allmänhet. Predicetet uttrycker det Allmänna, för en Totalitet af Bestämningar gemensamma, villkoret. Detta har vidare betydelsen att vara *det Väsentliga*, för Bestämningen till

Grunden liggande; hvaremot Bestämningen är blott en Bestämning bland Totaliteten af Bestämningar, en försvinnande bestämning, ett *phenomen*.

Förklaring. Subjectet, det Exsisterande, är *phenomen*, en oväsentlig, försvinnande Bestämning, emedan, i Totaliteten af Bestämningar, en eller flera Bestämningar äro ligkigtliga. T. ex. Tankesförmågan är samma förmåga af Tankar, oberoende af dessas större eller mindre antal. I totaliteten af Tankar, såsom product af denna förmåga, är hvarje enskild Tanke oväsentlig och ligkigtlig. Att Bestämningen är *Phenomen*, beror således deraf, att Totaliteten icke är en summa af Enskilda.

10

§. 61.

Men *det gemensamma, Väsentliga, villkoret (kraften) har derföre betydelsen, att i hvarje Phenomen (yttring) vara totalt närvarande* och utgöra det, hvarigenom *Phenomenet* är, hvad det är. *Phenomenet* åter är, såsom enskild Exsistens, det försvinnande, men, såsom öfvergång från *Phenomen* till *Phenomen*, *det bestående, sjelfva det väsentligas Exsistens*. Förhållandet mellan villkor och villkorligt är derföre det ena Exsisterandes försvinnande och öfvergång i det andra, och denna öfvergång är *det väsentliga* och bestående.

20

Förklaring. Kraften innebär intet annat, än hvad som i den försvinnande yttringen blir ett yttre, uppenbarar sig. Men, emedan denna är försvinnande, är kraften äfven en annan yttring, och så i oändlighet. Det sanna häruti är således, att kraften är den ena yttringens försvinnande och öfvergång i den andra. Förhållandet mellan villkor och villkorligt öfvergår härigenom åter i ett förhållande mellan de Exsisterande, men sålunda, att ett Exsisterandes försvinnande är villkoret för det andras Exsistens.

Anm. 1. Länge ansåg man det så kallade dynamiska förhållandet för basis till all teori i Naturvetenskaperna, och antagandet af en kraft var derföre detsamma, som en förklaring på *Phenomenet*. Nu mer har man insett, att detta antagande intet förklarar, emedan kraften ej innebär något annat, än dess yttring, och man fattar kraften nu endast såsom ett uttryck för Totaliteten af Yttringar. Detta är också det rätta i saken, om nämligen Totaliteten icke fattas såsom oändlig serie; ty då blir kraften ett uttryck för det outsägliga. Men, fattas Totaliteten i sin sanning, så betecknar kraften endast den process, som utgöres af den ena yttringens försvinnande och den andras uppkomst.

30

40

Anm. 2. Det Oändliga kan icke fattas vara utom ändligheten, ty då begränsas detsamma af det ändliga och är sjelft ändligt. För att vara Oändligt måste derföre *det Oändliga* fattas såsom *det ändligas ändlighet*, d. ä. sjelfva denna *Actus*, att *det Ändliga är ändligt*, försvinner, *utgör det Oändliga*. Det timligas förgänglighet är det Eviga. Likaså är *Phenomenet* icke en bestående Exsistens emot Kraften, såsom ett annat bestående. *Phenomenet* är såsom *Phenomen* försvinnande, och denna process, *Phenomenets* försvinnande, är det bestående, är Kraften. Men det ena *Phenomenets* försvinnande är det andras uppkomst; ty *negation* af det Exsisterande är ett annat Exsisterande. Det ena *Phenomenet* öfvergår derföre, genom att försvinna (vara verkligt *phenomenalt*), i ett annat, och Kraften är sålunda äfven *Phenomenets* uppkomst. Deraf följer: att Kraften är den dubbla processen af det ena *Phenomenets* försvinnande och det andras uppkomst, d. ä. det

50

enas öfvergång i det andra. Så t. ex. är Tankeförmågan intet annat än en sådan process af bestämda Tankar. Likaså den Magnetiska Kraften en process af Magnetismens Phenomena. Vid denna process är det icke fråga om en serie af Phenomena, ty ett Phenomens försvinnande är samma process, som *allas*.

3) Causalitets-Omdömet.

§. 62.

Causalitets-Omdömet är det omdöme, som utsäger: att det ena Existerande är det andra, d. ä. att det ena Existerandes öfvergång i det andra utgör dettas Existens. Det förra är *Orsak*, det sednare *Verkan*. Orsak och Verkan förhålla sig icke såsom Allmänhet och Bestämning, utan båda äro Bestämningar, och det Allmänna är dessas öfvergång i hvarandra.

Förklaring. Detta Omdöme innebär förhållandet mellan Orsak och Verkan. Dess uttryck är: *om Orsaken är, så är Verkan*, d. ä. *Orsaken är* (öfvergår uti) verkan. Förhållandet mellan Kraft och Yttring har till Resultat: att Kraften är den ena Yttringens öfvergång i den andra. Men sålunda är kraften orsak. Orsaken kan nu fattas såsom en Existens, hvilken uppenbarar sig, såsom verkan, i en annan Existens. Eller: orsaken utgör alla de *reala villkoren* för en Existens, sammanfattade i en notion och således utgörande en annan Existens i förhållande till denna ena Existens. Men denna Existens kan, utom sitt förhållande såsom orsak, hafva ett mångfaldigt innehåll, hvilket här icke kommer i betraktande. Likaså med den Existens, hos hvilken verkan framträder. Här betraktas båda endast i förhållande af Verkande och Verkan. Orsaken upphör att vara Orsak, i och med detsamma hon öfvergår i Verkan, d. ä. såsom en Existens öfvergår Orsaken i en annan, i Verkan. Så t. ex. är hettan orsaken till vattnets förvandling i gas; en oförsiktig handling orsaken till ett lidande o. s. v. Men i dessa verkningar öfvergår sjelfva orsaken och upphör att vara en egen Existens. T. ex. den värme, som förorsakar vattnets evaporation, bindes af vattengasen; handlingen, så vidt han förorsakar lidandet, fortfar att vara verksam i lidandet, är detta.

Anm. Grund och följd är äfven ett förhållande mellan skilda Existenser. Men dessa kvarstå för medvetandet såsom skilda, i ett fortfarande förhållande af villkor och villkorligt. Deremot är en Existens, så vidt hon utgör orsaken till en annan, icke mer skild från denna, utan har i densamma förverkligat, hvad hon är såsom orsak. En Existens, såsom *grund* till en annan, är en sammanfattning af mångfaldiga materier, egenskaper o. s. v. och utgör såsom sådan en Förutsättning för Följden. Men en Existens, såsom *orsak*, är en bestämd *verksamhet*, som öfvergår och fortsätter sig i en bestämd verkan.

§. 63.

Orsaken är samma innehåll som Verkan. I denna förverkligas intet annat, än hvad redan i orsaken innehålles. Skilnaden mellan båda är endast den: att *Orsaken* är det förutsatta, ett *prius*, verkan det af en förutsättning beroende, ett *posterius*. Men *orsaken* är likaså orsak, endast i förhållande till sin verkan, *förutsätter* således *Verkan*, så att *Verkan är Orsakens Orsak*.

Förklaring. Då det t. ex. säges, att människan är sina handling-

ars orsak, innebär detta: att handlingen, sådan denna i verkligheten framträder, funnits i människans medvetande. Hvad derföre handlingen är såsom fulländad, är han äfven redan i villjan, i afsigten. Han är i sednare fallet, såsom *möjlig* handling, hvad han i det förra är såsom *verklig*. Men handlingens möjlighet förutsätter redan dess verklighet, nämligen för tanken, i begreppet; ty eljest vore icke handlingen möjlig, och människan kunde icke vara en orsak till hans verklighet. Det är sålunda, som orsaken förutsätter verkan.

Ann. Vanligen skiljer man orsaken, såsom ett prius i tiden, från hennes verkan. Men det är klart, att orsaken icke upphör att vara verksam, förrän verkan upphört; ty eljest vore hon icke den rätta orsaken, en tillräcklig orsak till den ifrågavarande verkan. Också är t. ex. människan sina handlingars orsak först derigenom, att hon handlar, d. ä. sedan handlingen är fullbordad, är verklig. För en blott yttre Reflexion är orsaken äfven verkan, nämligen af en annan orsak, och så i oändlighet.

10

§. 64.

Orsaken förutsätter sålunda i verkan endast sig sjelf. Det är samma allmänna innehåll, hvilket särskiljer sig i tvänne, hvarandra förutsättande, momenter. *Villkoret och det villkorliga* äro här icke blott *samma sak*, utan *villkoret* är äfven *sjelft villkorligt* och *har det villkorliga till sitt villkor*. Men derigenom öfvergår det Hypothetiska Omdömet i ett nytt omdöme, som utsäger: att samma Allmänhet är skilda, hvarandra förutsättande, men med hvarandra Identiska, Bestämningar.

20

Ann. Då det allmänna uttrycket för Hypothetiska Omdömet är: om *A* är, så är *B*, – är detta nu mer sålunda utveckladt, att detta är samma uttryck, som: om *B* är, så är *A*. Men derigenom är också identiteten af bådas vara uttryckt, emedan båda äfven ömsesidigt äro villkor för hvarandra. Omedelbart är, i Hypothetiska Omdömet, Villkoret det Allmänna, det Villkorliga deremot Bestämning. Detta är äfven uttryckt i förhållandet af Kraft och Yttring. Men i det Resultat, till hvilket detta omdöme förer, äro båda momenterna samma Allmänhet; eller: det Allmänna är icke här blott det i båda momenterna gemensamma, utan momenternas ömsesidiga förutsättning är det Allmänna.

30

c. Det Disjunctiva Omdömet.

40

§. 65.

Resultatet af det Hypothetiska Omdömet är: I:o att Bestämningarne ömsesidigt förutsätta hvarandra; att det Allmänna är hvarje Bestämning, såsom en sådan förutsättning. Förhållandet af orsak och verkan är upphäfvat och har öfvergått uti vaxelverkan, ömsesidig förutsättning. Orsak och verkan äro nu mer *en och samma verkande*, lefvande, princip, uti hvarandra förutsättande och uteslutande momenter.

Förklaring. I det formala hypothetiska omdömet finnes ingen skilnad mellan Allmänhet och Bestämning. Uti det reala hypothetiska omdömet deremot är Kraften det Allmänna i förhållande till Yttringen, såsom en Totalitet af Bestämningar. Causalitetsomdömet uttrycker ett förhållande mellan Bestämningar, men hvilka äro samma Allmänhet såsom ett gemensamt innehåll. Orsak och Verkan äro samma sak. De förutsätta vidare hvarandra

50

ömsesidigt; således upphör deras förhållande af orsak och verkan, och de äro endast det Allmänna uti skilda, hvarandra förutsättande, Bestämningar. Resultatet innehåller därför *fordran* på ett Omdöme, som uttrycker ett sådant förhållande mellan Allmänhet och Bestämning.

§. 66.

Det *Disjunctiva Omdömet* utsäger nu: att det Allmänna är antingen den ena eller den andra Bestämningen, d. ä. att det Allmänna är hvarandra förutsättande Bestämningar. Dess *Subject* är det Allmänna, såsom hvarje Bestämning. Dess *Predicat* är samma Allmänhet, såsom hvarandra förutsättande Bestämningar. En sådan Allmänhet är Släktet. Släktets hvarandra uteslutande Bestämningar åter äro Arter. Det *Disjunctiva Omdömet* uttrycker därför, att Släktet är antingen den ena eller andra Arten.

Förklaring. Släktbegreppet har denna betydelse. Det uttrycker en Allmänhet, en Totalitet af Individer, men är tillika hvarje Individ. T. ex. människan är en människa och alla människor. Men i Släktbegreppet innehålles äfven, att Släktet är hvarandra förutsättande Bestämningar, det är, att Släktet är en bestående åtskilnad, *Disjunction*. Såsom bestående åtskilnad är Släktet en *Art* (*Species*). Ty individen, såsom blott individ, är förgänglig; men såsom art är individen en bestående släktets Bestämning, hvilken från sig utesluter andra arter. *Disjunctiva Omdömet* utsäger därför t. ex. icke: människan är antingen den ena eller andra Individen, utan människan är antingen den ena eller andra Arten. Håri säges väl, att Arterna utesluta hvarandra, men tillika, att Släktet är både den ena och andra Arten.

Anm. 1. Det *Disjunctiva Omdömet* är det, som utgör grunden för allt *Reflexions-omdöme*. Det är, emedan individen är ett släkte, som har egenskaper, förmågor, o. s. v. Redan i det enkla *Reflexions-omdömet* utgör därför släktet *Subject*, men endast såsom en, flera, alla Individer. Äfven det *Hypothetiska Omdömet* har här sin sanning, i den mening, att Släktet är sitt eget villkor; en orsak, hvilken har sig sjelf till verkan, d. ä., är sin egen orsak. Men Släktet får icke fattas såsom blott Totalitet (af Individer). Det är väl Totalitet af Arter, men är äfven hvarje art. Det vill säga: Släktet är i hvarje Nu totalt Släkte. Såsom bestående af Individer, är Släktet en oändlig process i Tiden; men såsom bestående af Arter är Släktet i hvarje nu fulländadt.

Märk! De genom antingen – eller skilda predicaterna, i det *Disjunctiva Omdömet*, benämnas *membra disjuncta*, Skiljelemmar.

Anm. 2. Man har velat reducera skiljelemmarna till blott tvänne, så att det *disjunctiva omdömet* skulle kunna upplösas i tvänne satser, en jakande och en nekande. T. ex. Lärkan är antingen skogslärka eller icke skogslärka. Men det är klart, att detta: icke skogslärka, innefattar öfriga arter af släktet lärka.

§. 67.

Men det Allmänna, som är antingen den ena eller den andra Bestämningen, är därför äfven så väl den ena som den andra. D. ä. om Släktet är antingen den ena eller andra, måste det vara båda dessa arter. Ty eljest upphör det *Disjunctiva Omdömet* att vara ett omdöme; d. ä. dess *predicat* utsäger icke, hvad *Subjectet* är, utan blir en blott godtycklig

förmodan. *Släktet är icke blott den ena eller andra arten, utan hvarje art.*

Förklaring. Omdömet: Örnen är antingen hafsörn eller landtörn, innebär: att örnen både är en hafs- och en landtörn. Subjectet är här nämligen icke en enskildhet, en individ, utan sjelfva Släktet, såsom både en individ och alla individer. Det Disjunctiva Omdömet kan icke ega något annat Subject. Afgörandet derom, hvilken art Individen, såsom en blott Enskildhet, tillhör, beror af sinnlig varseblifning och *kan* bestämmas i oändlighet, så att arterna blifva lika många som Individerna.

Anm. Det vanliga sättet, att betrakta det Disjunctiva Omdömet, har sin grund uti en bristande insigt i Tankens natur. Ty man skiljer då icke mellan de bestämda tankarnas olika betydelse. Då man t. ex. säger: detta föremål är antingen gult eller icke-gult, supponerar man blott, att endera af dessa predicator skall tillkomma Subjectet. Men i sjelfva verket har det ifrågavarande föremålet någon annan *bestämd* färg, än den gula, och är icke blott den *möjlighet* af andra färger, som uttryckes i negationen icke-gul. Om åter föremålet är *gult*, är det *äfven icke gult*; ty det har icke samma gula färg, som ett annat föremål, d. ä., det är endast *detta bestämda gula*, icke det gula i allmänhet. Ett sådant omdöme bestämmer därför icke något om föremålets färg. Likaså är omdömet: denna sats är antingen sann eller icke-sann, såsom omdöme, ett *nonsens*. Ty det innefattar icke något bedömande, utsäger ingenting öfver Omdörets Subject, utan kan endast uttrycka ett tvifvel, en ovisshet, hos den tänkande.

§. 68.

Emedan nu Släktet är så väl den ena som den andra af arterna, måste sjelfva *Släktbegreppet bestämma arterna*, d. ä. det allmänna måste innehålla principen för sin Bestämning. Predicater är en Totalitet af hvarandra uteslutande arter, och, emedan Släktet är *hvarje art*, innehållas äfven Totaliteten af arter uti sjelfva Släktbegreppet och är af detta bestämdt.

Förklaring. Denna *fordran*, att arterna böra bestämmas af Släktet, ligger uti det Disjunctiva Omdörets natur. Ty Släktet är hvarje art, och, hvilka arterna äro, beror därför af, hvilka arter Släktet är. T. ex. om örtsläktet *Rosa* är flera eller färre arter, beror af sjelfva Släktets natur, såsom ett lefvande, sig sjelft producerande, släkte.

Anm. Hvad som i allmänhet benämnes ett visst slag af föremål, är icke ett släkte. Så utgöra t. ex. hus, bord, bok, o. s. v. vissa slag af föremål, hvilka skiljas från andra, genom mångfaldiga, godtyckliga kännetecken. Men dessa notioner innebära icke ett eget lif, sjelfbestämning, såsom släktbegreppet. Ty släktet är lefvande släkte, bestämmer sig till Individualitet, men är i denna sig sjelf, såsom en art. Släktet är sina bestämda arter, icke flera eller färre; men blotta föremål af ett visst slag kunna sönderfalla i flera eller färre arter, allt efter den synpunkt, ur hvilken dessa bestämmas. Det är också icke här fråga om Släktets arter, sådana dessa t. ex. i den ena eller andra Naturalhistorien upptagas, utan om släktet såsom Begrepp. Och släktet, såsom sådant, måste innehålla lagen eller principen för sina arter, så att denna bestämmer gränsen för variationerna hos individerna af släktet.

§. 69.

Denna bestämdhet är icke uttryckt i det Disjunctiva Omdömet. Den innehålles i detsamma endast såsom en fordran, ett Böra. Emedan nu slägtet, såsom Totalitet af arter, är det existerande Slägtet, och det Disjunctiva Omdömet endast uttrycker en fordran på dettas motsvarighet mot Slägtet såsom Begrepp (Släktbegreppet), öfvergår detta omdöme i ett annat, hvilket förutsätter Begreppet och till detta hänför Existensen.

10 *Förklaring.* Det ligger i sakens natur, att hvarje släkte till sina arter bör vara bestämdt. Men, emedan Slägtet, i hvarje Nu, har sin Exsistens i dessa arter, utgöra de ett föremål för den sinnliga varseblifningen, och uttrycket för släktbegreppet blir deraf beroende, d. ä. det uttrycker endast approximativt hvad släktet är. Släktbegreppet är derföre ett förutsatt begrepp, i förhållande till hvilket det existerande Slägtet betraktas, och all uppfattning af slägtet (hvarje notion, som uttrycker ett släkte) närmar sig mer eller mindre till Begreppets Bestämdhet.

20 *Anm.* Man har fordom lagt särdeles vikt på det Disjunctiva Omdömet och i dess form, utan åtskilnad, inpressat alla möjliga notioner. Så t. ex. skulle satserna: Menniskan är antingen förnuftig eller icke-förnuftig, gul eller icke-gul, lång eller icke-lång o. s. v., alla afgifva predicator till begreppet människa, af hvilka endera nödvändigt skulle tillkomma detsamma, med uteslutande af det andra. Men, såsom ofvan blifvit anfördt, kunna sådana satser dels alldeles icke utgöra något omdöme, d. ä. icke innebära något bedömande. Så är t. ex. förnuftig ett predicat, hvilket i och för sig tillkommer människan, och den anförda satsen innehåller, att människan är människa eller något annat. Dels äro sådana satser blott subjectiva tycket beroende predicator och kunna båda utsägas om samma Subject. Utan afseende på det absurda i satser, sådana som t. ex. sanningen är rund eller icke-rund, finner man, att vid 30 slika omdömen icke alls fråga blir om Tankens natur, d. ä., om beskaffenheten af de notioner, hvilka sålunda sammanställas; och ett sådant förfarande förtjenar väl namn af tanklöshet. Ett Subject, om hvilket utsäges, att det är antingen det ena eller andra predicatet, bör också i sjelfva verket vara båda dessa predicator. Ty, är det endast fråga om det subjectiva tycket, så är detta för allt 40 Tänka och allt Omdöme likgilltigt.

§. 70.

Men härigenom öfvergår äfven Reflexions-omdömet i allmänhet till ett nytt slag af Omdöme. Reflexions-omdömet uttalar nämligen: att det Exsisterande, på sig reflecterad, har en väsendtlig Beskaffenhet. Men det omdöme, på hvilket det Disjunctiva Omdömet hänvisar, utsäger: att det Exsisterande hänför sig till sitt Begrepp, såsom till en förutsättning för sjelfva Exsistensen. Detta omdöme är derföre Begrepps-omdöme.

50

C. BEGREPPS-OMDÖMET.

§. 71.

Begrepps-omdömet Subject är Exsistensen i förhållande till Begreppet, d. ä. det *Real*a, *Verkliga*. Dess predicat är *Begreppet*, såsom Norm för

Exsistensen, d. ä. det i förhållande till Subjectet Ideala. *Begrepps-Omdömet utsäger derföre: att Realiteten motsvarar Begreppet.*

Förklaring. Först i Begrepps-omdömet visar sig Omdömet natur, att vara ett bedömande, nämligen ett bedömande öfver Bestämningens förhållande till det Allmänna, Sakens till Begreppet. Man har från äldre tider plägat anföra det såsom ett criterium på sanning, att Begreppet skulle öfverensstämma med Saken. Här har detta den betydelse, att Begreppet är det ursprungliga, och att sakens öfverensstämmelse dermed utgör det i saken sanna och förnuftiga. I det Abstracta Omdömet är Saken ett Mera, än Begreppet, d. ä. Subjectet är *ett annat*, än hvad predicatet uttrycker. I Reflexions-omdömet innebär Begreppet ett Mera än Saken, d. ä. predicatet är en allmän Beskaffenhet, som tillkommer flera Subjecter än det ifrågavarande. Begrepps-omdömet fordrar åter: att Sak och Begrepp, Bestämning och Allmänhet, Subject och Predicat skola sammanfalla och med hvarandra öfverensstämma, men gör härvid Begreppet, det Allmänna, Predicatet, till det förutsatta, hvilket det Reala, Bestämningen, Subjectet bör motsvara.

10

20

a. Det Assertoriska Omdömet.

§. 72.

Begrepps-omdömet utsäger nu omedelbart: *att det Reala motsvarar Begreppet*, d. ä. att det Exsisterande är en realisation, ett förverkligande, af hvad dess begrepp innebär.

Förklaring. Begrepps-omdömet omedelbart vill säga: Begrepps-omdömet såsom Resultat af det Disjunctiva Omdömet utveckling. Detta innehåller, att Släktet, såsom Totalitet af Arter, exsisterande Släkte, *bör* motsvara Släktbegreppet. Detta allmänna förhållande, mellan det Exsisterande och Begreppet, uttryckes icke i det Disjunctiva Omdömet, utan innehålls blott i detsamma såsom en fordran. Det har derföre sitt uttryck i det omedelbara Begrepps-omdömet. T. ex. omdömet: Själen är odödlig, utsäger, att en Exsistens motsvarar sitt begrepp, men tillika, att detta är ett förutsatt Begrepp, hvars realiserande utgör den ifrågavarande Exsistensen. I detta omdöme uttalas icke en Själens egenskap o. s. v., utan endast, att hon är förverkligandet af ett förutsatt begrepp om själen.

30

40

§. 73.

Subjectet i detta Omdöme är en exsisterande Enskildhet, men icke blott ett enskildt Ting, utan *en Enskildhet, såsom realisation af ett Begrepp.* *Predicatet är ett uttryck för det förutsatta Begreppet*, som utsäges vara realiseradt, förverkligadt, i Exsistensen, och har den betydelse, att vara det förutsatta, hvaraf Exsistensens verklighet beror, det i Exsistensen sig realiserande Begreppet. *Omdömet är Assertoriskt*, innehåller ett blott påstående, emedan predicatet är en förutsättning, hvars betydelse icke beror af Subjectets, utan tvärtom ger Subjectet dess enda betydelse.

50

Förklaring. Det Assertoriska Omdömet Subject måste alltid uttrycka det Enskilda, såsom tillhörande ett bestämdt slag af föremål. Detta, detta Ting, det Exsisterande o. s. v., kunna icke här vara uttryck för Subjectet. Ty detta bör uttrycka, att Predi-

catet i detsamma är realiseradt, d. ä. att det är Slägtet såsom en individ. Likväl är slägtet i detta omdöme endast den bestämdhet, hvilken predicatet uttrycker. Så utmärker t. ex., i omdömet: Menniskosjälen är odödlig, Subjectet (Själen) en existerande af slägtet; men Själen, såsom slägtet, uppfattas här blott under den ena bestämdheten: odödlighet. Vidare exempel på sådana predicatorer äro: Lif, Frihet, Natur, Ande, Rätt o. s. v., med ett ord, alla notationer, som uttrycka det öfversinnliga, fattade såsom gifna, förutsatta begrepp, hvilka utgöra en norm för det Existerandes öfverensstämmelse med Begreppet. Så är omdömet: Handlingen är Rätt, ett assertoriskt omdöme, endast så vida i detta omdöme är fråga om det Rättas begrepp, oberoende af positiv Lag och den handlandes afsigt o. s. v. Likaså omdömet: människan är fri, då med frihet förstås begreppet om frihet, såsom oberoende af dess sätt att i verkligheten existera.

§. 74.

Men, emedan *Predicatat*, Begreppet, är en förutsättning, är det problematiskt, om det ifrågavarande *Subjectet*, verkligheten, motsvarar *detsamma* eller icke. Subjectet är väl ett realiseradt Begrepp, en verklighet; men det återstår ännu att afgöra, af hvilket Begrepp detsamma är en Realisation. Emot det ena Assertoriska Omdömet kan, med lika skäl, ett annat påstående sättas. Detta Omdöme öfvergår derföre i ett nytt Omdöme, hvars predicat både är och icke är i Subjectet realiseradt.

Förklaring. Detta har icke den betydelse, att det t. ex. vore oafgjordt, om en handling är ett förverkligande af friheten, af det Rätta o. s. v., utan den, att en handling kan vara rätt och dock orätt. Just emedan Begreppet är en förutsättning, beror dess verklighet af en mångfaldig tydning. Deraf heter det t. ex. *summum jus summa injuria*. Begreppet är, såsom en gifven norm för verkligheten, äfven något blott tillfälligt och subjectivt. Så öfvergår Omdömet till ett blott subjectivt bedömande, en subjectiv åsigt. Begreppet, sålunda fattadt, oberoende af det verkliga, är, hvad man plägar benämna det Abstracta Begreppet, t. ex. det abstracta Rättsbegreppet, de abstracta Begreppen om Lif, Natur, Ande, Frihet, Odödlighet. Dessa Begrepp äro väl Abstractioner från den gifna Verkligheten, men hafva likväl denna till sin motsats. Det Abstracta Begreppet deremot, sådant detta i det föregående visat sig vara, sammanfaller med den *sinliga* verkligheten och skiljer sig icke från denna. Det utgör som sådant det Abstracta Omdömens predicat.

Anm. Af det anförda inses, att, först i Begrepps-omdömet, omdömet visar sig vara ett fritt bedömande, en Tankens fria verksamhet. Men detta får icke fattas i den mening, att detta bedömande vore blott en, af det tänkande Subjectet anställd, jemförelse mellan Objectet och dess begrepp, såsom en den tänkandes tanke. Ty detta omdöme uttrycker likaså mycket objectets natur, nämligen att objectet är i sig deladt uti sitt begrepp och sin verklighet. Så är t. ex. det lefvande, djuret, vexten, en process att realisera lifvet såsom sitt begrepp. Likaså är t. ex. det existerande rätta, såsom en handling, en process att förverkliga Rättsbegreppet. Men hvarken det lefvande eller handlingen förverkliga sitt Begrepp, såsom sådant, utan endast såsom ett Lif, ett bestämdt Rätt, d. ä. de både motsvara och icke motsvara Begreppet. Deruti består äfven sjelfva Objectets Subjectivitet,

tillfällighet och ändlighet.

b. Det Problematiske Omdömet.

§. 75.

Det *Problematiske Omdömet* utsäger, att verkligheten både motsvarar och icke motsvarar sitt *Begrepp*. Dess *Subject* är en existerande verklighet, men hvilken, emedan hon äfven icke motsvarar begreppet, är en försvinnande, *phenomenal*, verklighet. Dess *predicat* är ett uttryck för det verkliga motsvarighet och icke-motsvarighet mot *Begreppet*.

Förklaring. Detta omdöme är, likasom det *Particulära*, både Positivt och Negativt. Dess *Predicat* är icke *sjelfva Begreppet*, hvars förverkligande *Subjectet* är och icke är, utan ett uttryck för detta *Subjectets* dubbla förhållande till *Begreppet*. *Subjectet* är en eller flera blotta *Enskildheter*, som både äro och icke äro verkliga. Sådana *Subjecter* äro: denna handling, detta djur, några metaller, flera vexter o. s. v. Äfvenså de *notioner*, som uttrycka *djurlivets* functioner, t. ex. att gå, att sofva, en viss *sinnesstämning*, t. ex. att vara barmhertig, att älska, hata o. s. v. *Predicater* äro sådana *notioner*, nyttig, god, lycksalig, fullkomlig, o. s. v. T. ex. Denna metall är nyttig; att hata är ondt; Denna handling är god. Några *menniskor* äro lycksaliga o. s. v. Alla dessa omdömen äro af den natur, att de uttrycka *Subjectets* öfverensstämmelse med ett förutsatt begrepp, men kunna äfven ega motsatta *predicater*, som uttrycka samma *Subjecters* omotsvarighet mot *Begreppet*. T. ex. denna metall är (i ett annat hänseende) skadlig; Att hata (t. ex. synden) är godt. Denna handling är (för afsigtens skull) ond; Några *menniskor* äro (emedan deras fordran på lycksalighet är en annan) olyckliga.

§. 76.

Emedan nu *Predicetet* uttrycker, att *Subjectet* både motsvarar och icke motsvarar *Begreppet*, innebär detta, att *Subjectet* endast är ett öfvergående moment för *Begreppets* realiserande, d. ä. att *Begreppet* är ett förutsatt *Ändamål*, till hvilket *Subjectet* förhåller sig, såsom medlet för *Ändamålets* förverkligande.

Förklaring. Alla de anförda exemplen uttrycka detta *Subjectets* förhållande till ett förutsatt *ändamål*. Hvad som är nyttigt, godt o. s. v. är detta, emedan det motsvarar sitt *ändamål*. En *Sak* (*Realitet*) kan i ett afseende vara nyttig, i ett annat onyttig, för ett *ändamål* fullkomlig, men för ett annat ofullkomlig, o. s. v. Deraf synes väl, att *ändamålet* för hvarje fall är olika; men denna obestämdhet ligger uti *sjelfva Begreppet*. Det är detsamma som att säga: *Ändamålet* är ett, men medlen för dess realisation mångfaldiga. Ty äfven sålunda motsvarar hvarje realiseradt medel *Ändamålet* blott till en del, till en annan åter icke. Det är derföre omöjligt att säga, hvaruti det nyttiga, fullkomliga o. s. v. består, utan detta beror, för hvarje fall, af det förutsatta *ändamålet*.

Amm. Att det sagda äfven gäller *notionerna*: godt och ondt, bör icke förefalla främmande. Ty äfven det moraliskt goda är blott beroende af det handlande *subjectets* insigt och afsigt samt kan derföre äfven vara ett ondt, det orätta, t. ex. inför lagen. Det goda deremot, såsom sedlighet, är både i sin afsigt och inför lag rätt samt är, som sådant, icke *predicat* i det *problematiske omdömet*.

Men denna betydelse r icke heller ordets genuina bemärkelse, ty i denna uttrycker denna notion endast den goda afsigten, ändamålet.

§. 77.

Men Begreppet, såsom förutsatt ändamål, är det obestämda och är, som sådant, aldrig realiseradt. Då likväl hvarje Subject, *all Verklighet*, äfven är ett realiseradt ändamål, nämligen *förverkligar ett för hvarje Verklighet bestämdt ändamål, har Begreppet sin bestämdhet uti sjelfva Verkligheten*. Det problematiska omdömet öfvergår sålunda i ett omdöme, som utsäger, att verkligheten sjelf bestämmer sitt Begrepp och som sådan är det förverkligade Begreppet.

Förklaring. T. ex. uti omdömet: detta djur är nyttigt, är det förutsatta ändamålet väl icke uttryckt och derföre obestämdt; men detta ändamål kan icke vara något annat, än en bestämd djurets beskaffenhet, d. ä. en bestämmelse hos sjelfva djuret, hvilken tillhör djurets begrepp. Om en handling är god, har en god afsigt, beror af sjelfva handlingen; ty afsigten är det begrepp, hvars verklighet handlingen är. Det handlande Subjectet inser naturen af sin afsigt, först genom att betrakta handlingen *in concreto*, i hennes verklighet, i hennes förhållanden till andra verkligheter.

c. Det Apodictiska Omdömet.

§. 78.

Apodictiska Omdömet utsäger: att det Verkliga, emedan det är Begrepps-Bestämning, motsvarar Begreppet, d. v. s. att verkligheten, genom att vara en bestämd, så och så beskaffad, verklighet, är det förverkligade Begreppet. *Subjectet är således här en Verklighet, som uttrycker Begreppet såsom bestämdt; Predicater är ett uttryck för denna identitet af Begreppet och det Verkliga.*

Förklaring. Det Problematiska Omdömet resultat är: att det verkliga icke är en realisation af ett förutsatt, godtyckligt, ändamål, utan att det i sig har sitt ändamål, genom att förverkliga Begreppet på ett bestämdt sätt. Detta resultat, uttaladt i det Apodictiska Omdömet, lyder: det Enskilda, såsom en Slägtets Bestämning, en Art (se §. 66), motsvarar sitt Begrepp. Predicater, som uttrycka en sådan Begrepps realisation i verkligheten, äro t. ex. Förnuftig, Skön, Sedlig, Sanning, Verklighet. Äfvenså de för det Assertoriska Omdömet uppgifna predicater: Lif, Frihet o. s. v., då de uppfattas såsom identitet af Begreppet och det Verkliga, såsom i den lefvande individen verkligt lif, i handlingen verkliggjord frihet. Sådana predicater uttrycka icke blott det verkligas motsvarighet mot ett tillfälligt ändamål, utan att det verkliga sjelft är sitt ändamål, d. ä. att Begreppet är ändamål, endast sådant (i den bestämdhet) det uti det verkliga är realiseradt. T. ex. denna människa, så och så beskaffad, är skön. Det vill säga: Det Enskilda, Individen (Denna), såsom en Art (så och så beskaffad) af Släktet (Människa), är det realiserade Begreppet, är Enskildhet, såsom det i Bestämning utgångna Allmänna.

Anm. Ett sådant Omdöme är den högsta definition, ty det uttalar Tankens, Begrepps, natur, uti förhållandet mellan dettas trenne momenter: Allmänhet, Bestämning och Enskildhet. Detta

motsvarar äfven den vanliga fordran på en definition: att den nämligen bör uppgifva Släktet och Arten. Men häraf visar sig äfven, hvilka notioner som utgöra en sådan definition, äfvensom hvilket *definitum* (det definierade) är en sådan definition mågtigt. Att något är skönt, sedligt, förnuftigt, är en definition, som sammanfaller med det definierade, helt och hållet uttrycker, hvad detta är. Men att säga: detta är gult, rundt, syre, jern, o. s. v., utgör en definition, som i oändlighet fordrar ytterligare definitioner. Detta Ting är en form för det och det innehållet, detta fenomen är yttring af en kraft o. s. v., äro äfvenså definitioner, uti hvilka det definierade betraktas, än såsom sammanfallande med sitt begrepp, än åter såsom från detsamma skildt, d. ä. än såsom innehåll, än såsom form o. s. v.

10

§. 79.

Sålunda sammanfalla, i det Apodictiska Omdömet, Subject och Predicat. Ty Subjectet utsäger för sig, att Begreppet, emedan det är samma bestämdhet som det verkliga, är verklighet. Predicetet har åter ingen annan betydelse, än denna redan i Subjectet uttryckta Begreppets och det Verkligas Enhet. *Subjectet är för sig ett Omdöme, och Predicetet uttalar detta Omdöme i en bestämd Tanke, i ett Begrepp.*

20

Förklaring. Uti Omdömet: denna Tanke, så och så bestämd, är förnuftig, innebär Subjectet: att den bestämda Tanken är sitt Begrepp (Tankens Begrepp), emedan båda äro samma bestämdhet. Detta Subject kan äfven uttryckas sålunda: den Tänkande är Tänkandet (Begreppet *κατ' ἐξοχήν*), emedan båda äro en bestämd Tanke. Detta utgör den Tänkandes *förnuftighet*, och detta predicat har ingen annan betydelse, än den Subjectet redan uttalar. Vidare exempel: Denne medborgare, emedan han är sådan och sådan (t. ex. emedan hans villja öfverensstämmer med lagens bud), är sedlig. Här utsäges redan i Subjectet, hvad Sedlighet är: nämligen Medborgerlighetens (Samhällets) Begrepp, förverkligadt i en Medborgare, emedan båda äro samma sak: den fria villjans öfverensstämmelse med Lag.

30

Anm. Lika litet som i det föregående kan här blifva fråga om: huru dessa predicator: Förnuft, Sedlighet o. s. v., skilja sig från hvarandra. De äro till sin logiska betydelse af samma natur, och skilnaden dem imellan beror det på Andens Philosophi att utreda. Ordet Verklighet är äfven anfördt som ett sådant predicat; ty Begreppets och det Verkligas identitet är den sanna verkligheten.

40

§. 80.

I anseende till denna Subjectets och Predicats identitet, är *Omdömet, som sådant, upphäfvat*. Men, då Subjectet ännu sålunda skiljer sig från predicetet, att det förra för sig är ett omdöme, som uttalar det sednares betydelse, är *Omdömet*, å andra sidan, *ännu för handen i Subjectet*. Detta omdöme skiljer sig likväl från omdömet allmänna natur. Ty det sammansluter Verkligheten och Begreppet, icke genom den enkla copulan: *är*, utan genom en särskild Bestämdhet, som utgör Begreppets och det Enskildas identitet. D. ä. detta omdöme innehåller *Beviset* (demonstrationen) för denna identitet och är derföre *Slutledning*.

50

Märk! Denna särskilda bestämdhet är *Bestämningen, särskild från Enskildhet och Allmänhet*. I Slutledningen upphör det omedelbara förhållandet mellan Subject och Predicat, hvilka här förmedlas af en *medelterm*. Här upphör också derföre det Enskil-

das betydelse, att vara blott Bestämning (se §. 46, Märk!), och det får sin sanna bemärkelse: att vara det Allmänna såsom Bestämning (se §. 31).

Förklaring. Derigenom, att Predicetet uti en notion uttalar, hvad Subjectet utsäger i form af omdöme, kastas det Apodictiska Omdömet sålunda om: att Subjectet blir en utveckling af predicetets betydelse. Omdömet resultat beror derföre på uppfattningen af Subjectet. Detta innebär nu ett omdöme, som likväl derigenom skiljer sig från det vanliga Schema't, att den det Verkliga och Begreppet (det Enskilda och Allmänna) förenande Copulan sjelf är en bestämd Tanke, icke blott det abstracta Vara. T. ex. Denna subjectiva Ande (menniskoanden), såsom Sjelfmedvetande, är förnuftig. I detta omdöme utsäges: att förnuftighet betyder Andens i allmänhet och den Subjectiva Andens gemensamma natur att vara Sjelfmedvetande, d. ä. att Anden är endast såsom Sjelfmedvetande, samt att denna Ande är Ande endast såsom Sjelfmedvetande. Notionen Sjelfmedvetande är derföre här den Copula, som förenar verklighet och Begrepp.

Anmärkning. Den medelterm, som här ersätter Omdömet abstracta Copula, kan äfven fattas sålunda: att, i allt bedömande, det är *den bedömande*, det tänkande Subjectet, som sammanhåller Subject och predicat, och att således medeltermen är sjelfva *bedömandets*, sjelfva handlingens, utgående i en bestämd tanke. Men, då den rena tanken, *Begreppet*, är sjelfva Tänkandet, är detta liktydigt med, att här Begreppet utgår i Omdömet, uti en bestämd Tanke.

TREDJE AFDELNINGEN. LÄRAN OM SLUTLEDNINGEN.

§. 81.

Slutledningen (syllogismus) är, i sin allmännaste definition, *det uttalade Begreppet*, d. ä. Begreppet, sådant detta i Omdömet blifvit uttaladt.

Förklaring. Begreppet är nämligen i det Apodictiska Omdömet uttaladt såsom enhet af sina momenter. Detta uttalande bör likväl icke fattas blott subjectivt, såsom den Tänkandes uttalande af Begreppets natur. Tvärtom är den Tänkande, såsom förnuftig, sjelf det uttalade Begreppet. Likaså är all verklighet i sin sanning denna enhet af Begreppets trenne momenter, såsom *uttalad*, d. ä. *verkliggjord*. T. ex. Sedligheten är Rättsbegreppets (det Allmännas) öfverensstämmelse (enhet) med afsigten (Bestämningen, det Rätta såsom fri villja, bestämdt Rätt) hos en individ (i det Enskilda). Likaså är ett naturföremål Släktet, såsom en Art, uppenbarad i det individuala. En sådan verklighet utgör det sanna äfven i den sinnliga verkligheten, hvilken, såsom blott sinnlig, är överklig och förgänglig. Det sinnligt Enskilda är till färg, form, sammansättning, materia, egenskaper, kraft o. s. v. föränderligt och omvexlande. Men, såsom en individ, hvilken utgör det bestämda släktet, är äfven det sinnliga individuum en förblifvande, sig lik verklighet, och, uppfattad som sådan, är sinnligheten förnuftig.

§. 82.

Omdömet är bestämd Tanke. Begreppet, uttaladt i omdömet, är således den bestämda Tanken i öfverensstämmelse med Tankens

Begrepp, d. ä. den Begreppsensliga bestämda Tanken, det förnuftiga. *Slutledningen är därför det förnuftiga κατ' ἐξοχήν.*

Förklaring. Detta innehålles äfven i den allmänna föreställningen, att det förnuftiga är det, som öfverensstämmer med förnuftets lagar. Men förnuftets lag kan icke vara någon annan än själfva Tankens Begrepp, Tänkandets allmänna natur. Den bestämda Tankens, det bestämda vetandets, öfverensstämmelse med Begreppet måste därför vara det förnuftiga.

§. 83.

Hvad nu skilnaden mellan Omdömet och Slutledningen angår, så visar denna sig formalt deruti: att omdömet består af tvänne termer (Subject och Predicat), *Slutledningen åter af trenne Termer (termini)*, nämligen *Omdömet Subject och Predicat samt en dessa förmedlande Medelterm.* Denna förmedling utgör det för Slutledningen utmärkande. *Medeltermen* utsäger nämligen, *hvarföre* Subjectet är sitt predicat, d. ä. han utgör *Beviset för de öfriga Termernas öfverensstämmelse.*

Märk! Dessa trenne Termer benämnas vanligen: *Efterterm (terminus minor), Medelterm (terminus medius), Förterm (terminus major).* T. ex. Denna människa (Efterterm) är, såsom människa (Medelterm), förnuftig (Förterm). Benämningen För- och Efter-Term har sin grund deri, att den förra utgör Begrepps-allmänheten och som sådan ligger till grund för den sednare, det Enskilda. Han är ock, såsom Slägtbegrepp, en allmännare notion än denna, hvaraf det Latinska *major* och *minor*. Formalt innehåller ock Slutledningen trenne Omdömen: *Öfversatsen (propositio major), Undersatsen (propositio minor) och Slutsatsen (conclusio),* t. ex.

Öfversats: Menniskan (alla menniskor) är förnuftig;

Undersats: Cajus (denna människa) är en människa,

Slutsats: Alltså (ergo) är Cajus förnuftig. — Af dessa benämnas Öfversats och Undersats med ett gemensamt namn *Premisser*, d. ä. för Slutsatsen förutsatta Satser.

Ehuru denna formalism är onödig, och Slutledningen rättare uttryckes t. ex.: människan är, såsom människa, förnuftig, kan detta formulär likväl tjena till schema för de anförda benämningarna: Efterterm o. s. v., Öfversats o. s. v. Dervid bör likväl icke fästas den vanliga föreställningen, att Slutledningen vore en af flera Tänkandets *actus* sammansatt process. Ty, likasom den bestämda Tanken är ett Omdöme, är omdömet i sin sanning en Slutledning (se Anm.). Alla äro samma Tänkandets *Actus*.

Förklaring. *Bevisningen, förmedlingen, är det i Slutledningen förnuftiga,* och hela läran om Slutledningen är dennas utveckling till en *medelterm*, som verkligen utgör identiteten af de båda *ytersta Termerna* (Eftertermen och Förtermen). Att fälla ett omdöme om en sak är, äfven enligt den vanliga föreställningen, blott den talandes yttrande af sin mening i ämnet. Men, att *bevisa* detta Omdömet sanning, är att förvandla detsamma från en blott mening till en i sig förnuftig öfvertygelse.

Anm. All bestämd Tanke är ett Omdöme. Hvarje notion är en sammanfattning (*synthesis*) af flera notioner. Den förra är Subjectet, de sednare predicatet i det Omdöme, som utgör denna notion. För Analysen af ett begrepp förutsättes därför en Synthes, hvarigenom dessa predicater äro förbundna med det gifna begreppet. Men denna Synthes (Omdömet) förutsätter ännu en utvecklad *nödvändighet* för enheten af Subject och predicat; ty eljest

är denna enhet tillfällig och godtycklig. Denna utvecklade nödvändighet ligger i bevisningen. Derföre öfvergår äfven allt Omdöme först till en försäkran, en Assertion. Men, emedan denna är en blott förutsättning, som fordrar bevis, öfvergår omdömet till en sådan bevisning i det Apodictiska Omdömet. Bevisningen kan väl fattas såsom omdörets rättfärdigande inför det tänkande Subjectet och derföre dess sanning såsom beroende af erkännande. Men ett sådant erkännande blir ytterst en *consensus gentium*, och bevisningen sålunda i oändlighet fortgående. Man bör derföre ihogkomma, att Slutledningen, lika med Omdömet, icke är blott ett det tänkande Subjectets sätt att tänka, utan tillika utgör det objectivt existerandes förnuftiga natur, den förnuftiga Verkligheten. Bevisningen beror derföre icke på den ena eller andra Tänkandes erkännande, utan hon består ytterst uti det subjectiva erkännandets förverkligande, d. ä. dess utgående i en i och för sig förnuftig värld af Tankens bestämningar.

Historiskt visar sig detta sålunda: att hvarje uti individens vetande upptaget begrepp har sin betydelse genom årtusendens föregående utveckling af detsamma. Om det sinnliga, likaså om sin egen tillvaro, har individen en omedelbar *visshet*; men, för att uttala och veta, hvad hvardera är, är han beroende af det traditionala. Individens förnuftighet består nu i att för sig utveckla hvarje sålunda mottaget begrepp, d. ä. att utsäga det omdöme, detsamma innebär, och inse dettas förnuftiga nödvändighet, bevisa detsamma.

Det vill säga: Individen fortgår till erkännande af det i begreppet gifna, förnuftiga. I sig är begreppet redan ett sådant erkännande, nämligen historiskt af andra individer. Dessas erkännande är för individen en gifven yttre verklighet. Individens tillgörande vid denna utveckling består således blott deri, att han i sitt vetande upptager denna verklighet såsom förnuftig, eller, hvilket är detsamma, sjelf kommer att tillhöra den förnuftiga verkligheten.

§. 84.

De trenne Termerna i Slutledningen äro Begreppets trenne momenter: Enskildhet, Bestämning och Allmänhet. Hvilken betydelse de i förhållande till hvarandra ega, beror af Slutledningens utveckling. Men i hvarje särskild Slutledning är likväl mellan dessa momenter den åtskilnad: att det enskilda betecknar ett individuellt Detta, ett Existerande, ett Verkligt. Det Allmänna åter utmärker det begrepp, som är ett Detta, uti Existensen uppenbarar sig och i det Verkliga är förverkligadt. Bestämningen slutligen uttrycker begreppet, sådant detta i det Enskilda immanerar, d. ä. det bestämda sätt och vis, på hvilket begreppet i det Enskilda är, manifesterar sig, är förverkligadt.

Anm. (Se §. 80, Märk!) Bestämningen, i det anförda förhållandet till Allmänhet och Enskildhet, har äfven blifvit benämd det Särskilda, Särskildhet (Besonderheit), emedan bestämningen är det bestämda Allmänna, som särskiljer sig från det Allmänna, såsom Totalitet af Bestämningar.

A. DEN FORMALA SLUTLEDNINGEN.

§. 85.

Slutledningen är, omedelbart, såsom resultat af omdörets utveckling,

endast *Formal Slutledning*, emedan dess Termer icke hafva något gifvet Innehåll, utan blott *förhållandet mellan Termerna är gifvet*, nämligen det: att Bestämningen är det förmedlande mellan det Enskilda och Allmänna, hvilket äfven innebär dessa Termers allmänna betydelse (se föregående §.), att nämligen Bestämningen är förmedlande, det Enskilda och Allmänna förmedlade Termer.

Förklaring. Den betydelse, Subject och Predicat ega i det Apodictiska Omdömet, tillhör dem blott såsom delar af detta Omdöme. I Slutledningen kvarstår icke denna deras betydelse. Ty, hvad som gör Apodictiska Omdömet till Slutledning, är den Medelterm, som förbinder Subject och Predicat, således blott det allmänna förhållande: att Subjectet icke omedelbart är sitt Predicat, utan *förmedelst* en annan bestämd Tanke, hvilken uttalar Subjectets och Predicats enhet.

10

§. 86.

Då omedelbart Slutledningen utsäger: att *det Enskilda, såsom Bestämning, är det Allmänna*, äro väl sålunda det Enskilda och Allmänna med hvarandra förmedlade; men *det Enskilda är icke förmedladt med Bestämningen, Bestämningen icke med det Allmänna*. Och utan en sådan förmedling innebär icke Slutsatsen, att det Enskilda är det Allmänna, någon nödvändighet.

20

Märk! I det följande betecknas för kortheten skull *det Enskilda* med *E*, *Bestämningen* med *B* och *det Allmänna* med *A*; således den omedelbara Slutledningens schema med *E. B. A.* Eller:

B är A

E är B

Alltså är *E.A.*

Förklaring. T. ex. i Slutledningen: Cajus är, såsom menniska, förnuftig, innebär slutsatsen, Cajus är förnuftig, ingen nödvändighet, bevisar ingenting, emedan den stödjer sig på tvänne blott supponerade Premisser: nämligen att menniskan i allmänhet är förnuftig, samt att Cajus är en menniska. Förr än sanningen af dessa båda Premisser är bevisad, genom tvänne nya Slutledningar, d. ä. förrän Subject och Predicat i Premisserna äro förmedlade genom nya medeltermen, är icke heller Slutsatsens sanning bevisad.

30

§. 87.

För denna förmedling finnes nu i Slutledningen inga andra Termer, än de redan gifna, hvilka således hvar för sig komma att utgöra Medeltermen. Härigenom uppstå *de trenne Syllogistiska figurerna*: *E. B. A.*; *A. E. B.* och *B. A. E.*; d. ä., likasom Bestämningen utgör det förmedlande imellan det Enskilda och Allmänna, så förmedlas det Allmänna och Bestämningen af det Enskilda, samt Bestämningen och det Enskilda af det Allmänna.

40

Förklaring. Om man uti det i förklaringen till föregående §. anförda exemplet t. ex. skulle förmedla notionerna i Öfversatsen: Menniska och förnuftig, genom Medeltermen Ande, uppstode en ny Slutledning: Menniskan är, såsom Ande, förnuftig. Ut i denna nya Slutledning uppstode då samma förhållande, som i den förra, att nämligen dess Medelterm, Ande, hvarken är förmedlad med Eftertermen, Menniska, eller med Förtermen, förnuftig. Samma förhållande uppstår, om en ny notion antages till att förmedla notionerna i Undersatsen: Cajus är menniska. Denna förmedling

50

10 blir sålunda en process i oändlighet, och den i fråga varande Slutsatsen: Cajus är förnuftig, blir aldrig bevisad; d. ä. kan aldrig innebära någon förnuftig nödvändighet. Det enda, som återstår, och hvilket äfven sjelfva Slutledningen ger vid handen, är, att förmedla Medeltermen och Eftertermen genom Förtermen, uti Slutledningen: Menniskan är, emedan hon är förnuftig, en enskild menniska (Cajus), samt Medeltermen och Förtermen genom Eftertermen, uti Slutledningen: Menniskan (Släktet) är, såsom en enskild menniska, förnuftig. Utvecklingen af det anförda utgör Läran om den Formala Slutledningen.

a. Första Syllogistiska Figuren E. B. A.

§. 88.

20 Den första Syllogistiska Figuren utsäger: att det Enskilda, såsom Bestämning, är det Allmänna. Dess Schema är derföre E. B. A. Emedan denna figur är den första, således utgör en omedelbar Slutledning, är E. här omedelbar Enskildhet, ett Detta. B. är likaså omedelbar Bestämning, och undersatsen E. B. lyder derföre: *Det Enskilda är en omedelbar Bestämning*, d. ä. detta är en *abstract* Bestämning (se §. 9).

Förklaring. Den Abstracta Bestämningen är en Qualitet o. s. v., som sammanfaller med sjelfva föremålet (se Ex. §. 9, följ.). – Orsaken till detta omedelbara förhållande mellan Efterterm och Medelterm ligger i sjelfva slutledningen, emedan denna endast förmedlar Efterterm och Förterm. Eftertermen, det Enskilda, har derföre i undersatsen ingen annan betydelse, än den Bestämningen uttalar.

30 §. 89.

Uti öfversatsen, B. A., utsäges lika omedelbart, att Bestämningen är det Allmänna. Men, emedan Bestämningen är abstract och sålunda en *negation* af andra Bestämningar, skiljer han sig äfven från det Allmänna, d. ä. *B sammanfaller icke omedelbart med A.*

40 *Förklaring.* Det är här i öfversatsen, som den formala slutledningens ofvan antydda brist på förmedling framträder. T. ex. i slutledningen: Detta är, såsom detta bestämda gula, gult, sammanfaller väl föremålets bestämda färg (det så och så nuancerade gula) med sjelfva föremålet, B med E. Men denna bestämda färg är bestämd, emedan hon är detta gula, icke något annat gult. Hon sammanfaller derföre heller icke omedelbart med det gula i allmänhet, d. ä. *B. är icke omedelbart A.* Slutledningen förutsätter väl och utsäger en sådan omedelbar enhet mellan Bestämning och Allmänhet; men detta motsäges af dess utveckling. Bestämningen är, såsom abstract, en serie af Negationer. För hvarje negation är han derföre annorlunda bestämd, har en ny betydelse (se §. 10). T. ex. detta bestämda gula blir, genom att icke vara detta, icke detta o. s. v. i oändlighet bestämbar. För hvarje ny bestämdhet har det äfven ett nytt förhållande till det gula i allmänhet, och detta får derigenom sjelft en ständigt ny betydelse. D. ä. ju bestämmande nuancerna af det gula uppfattas, desto bestämmande blir äfven detta sjelft.

50 *Anm.* Sådana slutledningar, som det anförda exemplet, äro de, för hvilka den formala slutledningen har någon sanning och tillämplighet. Detta exempel uttrycker: att det Enskilda, emedan

det är abstract Bestämning, serie af negationer, är en allmän kvalitet. Sålunda är Slutledningen, redan såsom blott formal, icke blott en förklaring öfver det Abstracta Begreppets natur, utan hon innehåller äfven beviset, hvarföre den bestämda tanken omedelbart är abstract (kvalitet o. s. v.), nämligen för det han är negation. Tillika utvisar denna Slutledning formalismen uti all omedelbar sammanställning af öfriga notioner, för att af dem bilda en Slutledning. Ty medeltermen, omedelbart antagen, kan i oändlighet variera och ger för hvarje sådan förändring en ny Förterm. T. ex. i st. f. att säga: Cajus är människa, kan äfven sägas: Cajus är ett djur, Cajus är ondsint, sedlig, o. s. v. allt efter behag; då hvar och en af dessa notioner sammansluter det Enskilda (Cajus) med skilda Predicater, hvilka derföre bero af blott godtyckliga antaganden.

10

§. 90.

Slutsatsen, E. A., som utsäger, att det Enskilda är det Allmänna, har den betydelse: att E. (emedan det är B.) äfven är A. Men detta A. är det från Bestämningen skilda Allmänna (se föreg. §.). Det uttrycker derföre en annan abstract Bestämning än B. Slutsatsen utsäger sålunda, att det Enskilda är en annan Bestämning, än den ursprungliga Bestämningen. Resultatet af utvecklingen blir: att E. är B., och att E. är A., d. v. s. att både Bestämningen och det Allmänna äro skilda, abstracta Bestämningar, hvilkas enhet det Enskilda är.

20

Förklaring. T. ex. i Slutledningen: Detta, såsom detta bestämda gula, är gult, utgör satsen: detta är gult, Slutsats. Men i denna slutsats har det gula icke mer betydelsen af det gula i allmänhet, utan är det från det bestämda gula (B. Bestämningen) särskilda gula, är en mångfald af gult, hvaraf ingen enda nuance är helt och hållet detta gula, som utgör det enskilda föremålets färg. Då likväl, i Slutsatsen, det gula göres till det Enskildas predicat, har detta endast den betydelsen, att Detta, ehuru det är bestämdt gult, tillika är en mångfald af nuancer; eller med andra ord: att det bestämda gula är bestämdt, genom att vara i oändlighet bestämbar, öfvergå i en oändlighet af nuancer. Det enskilda är derföre så väl denna bestämda kvalitet B. som en obestämd mångfald af kvaliteter, A.

30

Anm. Så äro äfven i Slutledningen: Cajus är, såsom människa, förnuftig, då hon blott formalt betraktas, både människa och förnuftig tvänne skilda predicater, hvilka tillkomma Subjectet Cajus. Deras samband sinsimellan uttalar icke Slutledningen annorlunda, än derigenom, att båda äro predicater till samma Subject, d. ä. att båda finnas såsom kvaliteter hos en Enskildhet, Cajus.

40

b. Andra Syllogistiska Figuren A. E. B.

§. 91.

Den andra Syllogistiska figuren utsäger: att det Allmänna, såsom Enskildhet, är Bestämning. Dess Schema är sålunda A. E. B. Men A. betyder icke här en Allmänhet, under hvilken B. vore subsumerad såsom dess Bestämning, utan A. utmärker en mångfald af Abstracta Bestämningar, hvilken utgör E. jemte den ena Bestämningen B.

50

Förklaring. Förklaringen häröfver finnes i det föregående. Det

anförda exemplet borde här lyda: Det gula (såsom mångfald af nuancer) är, såsom detta Enskilda (föremål), detta bestämda gula. Men detta bestämda gula, t. ex. det halmgula, det rostgula, är en dylik mångfald. Slutledningens premisser äro derföre blott tvänne satser: Detta är detta gula, och: Detta är ett annat gult; E. är B., och E. är A.

§. 92.

10 I anseende dertill, att både A. och B. äro abstracta bestämningar, är det likgiltigt, hvilkendera uti Premisserna betraktas såsom Förterm eller Efterterm. Det väsendtliga är: att det Enskilda, såsom Medelterm, är det gemensamma för båda Extremerna, hvilka, såsom skilda abstracta Bestämningar, *inhänera i*, finnas uti, det Enskilda. Men *en sådan gemensam inhärens i* det Enskilda *är tillfällig*. Ty det omedelbart gifna Enskilda (det sinnliga) är en tillfällig enhet af Bestämningar. Det är nämligen tillfälligt, att *dess* Bestämningar finnas förenade i det Enskilda.

20 *Förklaring.* Då det Enskilda göres till det förmedlande mellan det Allmänna och Bestämningen, utsäges derigenom, att det Enskilda är Allmänhet, men *också* är Bestämning. Så har t. ex. Slutledningen: det gula är, såsom detta Enskilda, det halmgula, den betydelse: att detta Enskilda (föremål) är det gula, samt att detsamma *äfven* är det halmgula. Det Enskilda är sålunda tvänne skilda kvaliteter. Dessas sammanvaro i detta enskilda föremål är så till vida tillfällig, att det halmgula äfven är en mångfald af nuancer (och det är tillfälligt, hvilken af dem det Enskilda är), samt att föremålets gulhet i allmänhet beror af denna nuancering hos föremålet. Ty det gula i allmänhet kan icke definieras, likaså litet som det halmgula, utan blott uppvisas och påpekas hos det 30 enskilda föremålet. På samma sätt är hvarje blott formal slutledning beskaffad, uti hvilken det Enskilda utgör medeltermen. Att t. ex. människan vore förnuftig, emedan Cajus är en menniska och är förnuftig, är likaså tillfälligt; ty den enskilda människan såsom blott individ kan t. ex. vara vansinnig, d. ä. oförnuftig.

Anm. Denna figur är, emedan Medeltermen är Subject i båda premisserna, den vanligen så kallade tredje figuren. Dess Schema är:

E. är B.

E. är A.

Alltså är A. B.

40 Hvarföre den heldre bör betraktas som den andra, än såsom den tredje figuren, dertill finnes skälet i den gjorda utvecklingen. För den sednare åsigten har man också aldrig anfört något annat bevis, än det, att man först, som det kallats, *omvändt* Öfversatsen i den första figuren, hvarigenom den andra uppstått, samt sedan omvändt Undersatsen, hvilken operation gifvit den tredje figuren.

§. 93.

50 Slutsatsen, A. är B., i denna Syllogistiska figur, måste derföre äfven vara tillfällig. Men, emedan E. (det Enskilda) är det gemensamma för A. och B., *utsäger äfven Slutsatsen: att det Allmänna är Bestämning, emedan båda hafva en gemensamhet i* det Enskilda, af hvilken äfven det Enskilda utgöres. Resultatet blir sålunda, att Termerna sammanfalla, så till vida, som en gemensamhet i dem finnes. *Denna gemensamhet är det Termerna genomgående Allmänna*, hvilket sålunda blir det förmed-

lande, Medelterm.

Förklaring. I ofvan anförda exempel är det enskilda föremålet enhet af det gula och den bestämda nuancen. Det gula är derföre denna nuance, så vida som föremålets bestämda färg är det gemensamma för det gula i allmänhet och denna nuance. Det gula, såsom en sådan gemensamhet, är en allmänhet, hvilken inhärrer både i Bestämningen och det Enskilda samt förmedlar dessa. På samma sätt vore människans förnuftighet, såsom utgörande en kvalitet hos en individ, blott den grad af förnuft, som hos denna individ förefinnes, och detta uti ett bestämdt *Nu* i tiden, emedan individen endast sålunda är en sinnlig Enskildhet.

10

Anm. Slutsatsen, A. är B., såsom sats, måste vara ett Particulärt Omdöme. T. ex. det gula är till en del (så vida det i denna Enskildhet förefinnes) denna nuance. Slutsatsen är också derföre både positiv och negativ. (Se §. 49, Anm.) Det gula är denna nuance, men också icke denna, utan en annan. Likaså skulle i Slutledningen: Förnuftigheten, såsom utgörande individens kvalitet, är (liktydig med) människa. Slutsatsen lyda: Några förnuf-tiga (varelser) äro människor, och således äro några icke menniskor. Denna dubbelhet utmärker det i Slutsatsen tillfälliga. Men denna här gjorda förklaring öfver Slutsatsens, i den andra syllogistiska figuren, beskaffenhet är en helt och hållet yttre Reflexion, hvilken som sådan icke utsäges i Slutledningen; ty för dennas natur är det likgilltigt att betrakta hennes Premiser och Slutsats såsom positiva eller negativa, universala eller particulära omdömen o. s. v. Den i §:n gjorda utvecklingen är den enda, som utsäger denna Slutlednings natur, hvaremot det particulära omdömet endast för den yttre Reflexionen rättfärdigar Slutsatsen, såsom Subjectivt riktig och bevisande.

20

30

c. Tredje Syllogistiska Figuren B. A. E.

§. 94.

Den tredje Syllogistiska Figuren utsäger: att Bestämningen, såsom det Allmänna, är det Enskilda; och dess Schema är B. A. E. Medeltermen A. har här betydelsen att vara det gemensamma i alla Slutledningens Termer, således att vara icke blott sig sjelf, utan äfven B. och E.

Förklaring. t. ex. det gula fattas såsom detta föremåls färg, är det tillika en bestämd nuance, det halmgula o. s. v. Det gula är då detta föremåls färg, emedan det i denna bestämda punkt, som utgör föremålets färg, sammanfaller med det halmgula. I denna enhet med sin nuance utgör det gula sjelfva föremålet. Men äfven nuancen är endast i denna enhet (i denna bestämda punkt, såsom detta gula) en föremålets kvalitet och utgör, utom densamma, en annan färg hos andra föremål. Det är således endast det gula, såsom det gulas och nuancens enhet, som sammansluter nuancen med föremålet.

40

Anm. Uti skilda satser är denna Slutlednings Schema

B. är A.

E. är A.

50

Alltså är B. E. Det utgör den vanligtvis så kallade andra figuren, med omvänd Öfversats.

§. 95.

Sålunda äro också *de öfriga Termerna*, B. och E., icke mer i förhållande af en omedelbar *qualitet* och det *föremål*, hvarmed *qualiteten* omedelbart sammanfaller, utan *båda äro föremål med en gemensam natur*, A., och således *båda från hvarandra skilda Enskildheter*.

10 *Förklaring.* T. ex. det gula är det gemensamma för denna bestämda färg och det halmgula. Men detta, det halmgula, är inom sig en mångfald af nuancer, af *andra* bestämda färger. Denna mångfald, såsom negation af den ifrågavarande bestämda färgen, såsom ett *icke-detta*, utgör ett annat föremål af en med detta föremål *gemensam natur*. Det förmedlande Allmänna är gemensam natur, icke blott omedelbar *qualitet*, emedan det tillkommer B. och E., icke hvardera för sig och omedelbart, utan båda gemensamt, således tillkommer det ena, förmedladt af det andra. På samma sätt är förnuftigheten, såsom det, hvilket gör Cajus till människa, det för Cajus och människan (andra menniskor) gemensamma, deras allmänna natur.

§. 96.

20 *Slutsatsen:* B. är E., är ett blott formalt uttryck för den härtills saknade förmedlingen mellan dessa Termer; likasom i första figuren: E. är A., i den andra: A. är B., utgöra den formala Slutsatsen. *Slutsatsen utsäger i sjelfva verket: att B. är E., emedan A. är bådas gemensamma natur.* Men för sig är B. ett icke-E. De äro skilda, och, endast så vida båda äro A., är den ena, hvad den andra är. Resultatet är: att E. (både E. och B., hvardera för sig), det Enskilda, är A., det Allmänna, emedan detta är en för de Enskilda gemensam Bestämning, B. – Härigenom är Slutledningens ursprungliga Schema, E. B. A., återställt.

30 *Ann. 1.* Slutsatsen i denna Syllogistiska figur, för sig betraktad, såsom sats, är ett Oändligt Omdöme: B är ett icke-E, eller B är B, E är E.

40 *Tillägg.* Sjelfva Slutledningen, fattad i sitt resultat, blott med afseende på Termernas enhet, utan afseende på deras negativa förhållande till hvarandra, utgör den *Mathematiska Slutledningen*, A. A. A.; d. ä. De, som äro desamma med en och samma, äro sinsimellan desamma (1:sta Axiomet). – Denna Slutledning har sin nödvändighet uti den tredje Syllogistiska Figuren (se §. 94); men hon innebär tillika, att Slutledningens yttersta Termer äro skilda, just emedan Medeltermen uttrycker det i dem båda gemensamma; äfvensom att Medeltermen, såsom det i båda gemensamma, är skild från båda. Från denna Termernas Negativitet, deras kvalitativa åtskillnad, abstraherar *Mathematiken* och uppfattar blott deras *Abstracta Identitet*.

50 *Ann. 2.* I den formala Slutledningen har, i sin tour, hvarje Term utgjort Slutledningens Medelterm. Detta, ehuru ännu endast för en yttre jämförelse, uttrycker Slutledningens sanna natur. Ty endast genom en sådan ömsesidig förmedling är någon bevisning möjlig, äfvensom all förnuftig verklighet är en sådan sammanslutning af Begreppets trenne momenter. Det exsisterandes sanning ligger icke utom det exsisterande sjelft och kan icke genom en, för detsamma yttre, bevisning inses. Dess verklighet är, att motsvara sitt begrepp, och dessas enhet förmedlas icke af ett tredje utom dem båda, utan det förmedlande är deras öfvergång i hvarandra. T. ex. det kosmologiska beviset för Guds existens är icke bevisande derigenom, att Gud, såsom världens orsak, eller denna

såsom verkan, vore det förmedlande imellan det Ändliga och Oändliga, utan det ändligas ändlighet, förgänglighet, dess egen natur, är det Oändliga. Det är sålunda sjelfva den process, hvarigenom det Ändliga upplöses och förverkligar sig såsom ändligt, som utgör det Oändliga, och detta är samma det Ändligas försvinnande. Denna Begreppets, det Oändligas, och Exsistensens, det Ändligas, ömsesidiga förutsättning utgör således här det bevisande.

10

B. REFLEXIONS-SLUTLEDNINGEN.

§. 97.

I den formala Slutledningen är sjelfva Slutsatsen öfver hufvud icke bindande på grund af den förmedling, som utgör premisserna, utan har i sig sin gilltighet och förklarar blott Slutledningens natur. I den tredje Syllogistiska figuren framträder denna formalism sålunda: att Slutsatsen för sig är blott formal, men hänvisar på en förmedling, hvarigenom han är en nödvändig consequens. Denna förmedling består deri: att *Slutledningens Medelterm är en, för Slutsatsens båda Yttersta Termer gemensam, i dessa Reflekterad, bestämdhet*, som sålunda utgör det nödvändiga och bindande i Slutsatsen. En så beskaffad Slutledning är derföre *Reflexions-Slutledning*

20

Anm. Först i denna Slutledning framstår Slutsatsen såsom en nödvändig följd af Premisserna, ehuru äfven här utvecklingen beror af i premisserna bristande bevisning för denna nödvändighet. Men i den formala Slutledningen hafva Termerna i Slutsatsen ett af Medeltermen oberoende *omedelbart* förhållande till hvarandra. Så uttrycker, i första figuren, Slutsatsen: E. är A., blott, att A. är en omedelbar kvalitet hos E., utan annat förhållande till Medeltermen, B., än att också denna är E.'s kvalitet. I Reflexions-Slutledningen åter är Medeltermen reflecterad uti de båda Extremerna, så att han utgör dessas gemensamma innehåll, deras Reflexion på sig.

30

a. Den Enkla Reflexions-Slutledningen.

1) *Inductions Slutledning.*

§. 98.

Omedelbart *sammanslutes*, i Reflexions-Slutledningen, *det Enskilda med det Allmänna, förmedelst Bestämningen, såsom för en mångfald af Enskilda gemensam Bestämdhet*. Hon är sålunda *Inductions-* (eller Erfarenhets-) *Slutledning*: emedan många Enskilda (B.), af ett visst slag, äro A., är äfven denna Enskilda (E.) A.

40

Förklaring. Inductions- eller Erfarenhets-Slutledningen uttryckes vanligen sålunda: emedan flera enskildheter, c, d, e, hafva en viss allmän beskaffenhet, ega äfven alla af samma slag denna beskaffenhet. T. ex. emedan alla människor, som hitintills lefvat, varit dödliga, måste alla människor öfver hufvud vara dödliga. Här uttrycker Medeltermen icke blott en mångfald af individer, utan individer af ett visst slag, d. ä. en för dessa individer gemensam bestämdhet, som skiljer dem från andra slag af individer. Denna antecipation ligger i sakens natur, emedan många Enskilda, med en gemensam beskaffenhet, utgöra ett andra

50

Enskildheter uteslutande slag. Men i slutsatsen är icke heller fråga om Släktet som sådant, utan om öfriga Individer af släktet, utom dem öfversatsen upptager. Slutsatsen gäller derföre blott om *hvarje* ny individ, och epithetet Alla utmärker t. ex. här icke den afslutade Totaliteten af menniskor, utan blott en serie af flera eller färre individer.

§. 99.

10 Medeltermen i denna Slutledning är: många Enskilda, såsom tillhörande ett bestämdt slag. Förtermen är en Väsentlig beskaffenhet, som tillägges det Enskilda, Eftertermen, emedan *många* af det gifna slaget hafva denna beskaffenhet. Men beskaffenheten tillhör många endast derigenom, att hon tillkommer *hvarje* Enskildhet. För *hvarje* Enskildhet bland dessa många förutsättes derföre samma Slutsats: att det Enskilda är det Allmänna. Sålunda är sjelfva Slutsatsen förutsatt i premisserna.

20 *Förklaring.* Att Inductions-Slutledningen aldrig innebär någon tillräcklig bevisning, inses lätt deraf, att *Alla*, såsom många enskilda, är en oändlig serie, och att således det Allmänna blott approximativt kan anses tillkomma det Enskilda. T. ex. att alla härtills lefvande menniskor varit dödliga, innebär blott, att, så vidt den Tänkandes kunskap sträcker sig, dödligheten varit människans lott. Huruvida detta predicat tillkommer en bestämd människa, beror derföre blott af den Tänkandes subjectiva öfvertygelse och erfarenhet, men icke af denna Slutledning. Ty, skulle det bero blott af Slutledningen (såsom bevis), så erfordrades, att man redan om den första individen i serien gjort samma slutsats, hvilken nu grundas på de mångas beskaffenhet. Att t. ex. *c, d, e* äro A (se Förklar. t. föreg. §.); förutsätter redan, att *x* är A. Ty *c* är A, emedan *d, e, x* äro A; *d* är A, emedan *c, e, x* äro A o. s. v.

30

§. 100.

Det, hvarpå Slutsatsen beror, är derföre icke, att det Allmänna tillkommer många Enskilda, utan *det Ena Enskildas inre öfverensstämmelse med det Andra utgör grunden*, hvarföre ett predicat, som tillkommer det sednare, äfven tillkommer det förra.

40 *Förklaring.* Den motsägelse, som ligger uti Inductions-Slutledningen, gör, att hennes slutsats är en blott yttre Reflexion, och derföre den nödvändighet, som förbinder Efterterm och Förterm, en blott yttre nödvändighet, nämligen det tänkande Subjectets tillfälliga erfarenhet. Men i denna Slutledning innehålles redan den förutsättning, att de enskilda i visst afseende öfverensstämma, hvarföre de äfven i ett annat hänseende anses lika; d. ä. här förutsättes hos de Enskilda en inre gemensam natur, till följe hvaraf ett predicat, som tillkommer den ena individen, äfven slutes tillkomma den andra. Så innebär t. ex., uti Slutledningen: »alla menniskor, som hitintills lefvat, hafva dött, alltså måste Cajus dö», sjelfva uttrycket, att Cajus har en med de öfriga individerna gemensam (*Mennisko-*) natur, till följe af hvilken han är dödlig.

50

Anm. Naturnödvändigheten, såsom en blott yttre magt (hvad man benämt naturens eviga lagar), är en sådan Slutledning. Naturen är en fortgående serie af phenomener, hvilka sjelfva äro en förutsättning, för den lag, af hvars ordnande magt de borde utgöra en product. Dessa phenomener äro derföre lika mycket tillfälliga som nödvändiga. Så äro t. ex. alla väderlekens skiftning-

ar tillfälliga, ehuru väl de måste anses beroende af allmänna naturlagar. Likaså är hvarje individ af ett släkte, ehuru bunden vid en allmän typ för släktet, likväl öppen för mångfaldiga tillfälliga afvikelser. Till och med himlakropparnas rörelselagar bero af en blott induction; och, då Astronomien uppvisar lagarna för solsystemet, bygger hon dessa på en solens *Status quo*, hvilken likaså väl är tillfällig som nödvändig, ty han är *omedelbart gifven*. Med att förklara allt det, som skulle utgöra en afvikelse från dessa lagar, för oändligt litet = 0, gör hon sjelfva lagen bestående. Ty eljest blefve regeln blott ett uppräknande af de i oändlighet olika fenomenerna.

10

2) Slutledningen ex Analogia.

§. 101.

Den Analogiska (eller Likhets-) Slutledningen utsäger: att det enskilda, emedan det har en bestämd inre natur, är det Allmänna. Emedan till den bestämda inre naturen (*B.*) hör en Egenskap (*A.*), och en Enskildhet (*E.*) har denna inre natur, har hon äfven den ifrågavarande Egenskapen.

Förklaring. Likasom man uttryckt Inductions-Slutledningen sålunda, att hon saknat en bestämd medelterm, så har man vanligen gifvit Slutledningen *ex analogia* fyra termer, då man sagt: föremål, som öfverensstämmer i många hänseenden, öfverensstämmer äfven i alla öfriga hänseenden. D. ä. t. ex. tvänne föremål, *a*, *b*, hafva många gemensamma egenskaper, *v*; *a* har äfven egenskapen *x*; alltså har *b* egenskapen *x*. Men detta vill icke säga annat, än att vissa egenskaper, en sammanfattning af egenskaper, *v*, hafva ett nödvändigt samband med andra, *x*, och att således en individ, *b*, som eger de förra, äfven måste ega de sednare. T. ex. bolmörten, såsom en så och så beskaffad vext, är giftig. Fogeln, såsom så och så beskaffad, flyger. Ut i sådana Slutledningar beror Slutsatsen icke deraf, att det Enskilda har en likhet med någon annan Enskildhet, utan i följd af det Enskildas gifna natur slutes: att detsamma eger en egenskap. Att det t. ex. heter: Fogeln, icke blott *denna*, eller *detta*, har samma grund som uti Inductions-Slutledningen, att nämligen en Enskildhet, som antages hafva en bestämd allmän natur, derför äfven tillhör ett visst slag af Enskilda. Det anförda exemplet skulle enligt det vanliga Schema't lyda:

20

30

Alla, så och så beskaffade, varelser flyga;
Denna individ (Fogeln) har en sådan beskaffenhet;
Alltså flyger fogeln.

40

§. 102.

För att Slutsatsen måtte vara sann, fordras nu, att det Allmänna är en egenskap, som tillhör det Enskildas inre natur. Detta innebär, att Totaliteten af de Enskilda, som hafva denna gemensamma natur, äfven bör ega den ifrågavarande egenskapen. *Öfversatsen*, *B.* är *A.* förutsätter således äfven här *Slutsatsen*. Ty, att egenskapen i och för sig tillkommer den gemensamma natur, som gör, att det Enskilda tillhör ett slag af Enskildheter, förutsätter: att hela detta slag, och således äfven den ifrågavarande Enskildheten, eger denna egenskap.

50

Förklaring. I ofvan anförda exempel måste den antydda Beskaffenheten (*B.*) hafva ett sådant förhållande till den ifrågavarande Egenskapen (*A.*), att denna tillkommer hela det slag af Enskilda.

10 som genom en sådan beskaffenhet utmärkes. Uti denna förutsättning innehålles då äfven, att detta Enskilda (E.) eger Egenskapen, d. ä. här förutsättes sjelfva Slutsatsen. Inductions-Slutledningen bevisar, genom många Enskildas beskaffenhet; den Analogiska Slutledningen, genom Allas (såsom Totalitet), ehuru denna Allhet uttryckes uti en bestämdhet, såsom allas gemensamma natur. Den förra innebär blott en yttre nödvändighet uti de förutsatta Enskildas (mångas) förhållande till en Enskildhet (hvarje af de öfriga); den sednare uttrycker en inre nödvändighet, derigenom att det Enskildas inre natur är densamma som Allas.

§. 103.

Emedan således Slutsatsen redan förutsättes för Öfversatsen, är bevisningen i denna Slutledning otillräcklig. Men i densamma innehålles formalt: att, *emedan det enskilda i sig är, hvad Totaliteten af Enskilda är, detsamma äfven har en Bestämdhet, som tillkommer denna Totalitet. Denna nya Medelterm, som sammansluter det Enskilda och Allmänna, är sjelfva Släktet*, hvilket är så väl en Enskild som alla Enskilda.

20 *Anm.* Både i Inductions- och den Analogiska Slutledningen äro Subject och Predicat i Undersatsen omedelbart hänfödda till hvarandra. I den förra föres det Enskilda omedelbart till samma slag som de många; i den sednare tillägges det Enskilda lika omedelbart en inre natur, hvarigenom detsamma hänföres till ett bestämdt slag. I båda fallen är således Slaget, Släktet, det förutsatta, ehuru blott såsom mångfald af Enskilda eller såsom en inre natur hos det Enskilda.

3) Den Kategoriska Slutledningen.

§. 104.

30 Den Kategoriska Slutledningen utsäger: att det Enskilda, såsom tillhörande Släktet, är det Allmänna. Likasom föregående arter af Reflexions-Slutledningen, står äfven denna under det Allmänna Schema't E. B. A. för den första Syllogistiska Figuren. Ty Släktet, såsom Medelterm, sammansluter här det Enskilda med en allmän Bestämdhet, hvilken tillkommer hvarje Enskild, och hvars immanens i det Enskilda utgör sjelfva Släktet.

40 *Förklaring.* En ren Kategorisk Slutledning är t. ex. Denna människa är, såsom människa, tänkande; Menniskoanden är, såsom ande, fri o. s. v. I dessa Slutledningar utgöra Förtermerna: *tänkande* och *fri*, sjelfva Släktets, *människans*, *andens*, natur. De äro så till vida det Allmänna, A. i förhållande till Medeltermen B. De tillkomma också den Enskilda, E., såsom Predicater, emedan Släktet immanerar uti, är verkliggjordt, i den Enskilda. Så är människan tänkande, endast derigenom, att hon i sig upptager släktets vetande och af detta bindes. Likaså är den subjectiva Anden fri, icke såsom djursjäl, eller såsom blott begär, utan såsom den objectiva andens tjenare, d. ä. såsom i handling förverkligande det objectivt rätta och förnuftiga.

50 *Anm.* Släktet har i allmänhet detta förhållande till individen, att vara det objectiva och bestående, emot den sednare, såsom det blott subjectiva och försvinnande. T. ex. Ande, såsom Släktbegrepp, utmärker icke alla subjectiva andar, utan den objectiva anden, såsom i hvarje nu och i hvarje individ totalt närvarande.

§. 105.

Den *Allmänhet*, som i denna Slutledning utgör Förterm, är en bestämdhet hos Slägtet. Hon uttrycker sjelfva Slägtets karakter, den lefvande *Princip*, hvarigenom Slägtet är, hvad det är, och hennes Immanens hos det Enskilda gör, att detta tillhör Slägtet. Derför utgör hon *det gemensamma innehåll, hvilket genomgår alla Slutledningens Termer*.

Förklaring. Tänkandet, frihet, äro t. ex. sådana notioner. De uttrycka den lefvande och verkande princip, hvarigenom menniskan är människa. Sålunda utsäga de äfven Slägtets natur, och Slägtet (Medeltermen) är denna princip, såsom genom Individerna fortgående process, och Individen samma princip såsom Exsisterande i hvarje Nu. En sådan Allmänhet utgör derföre äfven ett för alla Termerna gemensamt innehåll, hvilket i Medeltermen är Slägtet, process af individer, i Eftertermen en Individ.

10

§. 106.

Men äfven här förutsättes Slutsatsen för Öfversatsen. Ty Slägtet är hvarje Individ, och principens närvaro i Slägtet förutsätter dess närvaro uti individen. Dock, emedan Slägtet är process, öfvergång från Bestämning till Bestämning (se §. 66), innebär denna förutsättning endast, att *Eftertermen*, det Enskilda, *såsom process af Enskilda, innehålles i Medeltermen* (Slägtet). Slutledningen öfvergår derföre i den nya form: att *det Allmänna är det Enskilda, genom att vara ett annat Enskildt*, d. ä. principen (Grunden, Villkoret) är i en individualitet förverkligad, endast genom att vara en öfvergång från individ till individ.

20

Anm. Att Slägtet, såsom en blott summa af individer, aldrig vore fulltaligt, d. ä. att Slägtet sålunda aldrig vore verkligt, är i det föregående anfördt. Då Slägtet åter fattas såsom sjelfva processen, öfvergången från individ till individ, är detsamma i hvarje Nu lika totalt. Sjelfva det *factum*, att individen förgår, utgör Slägtets bestånd, ty sjelfva detta *factum* är bestående.

30

§. 107.

Vi hafva benämnt ofvan anförda trenne arter af Slutledning *enkel Reflexions-Slutledning*, emedan uti dem Medeltermen väl *reflecteras i Extremerna* såsom ett innehåll, hvilket äfven tillkommer dem; men Medeltermen uttrycker *icke*, att han *innehåller* Extremerna, *icke*, att han *är på sig reflecterad* såsom innehållande dessa. Uti efterföljande Reflexions-Slutledningar är äfven detta sednare moment uttryckt.

40

b. Den Hypothetiska Slutledningen.

§. 108.

Den Slutledning, som utsäger: *att det Allmänna, emedan det är en omedelbar Bestämning, en Enskildhet, äfven är en annan Bestämning, är Hypothetisk Slutledning. Det Allmänna är här villkoret för Bestämningen*, men är detta villkor, endast genom att redan sjelft vara Bestämning, således genom att *öfvergå från den ena Bestämningen till den andra*.

50

Förklaring. Vanliga formeln för den Hypothetiska Slutledningen är: Om A är, så är B; nu är A; alltså är B. T. ex. om solen skiner, så värmer hon; Nu skiner solen; alltså värmer hon. Uti denna Slutledning innehåller Öfversatsen det Allmänna Villkoret för Slutsatsen, såsom en af detta villkor beroende exsistens. Men

tillika är *detta* villkor ett villkor för *denna* existens, endast genom att sjelft vara en omedelbar existens; hvarföre äfven Undersatsen utsäger, att *detta* villkor existerar i ett Nu. Det Allmänna, Villkoret, Solens sken, utsäges här derföre vara *detta* bestämda sken, hvilket äfven är *denna* bestämda Värme, öfvergår i en annan existens. Solens sken är således *denna* öfvergång från ljus till värme, d. ä. är det Allmänna, genom att vara öfvergång från Bestämning till Bestämning. Exemplet lyder derföre: Solens sken, såsom *detta* bestämda sken, är äfven *denna* bestämda värme.

10

§. 109.

Medeltermen i denna Slutledning är det *Allmänna* såsom en omedelbar Enskildhet. *Eftertermen* åter är likaså en Enskildhet, men en annan Enskildhet och således en *negation* af den förra Enskilda, *Bestämning*. Denna Slutledning står derföre under Schema't: A. E. B., den andra Syllogistiska Figuren.

§. 110.

20

Men, emedan *Eftertermen*, såsom *negation*, utesluter *Medeltermen*, är äfven *denna* en *negation*, en *uteslutande Bestämning*. Denna Slutledning innehåller således, att det Allmänna är: 1:o hvarandra uteslutande Bestämningar, 2:o en Bestämning, men 3:o öfvergång från Bestämning till Bestämning. Det Allmänna blir sålunda det alla Termerna i Slutledningen genomgående och förmedlande.

30

Förklaring. Det bevisande i Hypothetiska Slutledningen ligger icke i Öfversatsen, såsom en Allmän Regel; ty sålunda förutsätter denna redan Undersatsens nödvändiga sammanhang med Slutsatsen. Öfversatsen: Om solen skiner etc. förutsätter: att hvarje *detta* sken, i *detta* Nu, åstadkommer Värme. Men slutsatsens sanning beror derpå, att Sakens begrepp, hvilket i öfversatsen framställles, motsvaras af dess existens i *detta* Nu, d. ä. att Begreppet, det Allmänna, är *denna* omedelbara Bestämning, hvilken Undersatsen uttalar, och derföre äfven är en förmedlad Bestämning, i Slutsatsen. Men denna *Medeltermens* omedelbarhet upphäfves åter, emedan densamma och *Eftertermen* äro hvarandra uteslutande Bestämningar; d. ä. i det anförda exemplet, solens värme är en lika omedelbar Bestämning, som dess ljus, och båda äro äfven af hvarandra förmedlade. Denna den omedelbara och förmedlade Bestämningens identitet utgör det Allmänna. Vidare exempel kunna bildas af de vid det Hypothetiska Omdömet anförda notioner. T. ex. Om den Magnetiska Kraften är, så är dess Yttring; Kraften finnes i *detta* Existerande (*denna* sten); alltså attraheras jernet deraf o. s. v.

40

c. Den Disjunctiva Slutledningen.

§. 111.

50

I den *Disjunctiva Slutledningen* utsäges nu: att det Allmänna är en Totalitet af hvarandra uteslutande Bestämningar, men äfven en Bestämning, och således öfvergång från Bestämning till Bestämning; eller tvärtom: öfvergång från Bestämning till Bestämning, och således en Bestämning.

Förklaring. Den Allmänhet, som innefattar Totaliteten af Bestämningar, är *Slågtet*. Totaliteten af uteslutande Bestämningar

åter äro Slägtets arter (se. §. 67). Den Disjunctiva Slutledningen lyder derföre: Slägtet är antingen *A*, *B*, *C* o. s. v.; Slägtet är *A*; alltså är Slägtet icke *B*; icke *C* o. s. v. eller tvärtom, Slägtet är icke *B*, icke *C* o. s. v.; alltså är slägtet *A*. Det är i Öfversatsen: Slägtet är *antingen* den ena *eller* andra, således *så väl* den ena *som* den andra arten; i Undersatsen: Slägtet är denna bestämda Art; och i Slutsatsen: Slägtet är icke denna Art, icke denna o. s. v., således en uteslutande Enskildhet, Individ (se §. 10) och, såsom sådan, öfvergång från Bestämning till Bestämning. Detta sednaste kan sålunda förtydligas: att Slägtet, såsom *en uteslutande Bestämning*, är icke blott en Art, utan en *fortgående process af negationer* och således för hvarje negation en ny Bestämning, process af Bestämningar. 10

§. 112.

Den Disjunctiva Slutledningen uttalar öfver hufvud Begreppets natur, emedan det är *samma notion*, *Släktbegreppet*, hvilken i *Öfversatsen* uttalas såsom *med sig identisk Allmänhet* (emedan Subject och Predicat äro här identiska: Slägtet); i *Undersatsen* såsom *Bestämning* (en Art); och i *Slutsatsen* såsom process af det Allmännas öfvergång i Bestämning och Bestämningens upphäfvande (öfvergång i en ny Bestämning), d. ä. såsom *Enskildhet*. Det är denna Termerna genomgående identitet, *Släktbegreppet*, som gör hvar och en af dem till förmedlande; hvarföre äfven Undersats och Slutsats här kunna omkastas. Denna Slutledning står derföre under tredje Syllogistiska Figurens Schema: B. A. E. 20

Förklaring. Både Undersats och Slutsats kunna här vara Slutsatser. Äfvenså kan Undersatsen lyda: Slägtet är *B*; och Slutsatsen: alltså icke *A*, icke *C* o. s. v. Sålunda innehåller Undersatsen: Slägtet är *A*, är *B*, är *C*, och Slutsatsen det motsvarande: Slägtet är icke *B*, *C*, d. ä. är *A*; icke *A*, *C*, d. ä. *B*; icke *A*, *B*, d. ä. *C*. Detta innebär, att här alla Slutledningens Termer till sitt innehåll sammanfalla. Denna identitet utgör det i dem Allmänna och förmedlande, hvarföre äfven Schema't: B. A. E. här endast utmärker, att de trenne Termerna förmedlas af en alla genomgående Allmänhet, hvilken i hvarje Slutledningens sats (i Premisser och Slutsats) utgör Subjectet. 30

Anm. Vi hafva ofvanföre (§§. 67 och 69, Anm.) anført den vanliga åsigten af det Disjunctiva Omdömet natur och uppvisat det blott formala i sådana *membra disjuncta* som gul och icke-gul, sann och icke-sann o. s. v. Vi lemna derföre detta och fästa oss endast vid, hvad man i allmänhet anser för det bevisande i den Disjunctiva Slutledningen. T. ex. Blomsläktet *Potentilla* är antingen *P. verna*, *anserina*, *argentea* o. s. v.; En *Potentilla* (denna blomma) tillhör species *anserina*; alltså tillhör hon icke *verna*, *argentea* o. s. v. Med en sådan Slutledning är nu egentligen ingenting bevisadt. Ty sjelfva *Slutsatsen* beror här icke af Premisserna, som sådana, utan af den bevisandes subjectiva *utsago*, att den ifrågavarande blomman tillhör det bestämda species, *anserina*. Det enda förnuftiga, allmängilltiga och bevisande, som i en sådan Slutledning finnes, är: att Släktet *är* (d. ä. är helt och hållet) den bestämda arten *anserina* och således utesluter öfriga arter. Men detta uteslutande innebär: att, då arten *anserina* utesluter, skiljer sig från *verna*, har hon sin bestämda existens (sina bestämda beståndsdelar, egenskaper o. s. v.); att hon vidare, såsom skild från *argentea*, har en ytterligare bestämdhet samt, för 40 50

det tredje, skiljer sig från det, som utgör dessa båda sednare arters bestämda åtskilnad, hvarigenom åter en ny bestämdhet uppstår. D. ä. genom detta uteslutande är Slägtet en individ, är en enskild blomma (ett *omni modo determinatum*). Sålunda bevisar den Disjunctiva Slutledningen, att Slägtet är Art och, såsom sådan, individ, genom att utreda Slägtets, Artens och Individens inbördes förhållande, deras betydelse. Om man fattar Slutledningen i allmänhet innehålla beviset för de i Omdömet gifna definitioner, innehåller hvarje särskild art af slutledning ett sådant bevis, ehuru först den Disjunctiva Slutledningen uppvisar en Allmänhet, som fullkomligt motsvarar Bestämningen och bevisar, hvarföre och hvarigenom denna motsvarighet finnes. Derigenom utvisar denna Slutledning, att Släktbegreppet är den notion, hvilken utgör det Existerandes högsta definition, samt att det bestående i all Existens är en sådan ömsesidig förutsättning af Begrepps moment.

§. 113.

Men den Disjunctiva Slutledningen innehåller i öfversatsen en förutsättning, nämligen: *Släktbegrepps bestämda Totalitet af Bestämningar*, för hvilken sjelfva Begreppet icke uttrycker någon princip (se §. 69). Dess *Undersats och Slutsats* bestämma gemensamt samma *Totalitet* af Bestämningar och förutsättas sålunda i öfversatsen, men förutsätta, å sin sida, redan densamma såsom gifven i öfversatsen. Denna ömsesidiga förutsättning innebär, att Existensen har samma Bestämdhet som Begreppet, d. ä. att *Begreppet är samma Act att bestämma sig som Existensen*, och sålunda att *Begreppet*, såsom *Actus*, i och för sig är i Existensen realiseradt, *Verkligt*.

Anm. Släktbegreppet utsäger icke, hvilka och huru många dess arter äro. Säger man nu, att arterna blott af den Subjectiva erfarenheten kunna bestämmas, så blir deras antal godtyckligt. Man måste därför förutsätta, att arternas bestämmande *in concreto* är samma nödvändiga process, som Begrepps bestämdhet. Denna förutsättning är en fordran på Begrepps och Verklighetens Identitet.

C. FÖRNUFTS-SLUTLEDNINGEN.

§. 114.

Förnufts-Slutledningen uttalar: att det Verkliga är Begreppet, emedan det Verkliga är samma Bestämningens act som Begreppet. Detta är omedelbart ett uttryck, för hvad det Disjunctiva Omdömet innebär i sitt Resultat.

a. Den Assertoriska Slutledningen.

§. 115.

Förnufts-Slutledningens *Medelterm* är sålunda omedelbart *Begrepps-Bestämningen*, det är de Bestämningar, uti hvilka begreppet utgår. Dess *Förterm* är sjelfva Allmänbegreppet, *Begrepps-Allmänheten*, och dess *Efterterm* är det *Enskilda*, såsom i och för sig det förverkligade Begreppet, såsom en omedelbar Verklighet. Denna Slutledning motsvarar därför Schema't: *E. B. A.*

Förklaring. En sådan Förnufts-Slutledning är t. ex.: denna handling, emedan hon innehåller dessa bestämningar, och dessa äfven äro Rättsbegreppets Bestämningar, är Rätt (det Rätta). Här förutsättes i Medeltermen, att Bestämningarne äro det Rättas egna, äfvensom att dessa utgöra det i handlingen förnuftiga och verkliga, det, hvarigenom handlingen, såsom en Exsistens, är Verklighet, realiseradt Begrepp.

§. 116.

Men i denna Slutledning är sjelfva Begrepps-Bestämningen, *Medeltermen*, i förhållande till *Begreppet* sjelft, ett förutsatt antagande, ett blott påstående. Ty, att Bestämningen är Begreppets egen, är här icke bevisadt, icke genom något förmedladt.

10

Slutledningen är derföre *Assertorisk*. Men, emedan Begreppet endast genom sina Bestämningar har sin betydelse, är här *Begreppet* sjelft endast ett förutsatt *Begrepp*. I förhållande till eftertermen, det Enskilda, är åter Medeltermen lika omedelbar. Nu har det Verkliga omedelbart en mångfaldig bestämdhet, och att *Medeltermen* utsäges vara det, i denna mångfald, *begreppsensliga*, är sålunda godtyckligt. Bestämningen är väl i det Enskilda omedelbart gifven; men, att han tillika är Begreppets Bestämning, är *Problematiskt*, kan vara och icke vara.

20

Förklaring. Att det enskilda är verkligt, är det Realiserade Begreppet, innehålles i den Disjunctiva Slutledningen. Men den omedelbara verkligheten (en gifven handling, en gifven bestämd tanke o. s. v.) innehåller en mångfald af bestämningar, och det beror derpå, hvilka bland dessa bestämningar motsvara begreppet (t. ex. begreppet Rätt, Förnuft o. s. v.).

Ann. Här framträder den formala Slutledningens bestämda Termer; men de hafva här tillika ett bestämdt innehåll. Förnufts-slutledningen hvilar på det Resultat af föregående utveckling, att det verkliga i och för sig är förnuftigt, har samma förnuftiga nödvändighet som dess begrepp. Men i den omedelbara Förnufts-Slutledningen, der det Enskilda är en omedelbar verklighet, beror begreppets bestämdhet, dess definition, af det verkligas bestämdhet, och hon blir derföre tillfällig och godtycklig. Den Assertoriska Slutledningen svarar i allmänhet mot det så kallade *Indirecta Beviset*. Ty man supponerar i detta ett begrepp och bevisar, att dess consequenser strida mot en, som det heter, allmänt *antagen* sanning. D. ä. man *förutsätter* en omedelbar verklighet, en gifven sats, hvilken man anser för Begreppsenslig, och förklarar alla Begreppsbestämningar, hvilka icke ur denna kunna härledes, för falska. Men sålunda gör man det supponerade Begreppets bestämningar beroende af denna förutsättning. Likaså kan hit föras den vanliga *Analytiska Methoden*, ehuru man, uti denna, hos det begrepp, hvarifrån analysen utgår, *direct* förutsätter ett gifvet innehåll, gifna bestämningar.

30

40

b. Den Problematiske Slutledningen.

50

§. 117.

Uti den Assertoriska Slutledningen beror beviset ytterst på det Enskilda, det omedelbart Verkliga. Detta är det Realiserade Begreppet. Det måste således också innehålla Begreppets Bestämningar och är derföre det förmedlande, Medelterm. Denna nya Slutledning lyder: att *Begrep-*

pet är Bestämningen, emedan Begreppet är det Verkliga, och detta innehåller Bestämningen. Men denna Slutledning är Problematiske, emedan Medeltermen, det Verkliga, innehåller en mångfald af Bestämningar, och således oafgjordt är, hvilka bland dess Bestämningar äro Begreppets. Slutledningens Schema är: A. E. B.

10 *Förklaring.* En sådan Slutledning är t. ex. Det Rätta är, emedan denna handling är god (d. ä. emedan hon har en god afsigt), de Bestämningar, hvilka i handlingen innehållas. Eller: Sanningen är, emedan denna sats är viss, beror på öfvertygelse, de i Satsen innehållna Bestämningar. Det är klart: att en sådan bevisning endast är blott *Subjectiv*, och att t. ex. handlingen äfven kan vara Orätt, och satsen osann.

20 *Anm.* Denna Slutledning uttrycker endast den Subjectiva *Vissheten*, men innehåller icke någon allmängilltig bevisning. Hon är likväl, likasom den föregående, nödvändigt moment, emedan äfven den Subjectiva *Vissheten*, såsom den Tänkandes Rättighet att afgöra öfver sannt och osannt, såsom *öfvertygelse*, tillhör en förnuftig insigt. För öfrigt är denna ståndpunkt af bevisning densamma med den vanliga *Synthetiska Methodens*. Ty denna supponerar ett begrepp och förbinder med detsamma bestämningar, hvilka bero af förutsatta gifna begrepp. Genom dessa förmedlas begreppet och dess bestämning, hvilken derföre likaså är ett gifvet begrepp. Sådan är t. ex. den Synthetiska Metoden i Matematiken. De satser, hvilka här förmedla Suppositionen med det, som bör demonstreras, bero ytterst af obevisade *Axiomer*. Att äfven förut bevisade satser med så mycken lätthet användas i det

30 Matematiska beviset, kommer deraf, att Matematiken abstraherar från all qualitativ åtskilnad, och således en allmän formel kan lämpas till alla förekommande fall. Ut i Logiken, och i Philosophien öfver hufvud, der hvarje form äfven har sitt bestämmande innehåll och af detta beror, kan ett sådant abstvact förfarande icke ega rum. Likväl leder Matematiska bevisningen, just emedan hon är så abstract, icke till en sats och dess motsats, förr än i läran om *grader* och *digniteter*, der äfven en qualitativ bestämning inträder. Ty der t. ex. är $\sqrt{a^2} = +a$ eller $-a$. Hit hörer äfven den *Directa Bevisningen* i allmänhet. Ty denna beror, likasom Matematikens Synthetiska method, af lånade Medeltermen, som förmedla mellan Premisser och conclusion; äfvensom denna ofta kan vara ett för Premisserna helt och hållet främmande begrepp.

40 Med olika Mellantermen kunna derföre (utom Matematiken) genom en sådan bevisning de mest olika conclusioner dragas ur samma premisser.

§. 118.

Medeltermen i den Problematiske Slutledningen, det Verkliga, är således blott det *skenbart* verkliga, en *phenomenal* verklighet. Ty dess verklighet beror derpå, att det öfverensstämmer med Begreppet. Det förutsätter sålunda Begreppet, såsom den magt, hvilken åter *upphäfver* det *skenbart* Verkliga och *realiserar sig*, utgör den sanna Verkligheten.

50 *Begrepps-Bestämningen* åter är en dylik *Process af Bestämningar*, hvilkas *inmanenta* magt Begreppet är. Begreppet är derföre det förmedlande mellan det Enskilda och Bestämningen.

Förklaring. Denna öfvergång beror derpå: att den Problematiske Slutledningen upphäfver det Verkliga såsom det realiserade Begreppet. Ty denna Slutledning nedsätter det verkliga till en

blott Möjlighet (*kan* och *kan icke* vara, se Förklar. §. 117). Att detta sker, dertill ligger grunden i det verkligas omedelbarhet (se §. 115). Endast såsom förmedladt af Begreppet är det verkliga verkligt. I det anförda exemplet förutsättes redan handlingen, för att vara god, öfverensstämma med det Rätta, sjelfva Rättsbegreppet såsom gifvet. Hvilka det Rättas bestämningar (det bestämdt Rätta) äro, beror också derföre icke af handlingen, utan af Begreppet, Rättsbegreppet.

Anm. Det anförda innebär, att bevisandet bör vara bundet vid Begreppets, vid tankens, natur, och att således Begreppets bestämningar, definition, icke få bero af en tillfälligt upptagen Medelterm, utan att utvecklingen af hvad i sjelfva Begreppet förefinnes, utgör den förnuftiga bevisningen, hvarigenom så väl definitionen får en förnuftig nödvändighet, som den subjectiva öfvertygelsen blir förnuftig. Ty Subjectets tänkande är samma process som Begreppets egen utveckling.

10

c. Den Apodictiska Slutledningen.

20

§. 119.

Den Apodictiska Slutledningen utsäger nu: att det Enskilda är Bestämningen, emedan Begreppet är den magt, som både gör det Enskilda till hvad det är, och som i Bestämningen utvecklar sig. Eftertermen, det Enskilda, är icke mer här en omedelbar verklighet, utan Begreppets Verklighet, dess immanens i en Bestämning. Förtermen, Bestämningen, är Begreppet såsom Totalitet, bestående process, af Bestämningar. Medeltermen är Begreppet, såsom förutsatt Begrepp, men är blott *sin egen förutsättning*, den i det Enskilda och Bestämningen immanenta magt, hvilken utgör bådass Identitet.

30

Förklaring. En sådan slutledning är: handlingen är en realisation af det bestämda och bestående Rätta, emedan Rättsbegreppet är det i båda Identiska, d. ä. utgör handlingens förnuftiga frihet (det som gör handlingen till handling) och det beståendes bestånd. Eller: den Tankandes öfvertygelse är en bestående sanning, emedan sanningen, som sådan, utgör den Tankandes förnuftighet och i den bestämda sanningen är totalt närvarande. Med ett ord: i denna Slutledning utsäges, att beviset för det Subjectivas och Objectivas öfverensstämmelse ligger uti sjelfva Begreppet. Ty Eftertermen är här *en Tankens act*, är detsamma som det tänkande Subjectet i hvarje Nu, och Förtermen är den bestående processen af Tankens Bestämningar, detsamma som det, för Subjectet *gifna*, Objectivt förnuftiga (andra Tänkande Subjecters medvetande). Denna öfverensstämmelse är det förnuftiga *κατ' ἐξοχήν*, och hon uttalas i Begreppet.

40

Anm. Det i förklaringen sist anförda kan fattas både Subjectivt och Objectivt. Det tänkande Subjectet är nämligen inom sig, i sitt medvetande, en verld af *gifna* Tankens Bestämningar och tillika i hvarje Nu en Tankens act, en bestämd Tanke, hvars öfverensstämmelse och Förnuftiga sammanhang med öfriga Bestämningar utgör den Tankandes förnuftighet; hvarföre äfven denna *ena* bestämda Tanke i sig innehåller och ur sig utvecklar *all* bestämd Tanke. Likaså är, Objectivt, t. ex. den djuriska Organismen så beskaffad, att hvarje organ förutsätter alla de öfriga, är både medel och ändamål samt inom sig är samma organismens act som

50

alla dessa. Staten är på samma sätt en Totalitet af gifna institutioner, hvilka i hvarje Nu äro en bestämd utvecklingsact (i ett menskligt medvetande). Den Apodictiska Slutledningen uttalar, hvad Slutledningen i allmänhet är, det förnuftiga, emedan här Förterm och Efterterm, hvardera inom sig, äro samma *actus*, samma Identitet af Allmänhet och Bestämning, och hvilken Identitet åter i Medeltermen har sitt uttryck.

§. 120.

- 10 Men sålunda har Begreppet likasom en dubbel verklighet: först uti *Eftertermen*, såsom en Bestämning; för det andra uti *Förtermen*, såsom all Bestämning. *Slutsatsen utsäger, att båda äro Identiska, och denna deras Identitet blir således Begreppets samma verklighet. Beviset för deras Identitet är Begreppet, såsom gifvet Begrepp. Men Begreppet är ett sådant bevis endast genom att uttala det i Förterm och Efterterm Identiska, d. ä. genom att utsäga, hvad hvardera i sin sanning är, och förutsätter således sin verklighet. D. ä. Begreppet förutsätter således sig sjelft såsom verkligt, men är tillika en förutsättning för sin verklighet.* Efterterm, Medelterm och Förterm äro sålunda samma Identiska process.

- 20 *Förklaring.* Detta är den högsta utveckling, Slutledningen kan få. För det sanna i hvarje sak finnes ingen annan bevisning än den, som består i utvecklingen af dess Begrepp. Sålunda förutsättes väl sjelfva Begreppet såsom gifvet. Men Begreppet utgöres icke af denna omedelbarhet, utan är hvad det är genom sin utveckling, genom bestämmandet, definition. Såsom gifvet Begrepp förutsätter det derföre å andra sidan redan sjelfva utvecklingen. Detta visar sig väl sålunda, att den ena bestämda notionen bör vara utvecklad ur en annan och åter ur sig utveckla en ny notion; sådan har inom Logiken den rena Tankens utveckling varit. Men i sjelfva verket är äfven hvarje ny notion en förutsättning för den föregående, och den första förutsätter således hela serien, likasom den af denna förutsättes. En sådan Begreppets utveckling utgör den Philosophiska Metoden.

- 30 *Märk!* En bevisning, som ingenting förutsätter, benämnes *a priori*; den deremot, som utgår från en förutsättning, *a posteriori*. Men, då man fordrar, att sanningen bör vara *apriorisk*, icke bero af någon förutsättning, är sjelfva denna fordran en förutsättning, d. ä. *Sanningens aprioritet* är ett antagande, är *aposteriorisk*. Man förutsätter sålunda redan, hvad sanning är, för att komma till sanningen.

- 40 *Anm.* Det anförda kan ytterligare förklaras derigenom, att det *Objectiva*, menskligheten genomgående och bestående, förnuftiga är samma eviga Förnuft, som Individens, det tänkande *Subjectets*, hvilket icke är en blott förmåga, utan en förnuftig insigt i det *Objectiva* och bestående samt en förnuftig verksamhet, handling, för det förnuftigas förverkligande.

§. 121.

- 50 Å ena sidan sammanfalla här alla Slutledningens Termer, och Sjelfva Slutledningen är sålunda upphäfven. Men å andra sidan är denna Termernas Identitet Begreppet, och den Logiska utvecklingen återgår sålunda till sin utgångspunkt. Begreppet, den rena Tanken, är gifvet Begrepp. Det utvecklar sig till en Serie af Bestämningar, men upphäfver dessa och återgår till sig sjelft. Dessa trenne Momenter äro äfven

Begreppets trenne Momenter: Allmänhet, Bestämning och Enskildhet, och utgöra den *Philosophiska Methoden*.

INNEHÅLL.

	INLEDNING	sid. 21
	FÖRSTA AFDELNINGEN. LÄRAN OM BEGREPPET.	23
	A. Det Abstracta Begreppet.	23
	a. Abstractionen.	25
	b. Den Abstracta Bestämningen.	27
	c. Abstractionens Upphåfvande.	30
10	B. Reflexions-Begreppet.	32
	a. Reflexionen.	32
	b. Reflexions-Begreppet, såsom Allmänhet och Bestämning. .	33
	c. Reflexionens Upphåfvande.	36
	C. Förnufts-Begreppet.	37
	a. Det Omedelbara Förnufts-Begreppet.	37
	b. Förnufts-Begreppets Dialektik.	38
	c. Det Immanenta Begreppet.	39
	Tankens Begrepp, eller Begreppet κατ' ἐξοχήν.	40
	ANDRA AFDELNINGEN. LÄRAN OM OMDÖMET.	42
20	A. Det Abstracta Omdömet.	44
	a. Positiva Omdömet.	44
	b. Negativa Omdömet.	46
	c. Oändliga Omdömet.	47
	B. Reflexions-Omdömet.	48
	a. Det Enkla Reflexions-Omdömet.	48
	1) Det Singulära Omdömet.	49
	2) Det Particulära Omdömet.	50
	3) Det Universala, eller Kategoriska, Omdömet.	52
	b. Det Hypothetiska Omdömet.	55
30	1) Det rent Formala Hypothetiska Omdömet.	55
	2) Det Reala Hypothetiska Omdömet.	56
	3) Causalitets-Omdömet.	58
	c. Det Disjunctiva Omdömet.	59
	C. Begrepps-Omdömet.	62
	a. Det Assertoriska Omdömet.	63
	b. Det Problematiske Omdömet.	65
	c. Apodictiska Omdömet.	66
	TREDJE AFDELNINGEN. LÄRAN OM	
40	SLUTLEDNINGEN.	68
	A. Den Formala Slutledningen.	70
	a. Första Syllogistiska Figuren E. B. A.	72
	b. Andra Syllogistiska Figuren A. E. B.	73
	c. Tredje Syllogistiska Figuren B. A. E.	75
	B. Reflexions-Slutledningen.	77
	a. Den Enkla Reflexions-Slutledningen.	77
	1) Inductions-Slutledningen.	77
	2) Slutledningen ex Analogia.	79
	3) Den Kategoriska Slutledningen.	80
50	b. Den Hypothetiska Slutledningen.	81
	c. Den Disjunctiva Slutledningen.	82
	C. Förnufts-Slutledningen.	84
	a. Den Assertoriska Slutledningen.	84
	b. Den Problematiske Slutledningen.	85
	c. Den Apodictiska Slutledningen.	87